

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 54.

Onsdagen den 5 augusti.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Herrar *Ekerots* och *Nilssons* i Kristianstad å kammarens bord vilande motion nr 260, som nu föredrogs, hänvisades till särskilda utskottet nr 3.

§ 2.

Bevillningsutskottets härfpå föredragna memorial, nr 21, i anledning av dels återremiss av 32 § i det vid bevillningsutskottets betänkande nr 18 fogade förslag till förordning om arvsskatt och skatt för gåva, dels ock kamrarnas skiljaktiga beslut rörande 33 § i nämnda författningsförslag, lades till handlingarna.

§ 3.

Härefter föredrogs, men bordlades åter lagutskottets utlåtande nr 19.

§ 4.

Vid härfpå skedd föredragning av lagutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av väckt motion angående antagande av lag om anstånd med betalning av gäld, begärdes ordet av

*Ang. lag om
anstånd med
betalning av
gäld.*

Herr Lindhagen, som yttrade: Herr talman! Det är klart, att beträffande en så utomordentlig lag som denna man måste bygga på förtroendet och lita på, att var och en tillämpar den efter bästa förstånd. Man kan sålunda icke begära, att lagen skall ur juridisk synpunkt vara fullkomligt tillfredsställande.

Nu har den tid, som kunnat ägnas åt granskningen av detta lagförslag, varit så kort, att jag måste säga, att någon verklig granskning icke kunnat inom lagutskottet äga rum. Utskottet har i alla fall vågat sig på att göra vissa ändringar, och utskottets överväganden ha rört sig om frågan, huru man skulle ställa sig beträffande växelfordringar, men utskottet underlät

Ang. lag om
anstånd med
betalning av
gäld.
(Forts.)

på grund av bristande tid att tänka på, huru man skulle ställa sig till andra fordringar, då utskottet vidtog ändringar i den riktning, som utskottet gjort. Utskottets förslag har sålunda blivit något förhastat, som min reservation har för afsikt att närmare framhålla.

Nu vill jag emellertid icke göra något yrkande, såsom framgår av reservationens avfattning, men jag ber att få framhålla vad som ligger bakom densamma, nämligen den allmänna förhoppningen, att bankerna, då de begagna sig av den stora makt, som lagts i deras hand, försöka att laga efter lägenhet och icke efter vad som kan vara allmän regel eller schablon, med andra ord: att när de icke kunna tillgodose alla krav de pröva de individuella behoven så, att i främsta rummet de tillgodoses, vilkas bristande tillgodosende skulle verka mest ödesdigert på fordringsägarnas kredit.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda ärendet.

§ 6.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 115, till Konungen, i anledning av den här ovan i § 4 omnämnda motionen angående antagande av lag om anstånd med betalning av gäld.

§ 7.

Vidare föredrogs, men blev ånyo bordlagt jordbruksutskottets utlåtande nr 116.

§ 8.

Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.

Till avgörande förelåg härefter lagutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas, dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

Genom en den 23 maj 1914 dagtecknad proposition, nr 55, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga i propositionen intaget förslag till lag angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas.

I samband med denna proposition, vilken hänvisats till lagutskottet hade utskottet förehaft en av herr *Persson* i Norrköping med anledning av propositionen inom andra kammaren väckt motion, nr 217, i vilken hemställts, att riksdagen måtte, med förklarande att

Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunnat av riksdagen bifallas, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt för riksdagen framlägga nytt förslag till lagstiftning i ämnet.

Om lag ang. förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas.

(Forts.)

Utskottet hemställde

1:o) att riksdagen, under förklarande att det i Kungl. Maj:ts förevarande proposition innefattade lagförslaget icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick bifallas, måtte i anledning av samma proposition för sin del antaga vid punkten fogat förslag till lag angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas;

2:o) att riksdagen, i anledning av herr Perssons i Norrköping förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på vad sätt bestämmelser skulle kunna meddelas till reglering av sådana utländska arbetares vistelse här i riket, vilka hit inkomme huvudsakligen i anledning av här inträffande arbetsinställelser, eller vilkas härvaro kunde vara ägnad att väsentligen försämra svenska arbetares förvärvsmöjligheter, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade:

dels reservation beträffande lagförslaget i dess helhet av herr *Persson* i Norrköping, vilken, med instämmande av herr *Lindhagen*, hemställt, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunnat av riksdagen bifallas, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt för riksdagen framlägga nytt förslag till lagstiftning i ämnet;

dels åtskilliga reservationer angående särskilda delar av lagförslaget;

dels ock följande reservationer i fråga om utskottets hemställan under 2:o) nämligen:

av herrar *Petersson* i Lidingö villastad, *Gezelius*, greve *Lagerbjelke*, *J. Johanson*, greve *Spens*, *Dahl*, *Pettersson* i Bjälbo och *Olsson* i Broberg, vilka ansett, att den i ämnet väckta motionen icke bort föranleda utskottets ifrågavarande hemställan;

av herr *Alexanderson*; samt

av herr *Persson* i Norrköping, med vilken herr *Lindhagen* huvudsakligen instämt och som hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda huruvida, på vad sätt och under vilka vilkor utländska arbetare, vilkas härvaro kunde vara ägnad att försämra svenska arbetares löne- och levnadsstandards, måtte få i riket inkomma och här vistas, samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

(Forts.)

Herr Petersson i Lidingö villastad, som yttrade: Herr talman! Med avseende på föredragningslistan får jag hemställa att utskottets hemställan föredrages punktvis; att det i första punkterna av utskottets hemställan innefattade lagförslaget föredrages paragrafvis och, där så anses lämpligt, i delar av paragrafer, med ingress, rubrik och utskottets hemställan sist;

att vid behandlingen av 1 § i lagförslaget diskussionen må omfatta lagförslaget i dess helhet;

att lagtexten ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse lagförslaget kommer att i en eller annan del till utskottet återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas; samt

att i avseende å nummerbeteckningen av paragrafer eller delar av paragrafer utskottet må äga vidtagna sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Punkten 1:o).

Det i punkten innefattade lagförslaget.

För 1 § hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit denna lydelse:

1 §.

Utländsk zigenare ävensom utlänning, som uppenbarligen har för avsikt att söka sitt uppehälle genom bettlande eller att under vandring från ort till annan vinna sin utkomst genom utförande av musik, förevisande av djur eller annan dylik sysselsättning, må vid ankomsten till riket eller omedelbart därefter av polismyndighet avisas.

Samma lag vare om annan utlänning, som till riket ankommer för att söka sitt uppehälle, där det skäligen bör antagas, att han saknar möjlighet att här ärligen vinna sin försörjning.

Har till riket ankommande utlänning, enligt vad för polismyndigheten är känt, varit dömd för förfalsknings-, tjuvnads- eller bedrägeribrott eller gjort sig skyldig till yrkesmässigt hasardspel, yrkesmässigt övande av otukt eller utnyttjande av annans otuktiga levnadssätt, och kan det skäligen antagas, att utlänningen skulle kom-

ma att här i riket fortsätta sådan brottslig eller osedlig verksamhet, då må ock avvisning ske.

Vad i denna paragraf är stadgat äger ej tillämpning å invandrare, som varit svensk medborgare, men vilkens medborgarrätt genom vistelse utomlands eller eljest gått förlorad; dock att den, som vunnit medborgarrätt i annat land, må avvisas på sådan grund, som i tredje stycket sägs.

Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)

Beträffande denna paragraf hade reservationer avgivits:

av herrar *Stärner, Hult, Pettersson* i Södertälje, *Schotte* och *Olsson* i See, vilka yrkat, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

1 §.

Utländsk zigenare etc. — — — — (lika med förslaget) — — —
— avvisas.

Har till riket ankommande etc. — — — — (lika med förslaget)
— — — avvisning ske.

Vad i denna paragraf — — — — (lika med förslaget) — — —
eller eljest gått förlorad utan att han vunnit medborgarrätt i annat
land.

av herr *Alexanderson*; samt

av herr *Persson* i Norrköping, med vilken herr *Lindhagen* väsentligen instämt och som föreslagit, att paragrafen skulle lyda sålunda:

1 §.

Utländsk zigenare etc. — — — — (lika med förslaget) — — —
avvisas.

Samma lag vare om annan utlänning, som till riket ankommer under omständigheter, som göra sannolikt, att han av arbetsgivare här i landet skall användas till att ersätta strejkande eller lockoutade svenska arbetare.

Har till riket ankommande etc. — — — — (lika med förslaget)
— — — avvisning ske.

Vad i denna paragraf — — — — (lika med förslaget) — — —
sådan grund, som i andra stycket sägs.

Sedan paragrafen föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr *Persson* i Norrköping, som yttrade. Herr talman! Som herrarna behagade finna, har jag tillåtit mig att, strax efter det denna proposition inkom till kammaren, väcka en motion i det ärende, som propositionen omfattar. En proposition med förslag till lag angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas eller kanhända, klarare uttryckt, angående avvisning av hit ankommande utlänningar och utvisning av här varande utlänningar

Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.

(Forts.)

förelades ju även 1913 års riksdag, och i samband med den propositionen framkom ett annat förslag, nämligen förslag till lag om utlämning av utländska förbrytare. Jag tillät mig redan då att i motion, som väcktes angående utlämningslagen, i förbigående betona, att förslaget till lag angående avvisning och utvisning av utlämningar syntes mig lida av sådana brister, att lagen icke då kunde av riksdagen bifallas utan borde avslås i samband med hemställan till regeringen om utarbetande av ett nytt lagförslag. Lagutskottet gick också på denna linje och avstyrkte avvisnings- och utvisningslagen samt motiverade detta rätt utförligt. Riksdagen biföll detta lagutskottets yrkande, och regeringen har sedan utarbetat nytt lagförslag, vilket är det som nu föreligger.

Jag har tillåtit mig i min motion framhålla, att även detta lagförslag enligt min uppfattning lider av sådana brister, att det icke kan av riksdagen antagas. Visserligen har jag erkänt, att lagförslaget av regeringen blivit överarbetat sedan 1913 års riksdag, men denna överarbetning tynes mig icke ha varit tillräckligt grundlig för att giva den trygghet, som man skulle önska vinna med förevarande lag. Och i en reservation till lagutskottets föreliggande betänkande har jag även tillåtit mig att yrka rent avslag på lagen som sådan, och i detta mitt slutyrkande har herr Lindhagen instämt.

Det har naturligtvis sina svårigheter för riksdagens ledamöter att sätta sig in i denna lags olika verkningar, fastän lagen icke är så lång och icke heller så svår att komma under fund med. En av de främsta orsakerna till att jag yrkat avslag är den, att jag anser, att icke tillräcklig trygghet lämnas åt avvisningsförfarandet, då man enligt sakens natur måste lägga detta i underordnade polismyndigheters händer. Avvisningen av utlämning skall ju ske, när han kommer hit till riket, men å andra sidan är det naturligtvis alldeles omöjligt för polisen att passa på vid varje järnvägsstation och varje hamn, dit utlämningen inkommer utrikes ifrån, och där kunna, omedelbart som utlämningen inkommer, avvisa honom i alla de fall, då en sådan avvisning verkligen borde äga rum. Följaktligen kommer avvisningen och utvisningen att flyta tillsammans i kanske icke så liten utsträckning, och även därför bör man vara synnerligen försiktig vid avfattandet av de bestämmelser, efter vilka polisen har att handla, då han skall handhava detta avvisningsförfarande, som kan tänkas komma till stånd icke blott omedelbart vid utlämnings landstigning utan kanske åtskilliga dagar därefter och på en annan plats, än där landstigningen skett. Jag anser, att beträffande avvisning i vissa fall alltför stor befohgenhet lämnats åt polisen.

Det första stycket av 1 § i lagen föreskriver:

»Utländsk zigenare ävensom utlämning, som uppenbarligen har för avsikt att söka sitt uppehälle genom bettlande eller att under vandring från ort till annan vinna sin utkomst genom utförande av musik, förevisande av djur eller annan dylik sysselsättning,

må vid ankomsten till riket eller omedelbart därefter av polismyndighet avvisas».

Därefter föreskriver andra stycket: »Samma lag vare om annan utlänning, som till riket ankommer för att söka sitt uppehälle, där det skäligen bör antagas, att han saknar möjlighet att här ärligen vinna sin försörjning.»

Genom den ordalydelse, som lagen i detta stycke fått, kan man hysa farhågor för att polisen skulle komma att avvisa utlänningar i åtskilliga fall endast därför, att dessa utlänningar äro torvtigt klädda och i saknad av penningar och kanhända ha svårt att erhålla arbete, varför det sålunda kan antagas, att de sakna möjlighet att här ärligen vinna sin försörjning och att på grund av dessa förhållanden polisen *anser sig skyldig* att avvisa dessa utlänningar, fastän de äro hederliga medborgare och fastän avvisningen av dem måhända i avsevärd mån skulle kränka de allmänna regler för samfärdseln, som givetvis böra finnas inom alla länder. Vi ha sålunda ansett, att avvisningsföreskrifterna i vissa fall äro alltför vidsträckta och giva möjlighet till ett godtycke, som icke borde förekomma.

Å andra sidan ha vi ansett, att avvisningsbestämmelserna äro alltför inskränkta, att de icke träffa alla de fall, som man borde träffa. I den motion, som jag väckt, och vilken i vissa stycken är lika med dem som vid en föregående riksdag väcktes i första kammaren av professor Steffen, betonas, att detta slags utlänningar ofta äro sådana, som av arbetsgivare införskivas och importeras vid de sociala striderna här i landet i uppenbart syfte, att dessa utlänningar skola ersätta här i Sverige i strejker och lockouter indragna svenska arbetare. Ävenså menar jag med dessa utlänningar sådana utländska arbetare, som komma från trakter, där förhållandena äro sådana, att arbetarna vanligen få vänja sig att leva under sådana sociala och ekonomiska omständigheter, att de låta sig nöja dels med nära nog hurudan behandling som helst och vilka arbetsförhållanden som helst och dels med en lön sådan, att den icke alls kommer upp till eller ens närmar sig den lön, som anses motsvara vanlig levnadsstandard för svenska arbetare. Det är sådana mindervärdiga arbetare, som av arbetsgivare importeras i syfte att nedpressa de svenska arbetarnas arbetsvillkor och lönevillkor.

Vad den första kategorien av dessa arbetare beträffar, så må man väl säga, att en var borde hålla sig för god till att använda sig av utländsk hjälp av detta slag i de sociala strider, som på grund av ekonomiska och sociala förhållanden äro oundvikliga här i landet mellan svenska arbetsgivare och arbetare. Dessa strider borde givetvis få klaras ut av parterna själva utan inblandning av utländska, och regleras av de förhållanden, som finnas inom landet, i lag fastslagna bestämmelser och annat. Samhället borde i sitt eget välförstånd intresse icke tillåta, att vid sådana tillfällen striden onödigtvis förbittras och den ena parten erhåller ett bestämt övertag genom att påkalla och erhålla hjälp utrikes ifrån,

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Om lag ang. från utländska strejkbrytare. Dessa förhållanden synas mig ligga i så öppen dag, att jag tillåtit mig att därom göra ett särskilt förbud för vissa utlän- yrkande, som vi komma till längre fram.
ningar att här i riket vistas.

(Forts.)

Emellertid är det ju självfallet, att det är vanskligt att stifta lagparagrafer, som äro så pass omfattande som de här av mig föreslagna, utan den grundliga utredning, som borde förekomma, innan dessa lagar av riksdagen definitivt antagas. Därför har jag icke vågat komma fram med något direkt förslag till lag rörande dessa lönenedpressande arbetere, och jag medgiver, att en viss tvekan kan råda om lämpligheten att med den utredning, som föreligger formulera några lagparagrafer även beträffande utländska strejkbrytare.

Nu misstänker jag emellertid — och jag grundar denna misstanke på många föregaende erfarenheter — att om man nu antager en lag om avvisning och utvisning, däri man åsidosätter de krav, som rättvisligen kunna resas på tillgodoseende av särskilt arbetareklassens önsknings och fordringar att icke genom utländsk inblandning lida skada i de sociala konflikterna, man sedan skall ha synnerligen svårt att få dessa krav och önsknings tillgodosedda, vadan jag ansett, att såväl de frågor, som behandlats i den kungl. propositionen, som de, vilka jag framfört i min motion, borde lösas samtidigt, och det är därför jag tillåtit mig yrka avslag på det förevarande lagförslaget och hemställt, att Kungl. Maj:t måtte framlägga nytt förslag, däri dessa synpunkter bliva beaktade.

I vad gäller *utvisningen* av arbetare har jag ansett, att lagen lider av ett väsentligt grundfel, ity att denna utvisning skall handhavas av administrativ myndighet, av polismyndighet och konungens befallningshavande. Den utlänning, som skall utvisas, har icke den möjlighet som exempelvis utländsk förbrytare, som skall utlämnas, har, nämligen att få sin sak vederbörligen prövad inför *domstol* och erhålla ett ordentligt domstolsförfarande, utan hans sak skall prövas inför konungens befallningshavande, och konungens befallningshavande är den, som besluter, och därmed punkt. Visserligen gives klagerätt, om jag icke misstager mig, men denna klagerätt har naturligtvis icke den betydelse som ett tryggat domstolsförfarande i första hand skulle äga.

Jag anser vidare, att bestämmelserna i utvisningslagen lida av brist på för den utländske medborgaren tryggande garantier, för att han under sin vistelse här skall få åtnjuta det skydd, som givetvis en var medborgare har rätt att åtnjuta, om han gör sina skyldigheter. Det är för att få dessa synpunkter beaktade, jag skulle önska att förevarande lagförslag om utvisning av riksdagen icke nu godtages, utan att man i stället skriver till Kungl. Maj:t och anhåller, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt för riksdagen framlägga nytt förslag till lag även i detta ämne.

Det har sagts i tidningarna, att denna lag skulle vara någon sorts spionerilag eller hava samband med spioneriet. Det är icke alls förhållandet. Den kontroll över spioner, som man ansett sig vara i behov av på grund av vissa kända förhållanden, behandlas

i ett kommande lagutskottsutlåtande och icke i det nu förevarande. När vi kunnat reda oss under dessa många år utan några lagbestämmelser i förevarande avseende, synes det mig, att lagens antagande icke är av så trängande behov, att den ovillkorligen nu behöver antagas, utan att man gott kan vänta, intill dess man får alla de frågor, som tillhöra desamma, allsidigt utredda, förelagda och prövade, så att man därpå kan säkrare gå till antagande av förevarande lagar, än man nu kan göra.

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Därför ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig vid första punkten fogade reservationen i avseende å lagförslaget i dess helhet.

Häruti instämde herr *Lindhagen*.

Vidare anförde:

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Det är icke gott, att i dessa allvarstunga tider diskutera saker, sådana som de nu föreliggande, vilka visserligen må vara viktiga i och för sig, men som i alla fall sjunka ned till en ringa betydelse i jämförelse med det fruktansvärda som nu sker runt om oss. Man har svårt att med nödig sans och reda diskutera sådant under det man timme för timme går och väntar på, huruvida världshändelserna skola utveckla sig så, att vi över huvud taget skola kunna hålla oss utanför dem. Jag har velat säga detta för att motivera, att jag i diskussionen i dag, då jag antagligen nödgas uppträda åtskilliga gånger, kommer att fatta mig synnerligen kort.

Föreliggande lagförslag innehåller, som herrarna veta, två olika delar. Den ena handlar om avvisning av utlänningar, och den avser att bereda möjlighet för de svenska myndigheterna att redan vid gränsen avvisa åtskilliga mindervärdiga främmande element av sådan beskaffenhet, att det väl ej kan bli tal om att vi här i Sverige skulle kunna åtnöjas med deras invandring. Vi skulle tvärtom lida synnerlig olägenhet av, att de komma in. Den delen är ordnad efter klara linjer; jag vågar säga, efter så klara linjer, att det ej gärna kan ifrågasättas, att från myndigheternas sida därutinnan skulle förekomma något egentligt misstag eller något missbruk och än mindre någon godtycklighet. Det är emot denna punkt det egentliga angreppet nu riktas. Det skulle, menar man, läggas en godtycklig makt i händerna på vederbörande. Så är icke förhållandet, de ha mycket bestämda föreskrifter att gå efter. Det skola herrarna också erfara om herrarna läsa 1 §, och detta gäller även 6 §, som angår utvisningen, vilken utgör den andra delen av denna lag.

Den innebär, att administrativ myndighet skall kunna utvisa mindervärdiga element, som redan ha kommit in i Sverige, men vilkas kvarvaro här icke är önskvärd, därför att den innebär fara för ordning och säkerhet i landet.

Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.

(Forts.)

Nu yrkar herr Persson avslag å hela förslaget, därför att lagen är dels för vidsträckt och går för långt, dels för inskränkt och icke går tillräckligt långt. Att börja med synes det mig, att den frågan är alldeles för tidigt väckt. Det blir tids nog att diskutera den, att undersöka om lagen är för vidsträckt eller för inskränkt, när vi komma till de särskilda bestämmelser, som reglera frågan om vilka som få avvisas eller utvisas. Är det så, att man finner bestämmelsen i ett eller annat avseende vara för vidsträckt, har man naturligtvis att stryka den eller de punkter, som giva för mycken befogenhet. Tycker man, att lagen är för inskränkt, har man återigen att komma fram med de förslag till utvidgningar, som man finner nödiga.

Det är egentligen en sak, som herr Persson såväl här som i utskottet uppehållit sig vid: importen av utländsk arbetskraft. Jag vill påpeka, att detta är ett ämne, som icke rimligen kan och bör regleras i sammanhang med de saker som förevarande förslag behandlar. Det hör till den socialpolitiska lagstiftningen. En del därav har redan varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning på ett förberedande stadium, och ytterligare behandlas denna sak i den skrivelse, som utskottet föreslår att riksdagen nu skulle avlåta. Jag tror alltså, att det är bäst och lämpligast, att vi hålla den frågan utanför den nuvarande lagen.

Herr Sven Persson säger, att vi icke ha utsikt att få några bestämmelser i det ämne, som främst intresserar honom, om vi icke förkasta det nu föreliggande förslaget i dess helhet. Det har herr Sven Persson ingen rätt att säga. Det är icke tvivel om, att den socialpolitiska lagstiftning, med vilken nämnda problem hänger samman, kommer att tvinga sig fram i den mån det blir möjligt för andra trängande spörsmål.

Sedan har herr Persson med mycken kraft gjort gällande, att ett grundfel i denna lag skulle vara, att dess tillämpning lagts i polismyndigheternas händer. Jag vill då påpeka, att hela detta förfarande som går ut på att värna landet från vissa, icke önskvärda främmande element är till sin innebörd en rent administrativ åtgärd. Det finnes i detta förfarande intet som helst som begreppslenligt tillhör eller praktiskt taget lämpar sig för prövning och bedömning av domstol. I alla lagstiftningar, som jag känner, har också tillämpningen av motsvarande lagar blivit lagd på polismyndigheten och då man, som i detta förslag skett, medgivit klagorätt över polismyndighetens åtgärder, kan man icke göra mera, om man över huvud taget vill godkänna tillvaron av en administrativ lagskipning, sådan ha vi i betydande omfattning i angelägenheter som röra svenska medborgare, jag kan då icke förstå, varför man skall tveka att i liknande fall anordna samma administrativa lagskipning även ifråga om utländska främlingar.

Detta är väsentligen vad jag har att säga mot herr Sven Perssons krav på att hela lagen skall avslås. Jag hoppas, att han lärutinnan icke vinner något understöd, och jag yrkar, att kamraren måtte bifalla den föreliggande paragrafen.

Herr Schotte: Herr talman! Jag skall först be att få uttala min anslutning till det uttalande, som lagutskottets ordförande nyss gjorde eller att förhållandena äro sådana, att det icke kan vara lämpligt att ingå i alltför vidlyftigt debatterande av lagförslaget detaljer.

Om lag ang. förbud gör vissa utlänningar att här i riket vistas.

(Forts.)

Jag är övertygad om, att de av herrarna, som läst utlåtandet och de därvid fogade reservationerna, kommit till erforderlig uppfattning av de olika meningarna. Reservationerna äro också i allmänhet ganska vidlyftiga. För min del måste jag säga, att tiden nu är inne för ett positivt beslut i det ifrågavarande svåra och grannliga lagstiftningsområdet. Jag tror, att om en lag i huvudsaklig överensstämmelse med utskottets förslag med de från vänsterhåll reservationsvis framställda ändringarna kommer till stånd, vi skola få en utvisningslag, vilken på samma gång som den ger ett behöfligt skydd för landet mot en invasion av mindervärdiga element ger också åt vederbörande utlänningar ett fullt skäligt rättstillstånd.

Det är nu påpekat av den förste ärade talaren, att Konungens befallningshavande, såsom polismyndighet skulle anförtros befattning med åtskilliga av de beslut och åtgärder, varom denna lag handlar, och lagutskottets ordförande har redan erinrat om att de förevarande målen äro av administrativ karaktär. Naturligtvis hade det kunnat vara möjligt att i större eller mindre grad i stället anlita domstolsvägen, men jag tror, att en sådan åtgärd för närvarande skulle möta en hel del svårigheter. Och då Konungens befallningshavande, såsom vi alla veta, visst icke bara och ej ens huvudsakligast är en polismyndighet, utan har befattning med en stor mängd andra mål och ärenden enligt ett stort antal lagar och författningar även av rent civilrättslig natur, torde det icke vara något betänkligt att överlämna handhavandet i föreslagen omfattning av utvisningsförfarandet till Konungens befallningshavande.

Det är också Konungens befallningshavande, som handhar tillämpningen av lösdrivarelagen, vilken ju rör våra egna landsmän av något likartade kategorier, som de utlänningar, förevarande lag avser:

Jag har således intet annat yrkande än det utskottet har med avseende å punkt 1:o) eller att kammaren måtte övergå till realbehandling av förslaget.

Medan jag har ordet och då vid behandlingen av § 1 diskussionen givetvis kan röra sig om paragrafen i dess helhet, skall jag be att få hänvisa till den reservation, som här är avgiven av herrar Stårner, Hult, Pettersson i Södertälje, Olsson i See och mig. Denna reservation avser, att andra stycket av ifrågavarande 1 § skall ur lagen uteslutas. Vi ha därvidlag erinrat om, att det förefunnits stor tvekan med avseende å införandet över huvud taget av avvisningsförfarandet, och att man alltid strängt hållit på, att detta avvisningsförfarande icke skulle utvidgas över områden, där det skulle uppstå en mera diskretionär prövningsrätt utan huvudsakligen förbehållas sådana områden, där av yttre förhållanden

Om lag ang. mera klart framgår, att inkommande personer äro att hänföra till förbud för ej önskvärda kategorier utlänningar: Det är också alldeles klart, vissa utlänningar att här att ett avvisningsinstitut, som huvudsakligen abrupt kan tillämpas vid själva gränserna av riket, ej kan bli av så stor betydelse i riket vistas. över huvud taget, utan att det i många avseenden kompletteras av utvisningsförfarandet.

(Forts.)

Under återopande av de skäl, som vi reserveranter anført beträffande § 1, hemställer jag, herr talman, att § 1 måtte erhålla den lydelse, som är upptagen i den av herr Stårner m. fl. under förevarande § avgivna reservationen.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman! Herr Schotte har framställt yrkande om ändring av denna paragraf i enlighet med den av honom m. fl. avgivna reservation. Det föranleder mig att säga några ord. Detta 2:a stycke i paragrafen, varom det nu är fråga, ha reserveranterna givit en större och längre gående innebörd, än vad det i verkligheten har. Det är en jämförelsevis liten fråga, det här gäller, och stadgandet innehåller förvisso icke de möjligheter till ett myndigheternas godtycke, som reserveranterna tyckas vilja däruti inlägga.

Jag erinrar om att det där står, att det gäller endast sådan utlänning som ankommer hit »för att söka sitt uppehälle», vidare att det heter »där det skäligen bör antagas» — det skall alltså finnas giltiga skäl därför — »att han saknar *möjlighet* att här årligen vinna sin försörjning» — det skall alltså vara mycket påtagliga omständigheter som visa att han här ej kan genom arbete vinna sin utkomst. — Vad är det då, som innehålles i stycket? Jo, mina herrar, det kommer väsentligen att vinna tillämpning å sådana personer, som äro till arbete oförmögna, till exempel krympingar eller ålderstigna eller sjuklingar, som vilja komma in över gränsen. Sådant kan ju inträffa, särskilt från ett så närliggande land som Danmark. Det är, synes det mig, icke rimligt, att man skall betaga polisen möjlighet att genast återsända en sådan invandrare, exempelvis en ålderstigen, skröplig gubbe, som kommer hit för att söka sin försörjning. Om han kommer in, blir hela följden, att han måste omhändertagas av fattigvården och i den ordning som fattigvårdsförordningen anvisar, återföras hem efter åtskillig omgång och åtskillig kostnad.

Detta är innebörden av förevarande stycke. Det är visserligen i och för sig av jämförelsevis liten vikt, men med den innebörd, som det har, och som jag nu har klarlagt, bör det otvivelaktigt finnas i en sådan lag som denna; och jag skall med anledning därav, herr talman, be att få yrka bifall till paragrafen oförändrad.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Jag skall blott säga några ord. Även jag har samma känsla som den föregående talaren, nämligen att man vid detta tillfälle icke bör utbreda sig allt för vidlyftigt om förevarande ärende.

Jag vill dock säga, att jag icke riktigt förstår, varför det icke skulle kunna gå att i detta sammanhang, när det gäller avvissning och utvisning, behandla avvissnings- och utvisningsspörsmålet i hela dess vidd, sålunda även i vad rörer de utläningar, som på grund av sociala förhållanden lämpligen icke böra, åtminstone vid vissa tillfällen, inkomma här i riket. Jag tycker, att detta hör så intimt ihop med de avvissnings- och utvisningsfrågor, som föreligga i detta lagförslag, att man knappast kan skilja på det, om man vill ha ordning och reda i desamma.

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Vidare är det nämnt beträffande avvissningarna, att det finnes klagorätt rörande desamma. Ja, det finnes det visserligen, men den klagorätten är icke mycket att hurra för, ty när utläningen kommer hit, skall han avvisas och *omedelbart skickas ur landet*, och sedan har han visserligen rätt att klaga. Men det är det märkliga, att själva avvissningen under alla förhållanden går i verkställighet och klagan först får föras sedan; och då förstår envar, att med den klagorätten är det icke mycket bevänt.

Nu har jag, vid sidan av avslagsyrkandet, såsom ett eventuellt förslag framställt att i stället för 2:a stycket i § 1 skulle införas ett stycke av följande lydelse: »Samma lag vare om annan utläning, som till riket ankommer under omständigheter, som göra sannolikt, att han av arbetsgivare här i landet skall användas till att ersätta strejkande eller lockoutade svenska arbetare.»

Men det har framställts formella svårigheter att få detta under proposition, därför att jag icke i min motion gjort detta till ett yrkande utan blott framfört detsamma i motionens motivering. Jag har under sådana förhållanden icke något annat att göra än att böja mig för den tolkningen. Jag står i varje fall alldeles maktlös inför densamma och kan sålunda icke få fram yrkandet till proposition och under riksdagens votering.

Under sådana förhållanden vill jag, för den eventualiteten att mitt avslagsyrkande faller, ansluta mig till den reservation som vid betänkandet är avgiven av herr Stårner m. fl., och vilken går ut på att det 2:a stycket i § 1 skall strykas. Lagutskottets ärade ordförande säger, att man inlagt i detta stycke en annan tolkning än som stycket egentligen syftar till att innehålla, i ty att man med detta stycke åsyftar att från landet utestänga sådana personer, som uppenbarligen icke kunna försörja sig, såsom ålderstigna, krymplingar, sjuklingar och andra; men om man syftar blott på att utestänga dessa, så kunde man ju hava utskrivit detta rätt tydligt. Såsom stycket nu är skrivet, kommer det helt visst att tillämpas även i åtskilliga andra fall, och jag vill säga, att den skada, som eventuellt skulle åstadkommas, därest stycket ströks och således någon sjukling eller krympling komme in i landet — man kan knappast befara att sådana skola komma — skulle regleras därigenom att han sedan utvisas i stället för att avvisas. Skillnaden i de procedurer, som följa med avvissningsförfarandet och utvisningsförfarandet, är synnerligen ringa, vadan denna skillnad icke kan utgöra något hinder för att man icke skulle utesluta

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.*

det 2:a stycket i § 1, emedan man icke skulle kunna få dem häri-
från på det sättet. Dessutom hava vi fattigvårdsbestämmelser om
att den som tar fattigvård skall utvisas.

(Forts.) Således, herr talman, därest icke mitt rena avslagsyrkande
bifalles, ber jag under förhandenvarande förhållanden att få an-
sluta mig till den liberala reservationen.

Herr Schotte: Herr talman! Jag får först, i anledning av det
yrkande som av herr Persson i Norrköping och herr Lindhagen
blivit framställt med avseende å utifrån inkommande strejkbrytare,
säga det, att jag icke kan i detta sammanhang och utan all ut-
redning biträda ett sådant förslag. Det är ju i och för sig en
åtgärd, som man naturligtvis får lov att noga överväga, och den
kan dessutom sannolikt icke lämpligen inflyta i den lag, som det
här är fråga om. Även om man således har åtskilliga sympatier
för någon åtgärd i den riktning förstnämnda talare framhållit, så
kan jag icke inse att den kan avfattas på det sätt som i nämnda re-
servation föreslagits. Jag och några medreservanter hava också,
på sätt inhämtas av utskottets utlåtande under 2:a påyrkat en
skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning såväl av frågan om ut-
ländska strejkbrytare som över huvud taget om åtgärder och be-
stämmelser med avseende å utländsk arbetskrafts användande här
i landet.

Jag skall alltså vidhålla mitt nyss framställda yrkande med
avseende å § 1, men ber att, utöver vad herr Persson i Norrköping
anfört mot de erinringar som utskottets ordförande här nyss gjorde,
få säga, att det säkerligen är klokare att i det här föreliggande
fallet icke hava någon lagbestämmelse alls, då den dock kan miss-
brukas i ett eller annat fall, än att få mottaga och i stället göra
till föremål för utvisningsförfarande en eller annan sjukling eller
krympling av utländsk nationalitet. Dessutom finnes ju i första
stycket i denna paragraf bestämmelse om att främling, som uppen-
barligen har för avsikt att söka sitt uppehälle genom bettlande,
kan avvisas. Jag tror således alltjämt att det är riktigast och
försiktigast att i detta avseende följa reservanterna, och vidhåller
därför, herr talman, mitt yrkande om bifall till Herr Stårners m. fl.
reservation rörande 1 §.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav pro-
positioner på: 1:o) godkännande av utskottets förslag till lydelse av
förevarande paragraf, 2:o) bifall till den av herr Stårner m. fl. vid
paragrafen avgivna reservationen och 3:o) bifall till det av herr
Persson i Norrköping under överläggningen först framställda yr-
kandet; och fann herr talmannen den under 2:o) upptagna proposi-
tionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl
av herr Petersson i Lidingö villastad, varför herr talmannen för be-
stämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående
propositionerna, av vilka herr talmannen fann den under 1:o) angiv-
na nu hava flertalets röster för sig. Beträffande kontrapositionen

åskade emellertid herr Branting votering, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående 1 § i förevarande förslag till lag angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas antager yrkandet om godkännande av lagutskottets förslag till lydelse av nämnda §, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det av herr Persson i Norrköping under överläggningen först framställda yrkandet.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utvisade 108 ja mot 74 nej, vadan propositionen för huvudvoteringen erhöi följande av kammaren godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller den reservation, som av herr Stårner m. fl. avgivits vid 1 § av förevarande förslag till lag angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt lagutskottets förslag till lydelse av nämnda §.

Huvudvoteringen utföll med 122 ja mot 67 nej; och hade kammaren alltså bifallit den av Stårner m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen.

2—5 §§; *överskriften till 1—5 §§.*

Godkändes.

6 § skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag lyda sålunda:

6 §.

Konungens befallningshavande må meddela förordnande om utvisning från riket av följande utlänningar, nämligen:

1) zigenare ävensom den, som beträdes med lösdriveri eller bett-

Om lag ang.
förbud för
vissa utläm-
ningar att här
i riket vistas.

lande, så ock den, som under vandring från ort till annan söker sin utkomst genom utförande av musik, förevisande av djur eller annan dylik sysselsättning;

2) den, som gör sig skyldig till yrkesmässigt hasardspel, yrkesmässigt övande av otukt eller utnyttjande av annans otuktiga levnadsätt;

3) den, som inom loppet av de närmast förflutna två åren här i riket genom utslag, som äger laga kraft, dömts för gårdfarihandel eller biträdande vid dylik handel eller för olovlig brännvinsförsäljning eller för det han, utan vederbörligt tillstånd, här i riket under kringresande eller kringvandrande idkat hantverk eller annan hantering;

4) den som här i riket genom utslag, som äger laga kraft blivit, för annat brott än ovan avses, dömd till *frihetsstraff*, för så vitt brottets beskaffenhet föranleder till antagande, att fara av hans vistelse i riket kan uppstå för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet; dock att utvisning för det brott ej må ske, där ej förhör, som i 7 § sägs, före straffets slutliga avtjänande blivit i ärendet hållet;

5) den, som inom loppet av de närmast förflutna fem åren utom riket undergått honom omedelbart ådömt frihetsstraff för brott, varför enligt gällande lag om utlämning av förbrytare utlämning må ske.

Vid bedömande, huruvida utvisning bör äga rum, skall skälig hänsyn tagas till utlämnings levnads- och familjeförhållanden samt till längden av den tid, han vistats här i riket. Har den, som gjort sig skyldig till brott, varom i denna paragraf under 3) eller 4) är fråga, under de före brottets begående närmast förflutna fem åren haft fast bostad här i riket, må han ej för det brott utvisas, där ej synnerliga skäl därtill äro.

Om utlämning, som faller fattigvården till last och förty bör hemsändas, är särskilt stadgat.

Utskottet hemställde om godkännande av Kungl. Maj:ts förslag med den ändring, att det i första stycket 4) förekommande ordet »frihetsstraff» utbyttes mot orden »straffarbete eller ock till förgelse, ej under sex månader» samt att sista stycket erhöles denna avfattning:

Om hemsändande av utlämning, som faller fattigvården till last, är särskilt stadgat.

Reservationer hade emellertid avgivits:

beträffande *första stycket*

vid 1) av herr *Lindhagen*;

vid 4) av herrar *Petersson* i Lidingö villastad, *Gezelius*, greve *Lagerbjelke*, *Alexanderson*, *J. Johanson*, greve *Spens*, *Dahl*, *Petersson* i Bjälbo och *Olsson* i Broberg, vilka ansett, att Kungl. Maj:ts förslag i denna del bort oförändrat tillstyrkas;

av herr *Persson* i Norrköping, vilken yrkat, att paragrafen i denna del måtte erhålla följande lydelse:

den, som här i riket, genom utslag, som äger laga kraft, blivit för annat brott än ovan avses dömd till *straffarbete*, för så vitt etc. — — — (lika med förslaget) — — — hållet; samt

Om lag ang. förbud för vissa utläningar att här i riket vistas.

(Forts.)

av herr *Lindhagen*, som instämt i herr *Perssons* i Norrköping berörda yrkande;

vid 5)

av herr *Lindhagen*, som ansett att till punkten bort tilläggas: »därest särskilda omständigheter därtill föranleda»;

beträffande *andra stycket*

av herr *Lindhagen*, som ansett att orden »närmast förflutna fem åren» bort utbytas mot »närmast förflutna tre åren» samt att i punkten bort i anslutning till den norska lagstiftningen införas något stadgande om att utläning, som vore gift med svensk kvinna och hade barn med henne, ej skulle kunna enligt denna lag utvisas; och

av herr *Persson* i Norrköping, vilken yrkat, att riksdagen måtte besluta, att orden: »där ej synnerliga skäl därtill äro» måtte utgå; samt

beträffande *tredje stycket* av herr *Lindhagen*, som ansett, att stycket bort erhålla ett innehåll i syfte att utläning, som i något avseende fölle fattigvården till last, ej skulle kunna hemsändas annat än i den ordning, som genom allmän lag stadgades.

Första stycket.

Ingressen samt 1)—3).

Godkändes

Efter föredragning av 4) yttrade:

Herr *Persson* i Norrköping: Herr talman! I denna punkt råda inte så stora skiljaktigheter, men de, som finnas, äro rätt betydelsefulla i alla fall.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att den skulle kunna utvisas, som har undergått *frihetsstraff*. Lagutskottets majoritet har ändrat det till *straffarbete eller ock till fängelse, ej under sex månader*.

För mitt vidkommande — och herr *Lindhagen* har däri instämt — anser jag, att man bör inskränka utvisningsrätten härvidlag blott till dem, som ha varit dömda till *straffarbete*. Jag anser nämligen, att om en man, som har varit bosatt här i riket under åtskilliga år och som här har skaffat sig egendom, familj m. m. skulle vid något tillfälle på grund av omständigheterna dömas för våldsamt motstånd mot polis t. ex. — för vilket straff kan följa av upp till sex månaders fängelse — bör han inte under

Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas

sådana förhållanden kunna få utvisas, utan först då det blir fråga om s. k. vanärestaff, straffarbete, bör en utlänning under de omständigheter som i andra och tredje punkten av förevarande paragraf sägas, kunna utvisas.

(Forts.)

Jag yrkar därför, att den fjärde punkten ändras därhän, att i stället för att det står »dömd till straffarbete eller ock till fängelse, ej under sex månader etc.» bör det stå »dömd till straffarbete, för så vitt brottets beskaffenhet föranleder till antagande, att fara av hans vistelse i riket kan uppstå etc.» Jag anser det vara för hårt, att man skall kunna utvisa folk, som här avses, på grund av blott ådömt fängelsestraff och hemställer därför om bifall till min reservation.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Jag måste fästa uppmärksamheten på den egendomliga reservation, som finnes fogad just vid detta moment. Som herrarne behagade finna av reservationen, har lagutskottets utlåtande i detta fall givits utav summa fem ledamöter. Ej mindre än nio ledamöter ha ansett, att Kungl. Maj:ts förslag i denna del borde bifallas, och två ledamöter, socialdemokraterna, som ha gjort det från utskottsbetänkandet avvikande yrkande herr Sven Persson nu framställt. Under sådana förhållanden är det ju egendomligt, att lagutskottsutlåtandet verkligen kunnat få den lydelse det har. Faktum kvarstår emellertid. Men vad jag nu vill fästa uppmärksamheten vid är, att då så många som nio ledamöter yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, måste det finnas mycket goda skäl för att verkligen godtaga detta, d. v. s. bifalla reservationen.

Jag anser, att de garantier, som i det föreliggande fallet äro lämnade mot ett för långt gående och obilligt bruk av utvisningsrätten, äro så starka, att man rimligen ej kan begära mera. För att en person skall kunna utvisas på grund av detta moment, fordras nämligen efter Kungl. Maj:ts förslag för det första, att han skall ha dömts till frihetsstraff, vidare att brottet skall vara av den beskaffenhet, att fara av hans fortsatta vistelse i riket kan uppstå för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet, vidare att det förhör, som må leda till utvisning, skall vara hållet, innan han ännu slutat att undergå sitt straff. Således skall det kort efter det brottet begåtts, och medan han ännu undergår straffet, konstateras, om brottet är av den farliga beskaffenhet, att han på grund därav bör utvisas. Slutligen skall, som herrarna finna i en senare punkt, till vilken jag därutinnan hänvisar, skälig hänsyn tagas till utlännings levnads- och familjeförhållanden samt till längden av den tid han vistats här; har han varit här i fem år, får han ej under sådana förhållanden utvisas. Det är således inte rätt, när herr Sven Persson målar ut detta så, som skulle en person, som blivit dömd för ett ringa brott, sedan han en lång tid varit bosatt här i landet, löpa fara att bliva utvisad.

Jag tycker verkligen, att dessa garantier äro så stora, att det icke bör vara någon risk att bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Nu måste jag även peka på en annan sak, nämligen på 1912 års förslag som var framlagt av den förra regeringen, och som alltså representerade samma parti, som den »majoritet» i lagutskottet, vilken nu dikterat lagutskottets utlåtande. Detta 1912 års förslag, som lades fram vid 1913 års riksdag, stadgade utvisning av den, som här i riket undergår eller inom loppet av de närmast förflutna fem åren undergått ädömt frihetsstraff — starkare grund för utvisning krävdes icke då. En sådan person skulle få utvisas, för så vitt brottets beskaffenhet eller hansandel i övrigt föranledde till det antagandet, att av hans vistelse i riket skulle kunna uppstå fara för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet. När lagutskottet behandlade denna proposition, anmärkte utskottet mot detta stadgande två saker. Det ena, att utvisningsåtgärden icke borde, som 1912 års förslag upptog, kunna skjutas fram så långt som fem år, utan borde följa omedelbart efter brottet. Således borde beslut härom fattas, innan vederbörande ännu frigivits från sitt fängelsestraff. Detta är nu — som synes — iakttaget i Kungl. Maj:ts förslag, ty enligt detta skall förhör anställas med främlingen, och beslut om hans utvisning fattas, medan ännu straffet pågår. Den andra anmärkning, som lagutskottet gjorde, gällde bestämmelsen, att hansandel i övrigt skulle kunna motivera antagandet av att han kunde vara farlig. Den bestämmelsen ansåg utskottet vara för sträng och krävde att endast brottets beskaffenhet skulle komma i betraktande då det gällde att avgöra om främlingens fortsatta vistelse i landet borde antagas innebära en fara för allmän säkerhet. — Även det är nu iakttaget i föreliggande förslag och är det således endast brottets beskaffenhet som skall föranleda till nämnda antagande.

I förslaget har alltså iakttagits allt, som begärdes av lagutskottet vid granskningen av det förslag, som framlades av den förra regeringen. Det förefaller mig då egendomligt, jag kan icke hjälpa det, att de herrar, som lade fram 1912 års förslag nu ej kunna godkänna detsamma i det mycket mildare skick, vari det nu föreligger. Det är också ganska betecknande att då lagutskottet skall giva skäl för sin ändring i nu förevarande del, så har utskottet icke annat att säga, än att utvisningsförfarandets tillämpning »synes skäligen kunna begränsas» till det och det.

Som denna sak ligger, har jag fullt skäl — och jag hyser verkligen en viss förhoppning om, att kammaren skall följa mig därutinnan — att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Herr Schotte: Herr talman! Jag kan ej underlåta att först göra en liten anmärkning angående det sätt, varpå lagutskottets ordförande här uppträtt mot reservanterna i trots av de försäkringar, som avgävos i början av hans anförande. Jag har fullständigt avhållit mig från att göra något sidohugg, vartill jag eljest icke alldeles saknat skäl: det finns paragrafer i denna lag, där lagutskottets ärade ordförande frångått vad han själv som ledamot av regeringen föreslagit. Förhållandet är ju det, att man lätt

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.*

(Forts.)

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.*

(Forts.)

kan komma till olika uppfattningar, huru man skall lägga bestämmelsen om en straffsats.

Det är helt enkelt en ganska liten fråga, huruvida man skall använda ordet »frihetsstraff», eller man skall göra den begränsning, som här blivit föreslagen, att man säger »straffarbete eller fängelse ej under sex månader». Det senare är en liten mildring, som utskottets majoritet ansett befogad, när den närmare begründat förhållandena. Det kan ju otvivelaktigt uppkomma tidsförhållanden t. ex. under sociala strider och sådant, då man kan befara tillämpning för jämväl en ringare förseelse och för ett kort frihetsstraff av ett utvisningsförfarande.

Det kan medges, att det ej är av större betydelse, var man, med avseende å förutsättningarna för utvisning enligt förevarande moment, sätter gränsen. Någon gräns måste man ju alltid ha, och och jag tror, att med de exempel vi ha från den danska och den norska strafflagen det är lämpligast och skäligt att såsom lagutskottet föreslagit sätta gränsen vid straffarbete eller fängelse ej under sex månader. Jag är övertygad om, att detta förslag i avseende å billighet fyller alla anspråk och ej heller på något sätt kommer att medföra svårigheter, när det gäller att verkligen träffa de individer, som man i detta fall vill kunna utvisa.

Jag har, herr talman, på grund härav den hemställan att göra, att kammaren måtte bifalla, vad lagutskottet i förevarande avseende föreslagit.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad gav herr talmannen propositioner på: 1:o godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande del av 6 §, 2:o bifall till den av herr Persson i Norrköping vid första stycket 4) avgivna reservationen och 3:o godkännande av Kungl. Maj:ts förslag till lydelse av nämnda del av paragrafen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes likväl av herr Petersson i Lidingö villastad, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 3:o avgivna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner lagutskottets förslag till lydelse av 6 § första stycket 4) i förevarande förslag till lag ang. förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt Kungl. Maj:ts förslag till lydelse av nämnda del av 6 §.

Omröstningen utföll med 117 ja mot 62 nej; och hade kammaren alltså godkänt utskottets förslag till lydelse av förevarande del av 6 §.

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)*

5) Godkändes.

Andra stycket föredrogs härpå. Därvid anförde:

Herr Persson i Norrköping: Lagutskottets ordförande nämnde i sitt förra anförande, att, om en utlänning vistats här i fem år, kunde han icke utvisas. Detta är emellertid felaktigt, ty en utlänning kan utvisas, om han varit här i 25 år, och utvisas ej blott av Konungen, som har särskild utvisningsrätt, utan därjämte av Konungens befallningshavande under särskilda förhållanden. Det är detta, jag ansett icke böra äga rum, utan därför instämmer jag fullständigt i vad lagutskottets ordförande här av förbiseende eller annan orsak sade, nämligen att utlänning, som varit här i 5 år, icke kan få utvisas. Jag har därför föreslagit, att sista orden i 6 §, andra stycket, nämligen de orden: »där ej synnerliga skäl därtill äro», skola utgå.

Det är nämligen så, att, om en man här i landet vid exempelvis, som jag anført i min reservation, en social konflikt skulle råka att vid något tillfälle försöka genom hot hindra någon från att utföra arbete på en plats, där strejk eller lockout råder, och därför dömes till en månads straffarbete eller till, som det nu står i fjärde punkten, sex månaders fängelse, så skulle han därför kunna av Konungens befallningshavande utvisas, även om han varit här i 15, 20 eller 25 år och här ägde eget hem och familj oah vore gift med svensk kvinna och hade barn etc. Man kan ha stora skäl misstänka, att i vissa fall Konungens befallningshavande vid ett sådant tillfälle skulle anse ifrågavarande arbetare farlig för allmänna säkerheten och ordningen och således därmed anse »synnerliga skäl» föreligga för utvisning, och på det sättet skulle personen sålunda utan vidare kunna skjutas ut ur landet.

Jag vill härmed icke uttala några särskilda misstankar i fråga om landshövdingarna, som ju äro äldre och stadgade män, men det är i många fall så, att saken kan komma att avgöras av unga tillförordnade landssekreterare eller av yngre tillförordnade tjänstemän i länsstyrelsen, och man kan misstänka, att de vid sådana tillfällen skola göra processen kort.

Om en man varit här 10, 15, 20 år och därunder skött sig oklanderligt och blivit hofast här, så bör han betraktas som svensk medborgare, som svensk man i alla avseenden och således ej kunna utvisas i annat fall, än då Konungens utvisningsrätt tager vid. Man har sagt, att det skulle vara orättfärdigt, om man icke kunde utvisa grova brottslingar, mördare och sådana. Ja, det är sant, men det är att märka, att då har konungen möjlighet att ingripa

Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.

enligt kommande paragrafer i lagen. Man är sålunda icke hänvisad till att lägga utvisningen av utlänningar, som varit här så länge, i händerna på Konungens befallningshavande, som ju kunna tänkas emellanåt påverkas av vissa förhållanden.

(Forts.)

Det är därför, herr talman, som jag vill yrka bifall till min reservation, vilken som sagt blott går därpå ut, att sista orden i förevarande stycke: »där ej synnerliga skäl därtill äro», skola utgå, och att således Konungens befallningshavande icke skall kunna utvisa utlänningar, som under minst 5 år varit här bosatta.

Herr Petersson i Lidingö villstad: Herr talman, mina herrar! Jag skall anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna del.

Det lilla utfall, som herr Persson i Norrköping gjorde emot mig därför att jag »av förbiseende eller annan orsak» underlätit att citera slutorden i momentet, som talar om undantag, där synnerliga skäl äro, skall jag be att få kvittera med att erinra om, att jag, om jag ej missminner mig, hänvisade till momentet, när jag förklarade, att man icke kan utvisa en person, som varit här i 5 år, och med den hänvisningen ansåg jag det icke skäligen kunna begäras att jag skulle uttryckligen angiva även undantaget.

Jag ber, som sagt, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Schotte instämde häruti.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande stycke av 6 § samt vidare på godkännande av utskottets förslag med den ändring, som föreslagits i den av herr Persson i Norrköping vid berörda stycke avgivna reservationen; och fattade kammaren beslut i överensstämmelse med den förra propositionen.

Sedan tredje stycket härefter föredragits, yttrade

Herr Lindhagen: Jag har nu icke ansett det löna mödan att tala för de reservationer, som jag antecknat vid detta utlåtande. Jag vill emellertid särskilt om denna sak endast be att få säga det, att denna lagstiftning ju har till huvudsaklig uppgift icke så mycket att man skall kunna utvisa utlänningar, utan lika mycket och måhända ännu mer, att det skall kunna beredas de utlänningar, som vistas här varaktigt och här skaffat sig utkomst, verklig rättssäkerhet, så att de veta, vad de ha att rätta sig efter i dessa avseenden. De strävanden, som härvidlag för ändamålet böra göra sig gällande, måste sålunda gå bland annat därpå ut, att en utlänning, som här har familj och uppehälle, men blir satt i sådan nödställd belägenhet, att han får anlita fattigvärdar, icke behöver riskera att kunna på administrativ väg och med admini-

strativt förfarande hänsynslöst hemsändas utan vidare. Jag har därför ansett, att denna författning egentligen borde kompletteras i detta avseende så, att även sådan administrativ befogenhet skall bindas genom allmän lag, i syfte att utlännings skall ha någon säkerhet i ifrågavarande hänseende. Emellertid har jag icke formulerat saken närmare — det lönar sig icke, allra minst under nuvarande förhållanden.

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Jag har, herr talman, intet yrkande att framställa.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände utskottets förslag till lydelse av förevarande stycke.

7 §.

Utskottet hade i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit att paragrafen skulle lyda sålunda:

7 §.

Uppstår fråga om utlännings utvisning av anledning, som i 6 § sägs, föranstalte Konungens befallningshavande därom, att utlänningen så snart ske kan inställas till förhör inför Konungens befallningshavande; dock må, där utlänningen förvaras i kronohäkte, som står under lagfaren tillsyningsmans uppsikt, förhöret efter Konungens befallningshavandes beprövande kunna hållas av tillsyningsmannen.

När omständigheterna därtill föranleda, må Konungens befallningshavande förordna, att utlänningen skall tagas i förvar.

Vid förhör, varom nu är sagt, äge utlänningen, där han så äskar, åtnjuta hjälp. Är han icke på fri fot och säger han sig ej själv kunna anskaffa biträde, förordne Konungens befallningshavande lämplig person att honom biträda.

Över förhöret skall föras protokoll; och skall noggrann utredning företagas om alla de omständigheter, som kunna å ärendets utgång inverka.

Ärende angående utlännings utvisning skall utan dröjsmål företagas till avgörande. Där fråga är om utlännings, som undergår honom omedelbart ådömt frihetsstraff, skall iakttagas, att, så framt ej särskilda hinder möta, ärendet hos Konungens befallningshavande bringas till slut så tidigt, att, där till utvisning dömes, densamma kan omedelbart efter strafftidens utgång verkställas.

Vidkommande denna paragraf hade reservationer avgivits:

av herr *Lindhagen* som ansett, att det slutliga avgörandet av mål, varom stadgades i denna §, borde äga rum vid allmän domstol; och

av herr *Persson* i Norrköping, vilken yrkat, att tredje stycket av förevarande paragraf måtte erhålla följande lydelse:

Om lag ang.
förbud för
vissa utläm-
ningar att här
i riket vistas.

Vid förhör, varom nu är sagt, skall utlänningen åtnjuta hjälp. Är han icke på fri fot etc. — — — (lika med förslaget) — — — biträda.

(Forts.)

Efter föredragning av paragrafen yttrade:

Herr Persson i Norrköping: Herr talman, mina herrar! Fastän det säges, att det inte tjänar mycket till i denna situation att behandla föreliggande förslag ur rent saklig synpunkt, tager jag mig i alla fall friheten att säga ett par ord i denna punkt. Det gäller huruvida utlännning, som skall utvisas, skall åtnjuta rättshjälp eller inte. I lagen står det föreskrivet, att utlännning äger åtnjuta rättshjälp, »där han så äskar». Men jag har ansett, att det i många fall kan inträffa, att utlännning, som skall utvisas, inte alls känner till detta stadgande, inte har förstånd att begära rättshjälp. Och då får han ingen, om han inte begär någon. Därför borde i likhet med vad stadgas i utlänningslagen och vad som beslutades år 1913 i avseende å den lagen även här stadgas, att han skall åtnjuta rättshjälp. Då är saken klar. Det är mig svårt att förstå, varför man ej velat vara med om att utlännning skall äga åtnjuta rättshjälp under alla förhållanden och ej endast när han så äskar. Då det gällde utlämning av förbrytare, då var man med om att han inför domstol skulle åtnjuta hjälp. Nu kan man säga, att meningen är, att han skall åtnjuta rättshjälp. Ja, men lagen säger, att han får det endast då han begär det. Jag anser att han bör åtnjuta den hjälpen utan att begära densamma. Jag tillåter mig därför yrka bifall till min reservation under denna punkt.

Herr Schotte: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag. Det är ganska rimligt begära att utlännning skall framställa en önskan att få sådan rättshjälp. Den vägras honom inte. Och naturligtvis erhåller han kännedom om att han är berättigad att få sådan rättshjälp. Härmed äro alla anspråk fyllda, som rimligen böra kunna ställas från utlänningsens sida.

Jag hemställer, som sagt, om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen givit propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf och vidare på godkännande av berörda förslag med den ändring, som yrkats i den av herr Persson i Norrköping avgivna reservationen, godkände kammaren utskottets förslag till paragrafens avfattning.

8—10 §§.

Godkändes.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle 11 § lyda sålunda:

11 §.

Vill den, som genom Konungens befallningshavandes utslag förklarats skola utvisas, överklaga utslaget, äger han däröver hos Konungen anföra besvär, vilka, vid talans förlust, skola ingivas till Konungens befallningshavande före klockan 12 å åttonde dagen efter det utslaget för klaganden avkunnades eller, om det ej avkunnats, blev honom annorledes delgivet; klaganden likväl obetaget att, på eget äventyr, i betalt brev med allmänna posten till Konungens befallningshavande insända besvären så tidigt, att de inom nämnda tid dit inkomma. Där klaganden i häkte förvaras, må besvären inom tid, som nyss är sagd, avlämnas till tillsyningsmannen vid häktet; och vare denne pliktig att ofördröjligen insända besvären till Konungens befallningshavande.

Vill utlänning, som icke är på fri fot, anföra besvär, åligge Konungens befallningshavande eller tillsyningsman vid häkte att tillse, att utlänningen därvid ej saknar nödigt biträde.

Inkomna besvär skall Konungens befallningshavande så fort ske kan, jämte eget utlåtande och övriga till ärendet hörande handlingar, insända till vederbörande statsdepartement.

Utskottet hemställde, att åt paragrafen måtte givas följande lydelse:

11 §.

Vill den, som genom Konungens befallningshavandes utslag förklarats skola utvisas, överklaga utslaget, äger han sist å åttonde dagen efter det utslaget för honom avkunnades eller, om det ej avkunnats, blev honom annorledes delgivet, till Konungens befallningshavande ingiva sina till Konungen ställda besvär; dock att, där klaganden i häkte förvaras, besvären må inom tid, som nyss är sagd, ingivas till tillsyningsmannen vid häktet. Tillsyningsmannen vare pliktig ofördröjligen insända besvären till Konungens befallningshavande.

Vill utlänning, som icke är på fri fot, anföra besvär, åligge Konungens befallningshavande eller tillsyningsman vid häkte att tillse, att utlänningen därvid ej saknar nödigt biträde.

Inkomna besvär skall Konungens befallningshavande så fort ske kan, jämte eget utlåtande och övriga till ärendet hörande handlingar, insända till nedre justitierevisionen.

Ifråga om denna paragraf hade reservation avgivits av herrar *Petersson* i Lidingö villastad, greve *Lagerbjelke*, *Alexanderson*, *J. Johanson*, greve *Spens*, *Pettersson* i Bjälbo och *Olsson* i Broberg, vilka ansett, att Kungl. Maj:ts proposition i denna del bort av utskottet tillstyrkas.

Paragrafen föredrogs, varefter

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)*

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Herr Petersson i Lidingö villastad: Vid denna paragraf föreligger en reservation, i vilken förordas bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber att i enlighet härmed få yrka bifall till förslaget oförändrat. Det gäller huruvida besvär i utvisningsärenden skola fullföljas till högsta domstolen eller till Kungl. Maj:t i statsrådet. Den rättsskipning, som i dessa mål övas, är administrativ. Likartade ärenden behandlas på administrativ väg för svenska medborgare, med undantag blott i mål om lösdriveri, men detta är en särskild sak med. Det finnes enligt min mening ingen anledning att frångå Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Det är icke heller lämpligt att i dessa tider lägga på högsta domstolen mer arbete än den har. Domstolen är som vi alla veta så överhopad med arbete, att den icke bör betungas ytterligare.

Jag skall inskränka mig till detta och yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Vidare anförde:

Herr Schotte: Herr talman! Jag är naturligtvis villig att medgiva, att högsta domstolens arbetsbörda är stor och att man inte bör öka densamma, om det är möjligt att undvika det. Emellertid har utskottet här funnit, att dessa mål, trots sin övervägande administrativa karaktär, äro av ungefärligen samma så att säga blandade beskaffenhet som lösdrivaremålen; och då lösdrivaremålen gå till högsta domstolen, har man ansett det vara lämpligt, att även i dessa mål få högsta domstolen som sista instans, varigenom rättssäkerheten blir ännu större. Jag tror också, att det, rent praktiskt taget, är önskvärt, att regeringen befrias från att i sista hand pröva dessa ärenden. Jag är fullt övertygad om, att nu förevarande mål komma att bli av den ringa mängd och omfattning, att de icke något nämnvärt kunna inverka på högsta domstolens arbetsbörda.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet von Sydow: Herr talman! Även jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville bifalla Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Såsom den förste ärade talaren påpekade, är detta förfarande rent administrativt, oaktat det regleras genom allmän lag. Första instansen är förlagd till en administrativ myndighet, länsstyrelsen. Det är då också lämpligt, att dessa mål i sista instans bedömas av den högsta administrativa myndigheten. Här gäller icke uteslutande att se till vad som i förevarande fall är gällande lag. Lagen lämnar utrymme för bedömande av lämplighetssynpunkter, och det är alldeles givet, att just i förevarande fall måste sådana synpunkter i framträdande grad bli avgörande. För detta ändamål är det bäst att lägga avgörandet hos administrativa myndigheter, och jag vill därför, herr talman, ansluta mig till reservanternas förslag.

Herr Lindhagen. I anslutning till den uppfattning som jag nyss uttalade, att denna lagstiftning har lika mycket och ännu

mer till uppgift att bereda rättssäkerhet för här vistande utlänningar än att bereda rätt till deras utvisning, har jag under § 7 antecknat, att jag anser det vara alldeles olämpligt, att en sådan ofantligt viktig sak som utvisning av utlänningar skall bli utslutande en administrativ angelägenhet. Nu har emellertid inte någon omformulering i det syftet kunnat av mig åstadkommas, utan därför har jag anslutit mig till herr Perssons hemställan, att hela lagförslaget måtte avslås med begäran om nytt förslag i ämnet.

Men då man i denna punkt nu fått fram en liten flik av vad jag åsyftar i det liberala yrkande, som här framställts, nämligen att saken skall komma under domstol, så vill jag begagna tillfället att fästa uppmärksamheten på min från herr statsrådets fullständigt avvikande åskådning, att detta är ett rättsförfarande och icke ett administrativt förfarande, och saken således icke bör komma under administrativ handläggning. Under sådana förhållanden yrkar jag bifall till den lilla smula som gives, till det fjät av en vandring på den vägen, som förekommer i detta förslag.

Jag ber, herr talman, få instämma med herr Schotte.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, dels ock på godkännande av Kungl. Maj:ts förslag; och blev utskottets förslag till avfattning av ifrågavarande paragraf av kammaren godkänt.

12 §.

Godkändes.

13 § skulle enligt utskottets med Kungl. Maj:t överensstämmande förslag lyda sålunda:

13 §.

Där sådant av hänsyn till rikets säkerhet eller eljest i statens intresse finnes påkallat, må Konungen förordna om utvisning av utlänning, som i riket vistas. Uppstår fråga om utvisning efter ty nu är sagt, förordne Konungen, att förhör skall i ärendet hållas inför Konungens befallningshavande; och gälle i fråga om sådant förhör vad i 7 § tredje och fjärde styckena är stadgat. När omständigheterna därtill föranleda, må utlänningen tagas i förvar.

I fråga om verkställighet av beslut om utvisning, varom i denna paragraf sägs, förordne Konungen efter omständigheterna.

Vid denna paragraf hade reservation avgivits av herrar *Lindhagen, Stårner, Hult, Pettersson* i Södertälje, *Schotte, Persson* i Norrköping och *Olsson* i See, vilka ansett, att paragrafen borde erhålla följande ändrade lydelse:

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.*

(Forts.)

Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.

(Forts.)

13 §.

Där sådant etc. — — (lika med förslaget) — — — tagas i förvar.

Vid prövning av fråga om utvisning på grund av bestämmelserna i denna paragraf böra jämväl de i 6 § näst sista stycket omförmälda förhållanden komma under övervägande.

I fråga om verkställighet av beslut om utvisning, varom i denna paragraf sägs, förordne Konungen efter omständigheterna; dock må ej utlänningen befordras till land, varifrån han utvisats eller varest han sannolikt skulle tilltalas eller straffas för politiskt brott.

Efter föredragning av paragrafen lämnades på begäran ordet till

Herr Schotte som anförde: Herr talman! Vid den ifrågavarande paragrafen har avgivits en reservation av åtskilliga utskottsledmöter. Reservationen avser, att jämväl med avseende å ifrågavarande utvisning, som är lagd direkt i Kungl. Maj:ts hand, sådana synpunkter skola komma i beaktande, som lagen i övrigt har uppställt med avseende å utvisning av utlänningar. Vi ha icke kunnat inse, att det finnes något skäl för att i detta avseende avvika från de tidigare föreslagna bestämmelserna i sådant hänseende, utan anse, att de synpunkter, som där framförts, och som gälla för Konungens befallningshavande, så överensstämma med internationella rättsgrundsatser och lämplighet att de väsentligen också böra avse utvisning, som beslutas av Kungl. Maj:t.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Lindhagen m. fl. avgivna reservationen.

Häruti instämde herr *Persson* i Norrköping.

Vidare yttrade:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Sydow: Herr talman, mina herrar! Det torde redan tidigare vara klarlagt, att det är ett av folkkrätten erkänt faktum, att varje stat har rätt att mottaga eller icke mottaga en främmande stats undersåtar inom sina gränser, liksom att föreskriva villkoren för deras mottagande eller kvarstannande inom rikets gränser. Utvisningsrätten är helt enkelt en nödvändig och logisk konsekvens av en stats suveränitet och självständighet. Men ett sådant utvisningsförfarande är naturligtvis en mycket grannliga sak, och det gäller därför att förfara med stor försiktighet och varsamhet. Det är huyudsakligen två synpunkter, som härvidlag göra sig gällande. Å ena sidan måste staten tillse, att den icke inom sina gränser hyser personer, som kunna vara farliga för dess säkerhet och likaledes, att den icke mottager eller behåller personer, som icke kunna anses önskvärda, som skapa vantrevnad för landets egna undersåtar. Å andra sidan kräver både rättvisa och mänsklighet, att man icke gör större

inskränkningar i främlingens frihet och rätt än som dessa grundläggande synpunkter ovillkorligen medföra. För min del tror jag, att Kungl. Maj:t i sin proposition rätt avvägt båda dessa synpunkter.

I de paragrafer, som här tidigare behandlats, gällde det den mera ordinära utvisningsrätten. Det gällde att få en del hel- eller halv-kriminella existenser utvisade, mindervärdiga och icke önskvärda personer, som skapa vantrevnad för landets övriga innebyggare. Här i § 13 är det en annan synpunkt, som gör sig gällande, nämligen rikets säkerhet eller statens intresse. Då har Kungl. Maj:t ansett det påkallat att Konungen skall kunna förordna om utvisning av utlänning, som i strid med statens säkerhet eller intresse vistas inom riket. Det är givet, att man även här måste förfara med försiktighet och grannlagenhet, det kräver den internationella samfärdseln över huvud taget. Men att på något sätt binda Kungl. Maj:t genom en särskild instruktion att taga hänsyn till vederbörandes familjeförhållanden och den tid han vistats inom riket, det är icke påkallat, och jag anser, att det i vissa ögonblick t. o. m. skulle kunna vara synnerligen farligt. Givetvis tar Kungl. Maj:t den allra största hänsyn till dessa förhållanden. Men att i lag bindas av, att dessa förhållanden skola så att säga träda upp vid sidan av statens rätt eller säkerhet anser jag vara riskabelt, ty när det gäller statens säkerhet och rätt, får individens rätt absolut vika. Jag tillåter mig påpeka, att det just under de nuvarande oroliga förhållandena skulle kunna inträffa fall då man nödgades använda ett tillvägagångssätt, som eventuellt skulle kunna betecknas som brutalt. Jag anser det dock absolut nödvändigt, att Konungen har denna makt, då det gäller rikets säkerhet.

Denna lag är icke ämnad att träda i kraft förrän om några månader, men jag anser det vara högst betänkligt, att i den situation, vari vi nu befinna oss, ge ett sådant direktiv som i reservationen avses.

Jag hemställer därför, att kammaren ville bifalla utskottets förslag.

Herr Schotte: Herr talman! Jag skall endast be att få säga ett par ord till replik. Utskottet har till fullo erkänt denna, den s. k. politiska utvisningsrätten, som, i enlighet med den kungl. propositionen, bör ankomma på Kungl. Maj:t. Utskottet har dock ansett, att man jämväl i detta fall borde erinra om att en del synpunkter, som i allmänhet gå ut på att tillförsäkra främlingar en viss rättsställning, alltid böra i görlig grad beaktas. Naturligtvis äger Kungl. Maj:t att i ett visst fall efter eget omdöme avgöra, huruvida statens intresse är sådant, att man bör bortse från dessa särskilda förhållanden, vartill hänsyn annars kunde tagas, men där dessa förhållanden kunna med statens intresse förlikas, där har man ansett, att det skulle vara lämpligt att låta dem gälla.

Detta vad angår utlänningens enskilda förhållanden. Beträffande verkställighet av utvisningsbeslut av Kungl. Maj:t synes

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.*

(Forts.)

Om lag ang. samma regel böra upprätthållas som skulle gälla för länsstyrelserna.
 förbud för vissa utläningar att här i riket vistas. Förslaget har i denna del icke håller mött några betänkligheter hos myndigheterna.

(Forts.)

Herr Lindhagen: Jag ber att få instämma i vad herr Schotte anförde, och jag gör det i anslutning till den synpunkt jag förut framställt, nämligen att utläningar, som fått sitt hemvist här i landet, böra skyddas genom våra lagar lika mycket som landets egna invånare, ty de ha ju ingen annan stans att taga vägen. Och i avseende på sådana personer spela ju familjeförhållandena och den kortare eller längre tid, de vistats här, en stor roll. Även svenska medborgare kunna ju vara farliga för rikets säkerhet, men inte utvisar man dem därför utan staten söker skydda sig på annat sätt. Beträffande dessa utläningar skall ju i alla fall utvisning kunna äga rum, men vi ha ansett att därvid största möjliga hänsyn bör tas till de nu ifrågakvarande förhållandena.

Herr civilministern betonade så skarpt, att då det är fråga om statens, rikets säkerhet, så får allt annat vika. Ja, om man kunde väga dessa förhållanden på guldvikt, så att man i varje fall fick ett alldeles ofelbart utslag, då skulle man ju kunna känna en viss trygghet. Men det är ju endast en enda person, en civilminister, som avgör, huruvida i ett speciellt fall fara för rikets säkerhet föreligger eller icke. Och därvidlag kunna olika tycken och läggningar hos olika personer medföra, att resultatet bli ganska olika. Det som den ene finner vara en ren obetydlighet, kan den andre taga ganska hårt och tillägga synnerligen stor vikt. Jag anser därför, att man i den enskilda rättssäkerhetens intresse bör när det gäller utläning ha ett ord här i lagen, som utgör ett giv akt till vederbörande att icke gå brutalt till väga och döma efter personligt godtycke. Kungl. Maj:t kommer ju i alla händelser att ha full frihet att avgöra, huruvida dessa personliga förhållanden dock skola nödgas vika för ett ännu större intresse, nämligen statens. Det är icke alls omöjliggjort genom denna reservation.

Herr Petterson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Båda de sista talarna ha medgivit, att det tillägg som reservanternas vilja göra i denna paragraf, icke är av tvingande art och således icke innebär, att Kungl. Maj:t ovillkorligen skulle taga hänsyn till de förhållanden som i tillägget avses. Det anses endast önskvärt — säger man — att erinra om, att familjeförhållanden o. s. v. böra komma under övervägande. Jag tycker verkligen, mina herrar, att det innebär för mycket missstro, om jag får begagna det uttrycket, mot statens högsta myndighet att ifrågasätta, att den icke skulle taga all den hänsyn till dylika förhållanden, som över huvud är möjligt utan att statens säkerhet och intressen äventyras. Det synes mig dessutom ur ren lämplighetssynpunkt icke vara tillräddigt att giva ett sådant direktiv

för Kungl. Maj:t, ty sådant skulle kunna anses innebära, att riksdagen ville ställa hänsyn till familjeförhållanden och mera dylikt i partiet med hänsyn till rikets säkerhet och intressen, vilka senare naturligtvis under alla förhållanden måste gå i första rummet. Jag är livligt övertygad, att det mål, som reservanterna vilja vinna det vinnes i alla händelser vid den omsorgsfulla prövning, som Kungl. Maj:t ägnar hithörande ärenden, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna del.

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Vad den siste talaren anförde var ett uttryck för hans stora tro på den högsta myndigheten, därför att den är den högsta. Men det finns ett ord, som säger: förliten eder icke uppå furstar, och man skulle då här kunna säga, att man nog icke heller alltid bör blint förlita sig på den högsta myndigheten, ty den representeras egentligen bara av människor. När lagens sjätte paragraf slutar med en anmaning till konungens befallningshavande att vid sitt utvisningsförfarande iakttaga varsamhet i vissa fall så tror jag — och det är något som erfarenheten nog har bekräftat över huvud taget — att det kan vara skäl att även här, när det gäller Kungl. Maj:ts utvisningsrätt, uttala ett liknande giv akt. Det är det hela.

Herr Schotte: Jag vill bara erinra om att såväl den proposition, som år 1913 avgavs till riksdagen, som åtminstone delvis, det förslag, som av den nuvarande regeringen remitterades till lagrådet i sak upptogo bestämmelser i det syfte, som reservanterna här önska. Det kan således icke vara så farligt, att Kungl. Maj:t skulle finna ett dylikt tillägg obehörigt.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf samt därefter på bifall till den reservation, som vid paragrafen avgivits av herr Lindhagen m. fl.; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr Westman, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en vteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller den reservation, som vid 13 § av förevarande förslag till lag ang. förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas, avgivits av herr Lindhagen m. fl.,

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse av nämnda §.

Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)

Omröstningen utföll med 106 ja mot 75 nej, vadan kammaren bifallit den av herr Lindhagen m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen.

14 §.

Godkändes.

15 §.

Utskottet hade i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit denna lydelse av paragrafen:

15 §.

Har utlänning, som jämlikt denna lag blivit härifrån utvisad, till riket återvänt utan tillstånd av Konungen, straffes med fängelse i högst sex månader. Sedan utlänningen undergått straff, varde han omedelbart förd ur riket; och förfares därvid enligt de i 12 § angivna grunder.

Den, som skäligen misstänkes för brott, varom i denna paragraf sägs, skall i häkte tagas.

Uti avgiven reservation hade herrar *Lindhagen, Stårner, Hult, Pettersson* i Södertälje, *Schotte, Persson* i Norrköping och *Olsson* i See yrkat, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

15 §.

Har utlänning, som jämlikt denna lag blivit härifrån utvisad, till riket återvänt utan tillstånd av Konungen, straffes med fängelse i högst sex månader eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, med böter från och med tio till och med femhundra kronor.

Sedan utlänningen undergått straff, varde han omedelbart förd ur riket; och förfares därvid enligt de i 12 § angivna grunder.

Böter, som enligt denna paragraf ådömes, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Sedan paragrafen föredragits yttrade:

Herr Schotte: Herr talman! Som kammaren behagade finna, har med avseende å förevarande § en reservation här avgivits av åtskilliga av utskottets ledamöter.

Frågan gäller, huruvida man skall kunna ha med också ett bötesstraff för en utlänning, som utvisats men återvänder till landet. Saken kan ju vara ganska omtvistlig, teoretiskt taget, och den är nog inte heller av synnerligen stor praktisk betydelse, men vi ha dock ansett, att det bör vara rimligt, att man kunde tillgripa även bötesstraff i en del fall med synnerligen mildrande omständigheter, ehuru vi visserligen äro övertygade, att denna

straffsats mera sällan skulle komma att tillämpas. En sådan möjlighet till bötesstraff är särskilt påkallad med hänsyn till förhållandena mellan Sverige och Norge, då det ju i vissa gränstrakter är ganska vanligt, att folk vistas än på den ena, än på den andra sidan om gränsen och att de personliga förbindelserna, giftermål, släkt o. s. v. äro mycket livliga. Jag tror icke, att det kan vara någon risk att i lagen ta med detta bötesstraff, låt vara att vissa principiella skäl kunna anföras häremot. Det är på grund av billighetshänsyn, som denna möjlighet till bötesstraff bör finnas, och så föreslogs ju också i 1913 års kungl. proposition i frågan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Sydow: Herr talman! I enlighet med lagrådets hemställan har Kungl. Maj:t i denna paragraf bland straffbestämmelserna icke upptagit böter utan endast fängelse. Det har nämligen ansetts i hög grad påkallat att det finnes en effektiv påföljd mot ett trotsande av ådömd utvisning. Å andra sidan tror jag icke, att denna paragraf kan anses farlig ur billighetssynpunkt, då det dock endast är fängelse, som ådömes. Jag vill påpeka, att i de utvisningsutslag, som meddelas, erinras den utvisade direkt om den påföljd, som kommer att drabba honom, därest han återvänder. Vidare har han den möjligheten att begära tillstånd att få återkomma; och förefinnas skäl härtill, så torde en sådan begäran vinna bifall. Nu åberopades här speciellt förhållandena mellan Sverige och Norge. Jag ber då att få påpeka, att i Norge straffas en utvisad, som återvänder — han må vara svensk eller av annan nationalitet — med sex månaders fängelse och vid iteration med ända till två års fängelse. Någon böteskala förekommer icke alls. Det finns för övrigt icke något land med en utvisningslag, som i sina straffbestämmelser inrymmer böter, utan det är alltid frihetsstraff.

Jag tror, att det är klokt att följa Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Efter det yttrande, som herr statsrådet nu haft, behöver jag icke säga mycket. Jag skall därför inskränka mig till att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del, och jag gör det så mycket hellre, som den ärade reservanten själv tycktes ställa sig ganska tveksam ifråga om den av honom m. fl. avgivna reservationen, och medgav, att den kanske icke vore av så synnerligt stor betydelse.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, dels ock på godkännande av det förslag till lydelse av nämnda paragraf, som framstälts av herr Lindhagen m. fl. i den av dem avgivna reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med sistnämnda proposition.

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 54. 3

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)

Överskriften till 6—15 §§; 16 och 17 §§.

Godkändes.

Härpå föredrogs 18 §; och yttrade därvid:

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina her-
rar! Denna paragraf handlar om den myndighet, som Konungen
har att i händelse av krig, eller då fara för krig föreligger eller
då sådant för rikets försvar eller eljest på grund av särskilda om-
ständigheter prövas erforderligt, vidtaga vissa åtgärder och utfärda
vissa bestämmelser rörande utlänningars avvissning eller utvisning.
Det lär icke vara något tvivel om att Konungen för närvarande
och på grund av sin allmänna förvaltningsrätt äger befogenhet att
vidtaga dylika åtgärder även utan att sådant finnes i lag uttryck-
ligen utsagts. Emellertid är det ju möjligt, att en sådan paragraf
som denna i vissa fall skulle kunna för Konungen vara ett värde-
fullt stöd.

Denna omständighet gör det under nuvarande förhållanden
önskvärt, att denna paragraf må kunna träda i kraft tidigare än
lagen i övrigt. Enligt slutbestämmelsen skulle lagen träda i kraft
den 1 maj 1915, men man kan tänka sig, att en rätt för Kungl.
Maj:t att särskilt förordna om den tid, då § 18 träder i kraft,
skulle under nuvarande förhållanden kunna vara av värde.

Jag har velat meddela detta därför, att jag, då bestämmelsen
om lagens trädande i kraft förekommer till behandling, kommer
att framställa det yrkandet, att § 18 skall träda i kraft å den
dag Konungen förordnar.

Herr Schotte: Herr talman! Jag skall be att få uttala min
anslutning till de synpunkter angående lagens trädande i kraft,
som den föregående ärade talaren anført. Jag är således beredd
att stödja det förslag, som i detta avseende kan komma att fram-
ställas vid behandlingen av bestämmelsen om lagens ikraftträ-
dande.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes.

19 §.

Godkändes.

Stadgandet om lagens trädande i kraft.

För detta stadgande var av Kungl. Maj:t föreslagen denna ly-
delse:

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1915.

Utskottet hemställde att åt ifrågavarande stadgande måtte gi-
vas följande avfattning:

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1915. Ej må dock utvisning ske för brott, som i 6 § under 3) sägs, där detsamma blivit begånget före lagens ikraftträdande.

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Reservation hade dock avgivits av herrar *Petersson* i Lidingö villastad, *Gezelius*, greve *Lagerbjelke*, *J. Johanson*, greve *Spens*, *Dahl*, *Petersson* i Bjälbo och *Olsson* i Broberg, vilka ansett, att Kungl. Maj:ts proposition i denna del bort av utskottet tillstyrkas i oförändrat skick.

Stadgandet föredrogs, varefter

Herr *Petersson* i Lidingö villastad anförde: Jag hemställer att kammaren ville besluta, att första punkten i detta stadgande måtte erhålla följande lydelse: »Denna lag träder i kraft, 18 § å den dag, Konungen förordnar, samt lagen i övrigt den 1 maj 1915.»

Herr *Schotte*: Herr talman! I det nyss av lagutskottets ordförande gjorda yrkandet kan jag, i vad det avser 18 paragrafens eventuella ikraftträdande före lagen i övrigt, instämma. Däremot innebär detta hans yrkande, att den senare delen av stadgandet angående ikraftträdandet, som lyder: »Ej må dock utvisning ske för brott, som i 6 § under 3) sägs, där detsamma blivit begånget före lagens ikraftträdande» skall utgå. Emellertid har utskottet ansett, att den nämnda bestämmelsen, som innebär, att de, som äro dömda redan nu för olaga gårdfarihandel m. m. icke genast efter lagens ikraftträdande skola kunna utvisas, är billig och lämplig. I 1913 års Kungl. proposition fanns också en bestämmelse av liknande innebörd, som den av utskottet här föreslagna. Det finns säkerligen en ganska stor mängd här vistande utlänningar, som, utan att hava erhållit vederbörligt tillstånd idkat gårdfarihandel och därför blivit dömda, men fortfarande äro här bosatta. Det må vara riktigt, att utvisningsförfarande kommer till stånd med avseende på dessa, därest de efter lagens ikraftträdande göra sig skyldiga till och dömas för olaglig gårdfarihandel. Men att nu å dem tillämpa en lagstiftning, som förut ej funnits, synes obilligt. De må visserligen hava handlat lagstridigt, men den extra påföljden härav, utvisningen, ha de icke kunnat ana. Detta är skälet till att vi önskat nämnda tillägg i avseende å övergångsbestämmelserna beträffande de förseelser, som omtalas i 6 § 3 mom.

Herr *Petersson* i Lidingö villastad: Jag ber att få bekräfta herr *Schottes* uppfattning att jag beträffande senare delen av utskottets kläm i fråga om stadgandet rörande ikraftträdandet avsåg att yrka bifall till den reservation, som finnes fogad vid utskottets betänkande i denna del. Det är nämligen så, att vi biträtt Kungl. Maj:ts förslag även därutinnan, att en tillämpning av lagen skall kunna äga rum även på grund av sådana brott och förseelser, som äro begångna före lagens ikraftträdande. Vad man egentligen därmed asyftar, är att kunna utvisa de bränn-

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.*

(Forts.)

vinslangare av finsk nationalitet som i stort antal lära förekomma i Norrbottens län, och som från Finland föra över brännvin till svenska arbetare.

Den övergångsbestämmelse, som utskottet föreslår innebär, att man icke skall kunna inskrida med utvisning mot dessa hantlangare, förr än de en gång efter lagens ikraftträdande blivit dömda. Om de blivit dömda flera gånger förut, skulle således icke kunna föranleda utvisning. Detta syntes oss orimligt, och därför hava vi velat bibehålla Kungl. Maj:ts förslag i denna del sådant det föreligger.

Jag vill ytterligare säga, att lagrådet fäst uppmärksamheten på detta förhållande.

På denna grund får jag yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag med den ändring, som jag förut ifråga om 18 § angivit.

Herr Schotte: Jag vill blott, herr talman, säga ett par ord. Reservanterna hava nog haft sin uppmärksamhet fäst på dessa brännvinslangare och ej ömmat för dem, om lagen i vanlig ordning bleve gällande mot dessa, men på sätt som 6 § är avfattad, har det varit svårt att skilja på de olika kategorierna och ej ge något rådruum för gårdfarihandlarna, det ansågo vi alltför strängt. Det är möjligt, att vid den sammanjämkning i utskottet, som väl förestår, det kan vara tillfälle att få förevarande bestämmelser lagda på ett annat sätt. Jag skall därför, särskilt ur denna synpunkt, och då jag måste hålla på, att gårdfarihandlare icke böra drabbas av utvisning på grund av gamla utslag, vidhålla det yrkande, som jag framställt förut, och som innebär, i första punkten, bifall till det av herr Petersson i Lidingö villastad framställda förslaget, och, i andra punkten, bifall till utskottets förslag.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Sydow: Jag tillåter mig blott påpeka, att det icke är någon ovillkorlig föreskrift, att exempelvis en utländsk gårdfarihandlare skall utvisas. Lagen endast medgiver myndigheterna att utvisa, därest omständigheterna därtill föranleda. Det är givet, att om dessa personer vistats här i Sverige tidigare — låt vara att de olovligen bedrivit sitt yrke — kommer man endast i yttersta undantagsfall att inskrida. Men däremot är det ett synnerligen stort praktiskt behov särskilt för Norrbottens län att kunna inskrida mot brännvinslangare, som också inbegripas i här avsedda lagrum. Det är i allmänhet mycket svårt att åstadkomma bevisning emot dessa. Om nu en sådan person tidigare varit fälld och han ånyo tilltalas men frikännes på grund av bristande bevisning, är det synnerligen angeläget, att myndigheterna hava i sin hand att utan vidare visa ut honom ur riket. Det får man icke enligt utskottets förslag, endast enligt Kungl. Maj:ts.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen till en början beträffande första meningen av förevarande

stadgande propositioner dels på godkännande av utskottets förslag, dels och på bifall till det av herr Petersson i Lidingö villastad under överläggningen framställda yrkandet och fattade kammaren beslut i överensstämmelse med sistnämnda proposition.

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.*

(Forts.)

Vidare framställde herr talmannen i avseende å andra meningens propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av denna del av förevarande stadgande samt vidare på bifall till den av herr Petersson i Lidingö villastad m. fl. vid stadgandet avgivna reservationen; och godkände kammaren utskottets förslag till meningens avfattning.

Överskriften till 16—19 §§.

Godkändes.

Ingressen; rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1:o) förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

Härefter föredrogs *punkten 2:o)*. Därvid yttrade:

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Detta skrivelseförslag har ju tillkommit på grund av en motion av herr Sven Persson i Norrköping. Vi erinra oss, att för en liten stund sedan yrkade han avslag på hela denna lag på den grund, att i lagen icke fanns inrymd någon bestämmelse beträffande ut- och avvisande av vissa kategorier arbetare, men då han på den vägen icke kunde komma fram till ett förverkligande av sin avsikt, gick han en annan väg och yrkade, att i 1 § skulle inryckas en bestämmelse, som uppfordrade polismyndigheterna, att då de misstänkte, att det är strejkbrytare, helt enkelt avvisa dem, och på det sättet skulle dessa personer ställas i jämlikhet med förbrytare och brottslingar. Dessutom påyrkade han en skrivelse beträffande utredning angående vissa lägre utrikes element.

Nu ville naturligtvis den liberala utskottsmajoriteten icke gå så långt. Man gick en medelväg och kom på det sättet fram med detta skrivelseförslag. Det innefattar ju hela det område, som herr Sven Persson motionerat om, nämligen både s. k. strejkbrytare och lägre stående utländska element. I det hela taget kan man säga, att detta skrivelseförslag är avfattat i mycket försiktig form, och det får man medgiva, att skall något kunna göras i detta avseende, måste man givetvis slå in på denna väg.

Jag för min del och åtskilliga andra reservanter inom utskottet hava emellertid haft ganska stora betänkligheter även emot detta skrivelseförslag. Nu vill jag säga, att detta är ett mycket ömtåligt område, där man givetvis måste gå fram med den allra yttersta försiktighet. Men vad innebär nu ett statens ingripande

Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.

(Forts.)

beträffande ut- och avvisande av strejkbrytare och dylika personer? Det innebär i själva verket, att staten i den sociala strid, som heter strejk och lockout, tager parti för den ena av parterna. Jag för min del vill icke säga annat än att staten kan hava befogenhet att i vissa fall taga parti och ställa sig på ena partens sida för att hjälpa honom i striden. Men detta får ske endast under den bestämda förutsättning, att staten först och främst gör klart för sig, vem som har rätt. Jag vill icke påstå och har naturligtvis heller aldrig tänkt, att arbetsgivarna alltid hava rätt i dessa konflikter, och ingen kan väl heller gärna vilja påstå, att arbetarna alltid hava rätt. Vi veta hurusom vid åtskilliga tillfällen lidelserna i detta fall hava jagats upp, då strejker hava varit förenade med ödeläggelse av egendom, då det har varit skördestrejk och mjölkningsstrejk och strejker förenade med avtalsbrott och sådant. Jag menar, att med hänsyn till att en strejk kan vara av den beskaffenhet, att de strejkande uppenbarligen hava orätt, det icke är rätt att staten på förhand lagstiftar så, att den ställer sig på den strejkandes sida. Det kan under inga förhållanden gärna försvaras.

Nu säga naturligtvis de liberala reservanterna, att detta endast är ett skrivelseförslag och att meningen är att man skall gå ytterligt försiktigt tillväga. Det är visserligen sant, men jag vill på samma gång erinra om, att utskottet i detta fall icke angivit någon annan motivering än herr Sven Perssons motion. De enda riktlinjer, som ligga bakom detta skrivelseförslag, äro således de, som herr Persson angivit i sin motion och jag kan för min del icke finna annat än att dessa riktlinjer äro minst sagt synnerligen ensidiga.

Här finnas också många andra synpunkter, som man bör taga hänsyn till, när det gäller sådana här saker.

Är det verkligen för det första konstaterat, att här finnas utlänningar i sådan utsträckning, att de verkligen kunna nedpressa arbetspriserna för vissa arbetareklasser? Det kan hända, att dessa utlänningars närvaro icke ha någon inverkan i den riktningen, och det kan hända, att deras närvaro här så gott som uteslutande beror på brist på annan arbetskraft. I Tyskland vistas exempelvis ständigt så gott som en och en halv million utländska arbetare, företrädesvis galizier, polacker och ryssar, och där möjliggöras genom dessa utländska arbetaremassor stora industrier. Är det så att den svenska industrien behöver utländska arbetare, och kan det på samma gång visas, att dessa arbetare icke inverka nedpressande på de svenska arbetarnas löner, då kan jag för min del icke inse, varför man skulle vidtaga åtgärder i detta fall. Här talas om polacker och galizier i sammanhang med jordbruket, men jag tror icke att det har kunnat påvisas, att dessa polacker och galizier, som ju företrädesvis användas på betfälten, på något sätt pressat ned arbetslönerna, när det gällt våra jordbruksarbetare i övrigt. Jag vet, att det för några år sedan var galiziska arbetare i Östergötland, men att detta uteslutande berodde på

omöjligheten av att på annat sätt skaffa arbetskraft, och det kanhända, att det är samma förhållande i Skåne. Det har alltså icke på något sätt genom någon motivering visats, att de skäl, som ligga till grund för detta skrivelseförslag, förefinnas.

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.*

(Forts.)

För min del skulle jag vilja framhålla en annan synpunkt, som jag nästan sätter som den främsta, om herrarna nu skola besluta om en skrivelse, och det är rassynpunkten, nämligen faran för att det kommer in främmande element, som föranleda en uppblandning av vår rena germanska ras. Detta anser jag vara en synpunkt av ofantligt mycket större betydelse än de andra synpunkter, som här ha framhållits.

Då emellertid utskottets förslag icke innefattar någon annan motivering för ett skrivelseförslag än den som förefinnes i herr Perssons motion, och det icke på något sätt enligt mitt förmenande påvisats, att en lagstiftning i detta fall är nödvändig eller behöflig, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av hr Petersson i Lidingö villastad m. fl.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Jag skall be att få yttra några ord i denna fråga. Jag finner det rätt märkvärdigt, att den föregående talaren just nu så starkt betonat behovet av, att vid inre sociala strider, den ena parten, arbetsgivaren, skall ha obetingad rätt att vända sig till utlandet för att skaffa hjälp mot de svenska arbetarna. Jag hade knappast väntat, att han nu skulle uttala just detta i så tydliga ordalag, som han gjorde.

Jag ber vidare att få erinra om det inkonsekventa, som ligger däri att man, såsom han och reservanterna önska, vill ha fullständig frihandel i vad det gäller varan arbetskraft, men höga tullskrankor, protektionistiskt system, i vad det gäller andra varor. Däri kan det givetvis icke ligga någon konsekvens.

Vi ha icke vänt oss mot en invandring, som vi anse fullt legitim, och som kan anses höja den svenska yrkesskickligheten, de svenska näringarna och den svenska industrien, utan vi ha blott vänt oss mot invandring, som avser att neddraga förhållandena inom vårt näringsliv.

Jag gjorde inom utskottet ett särskilt yrkande i denna punkt, nämligen om en särskild skrivelse, men det yrkandet gjordes endast under förutsättning av, att mitt yrkande om en ny punkt, punkt 2, i första paragrafen, av riksdagen bifölles. När nu emellertid detta sistnämnda yrkande icke kunnat bifallas, eller på grund av formella svårigheter proposition därom icke kunnat framställas, måste jag frångå min reservation och i stället yrka bifall till utskottets förslag, dock under betoning av att detta är synnerligen försiktigt, enligt min mening alltför försiktigt, avfattat. Det är dock i varje fall bättre att få något än intet. Frågan går genom ett bifall till utskottets hemställan till Kungl. Maj:ts omprövning, och då får man väl hoppas på utredning.

Utän att vidare ingå i några detaljer yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

*Om lag ang.
förbud för
vissa utlän-
ningar att här
i riket vistas.*

(Forts.)

Herr Schotte: Herr talman! Jag skall också be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vi äro alla ense om, att vi här äro inne på ett mycket svårt område, och att där möta stora vanskligheter, från vilken sida man än ser det. Det har givits erkännande åt, att utskottets förslag är mycket försiktigt hållet, och att man därigenom icke på något sätt har bundit sig för framtiden; men det har anmärkts, att det icke finnes någon särskild motivering för förslaget. Då hela denna fråga förut varit uppe i sammanhang med utvisningslagstiftningen, har man ej ansett en ingående motivering påkallad, utan hänvisat till motionen, vilken jag emellertid visst ej kan i sin helhet instämma uti. Redan 1907 års riksdag framhöll, att invandrande arbetssökande utlänningar i vissa fall kunde bidra till att försämra utsikterna för de svenska arbetarna. I 1913 års förslag funnos också vissa bestämmelser med avseende på införande i landet av utländsk arbetskraft. Vidare har också kommerskollegium i sitt yttrande över riksdagens skrivelse av år 1907 framhållit, att det i åtskilliga främmande länder, t. ex. Norge och Frankrike, dels gjorts försök till, dels ock givits bestämmelser med avseende på reglerandet av främmande arbetskrafters användande — låt vara att kollegium då, icke ansåg tidpunkten vara inne att föreslå åtgärder i sådant syfte.

Det är uppenbart, att man måste framgå med den största försiktighet på förevarande område och icke hindra, att sådan arbetskraft, som kan vara svenska industrien till gagn, kommer in i landet. I varje fall behövas dock vissa kontrollbestämmelser med avseende å förevarande import av utländsk arbetskraft, och det icke minst ur den synpunkt, som herr Pettersson i Bjälbo framhållit nämligen rassynpunkten, folkhälsan. Jag tror därför ock, då en lagstiftning hos oss i varje fall tager avsevärd tid i anspråk, att det vore lyckligt, om riksdagen redan nu ville visa sitt intresse för ett ordnande i görlig grad av ifrågavarande förhållanden genom att bifalla det av utskottet förordade skrivelseförslaget, till vilket jag härmed får påyrka bifall.

Härmed var överläggningen slutad. Efter det herr talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Föredrogos vart för sig:

lagutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i förordningen angående utvidgad näringsfrihet; och

jordbruksutskottets utlåtande, nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen

att bereda nuvarande tomträtthavare i Trollhättan viss förmån vid övergång till av Kungl. Maj:t medgivet nytt tomträttssystem.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Vid nu skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 88, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående möjliggörande för innehavare av vissa med tomträtt upplåtna tomter vid Trollhättan att förvärva äganderätt till tomterna, begärdes ordet av

*Ang. tomtupp-
låtelse vid
Trollhättan.*

Herr Carlson i Herrljunga, som yttrade: Herr talman! Jag skall vid detta tillfälle varken försöka kritisera eller få ändring i utskottets hemställan med anledning av att utskottet avstyrkt min motion rörande egnahemsförhållandena vid Trollhättan, utan jag vill endast uttala den livliga förhoppningen, att egnahemsägarna i Trollhättan måtte bli belåtna med den reform, som nu har blivit beslutad på det här ifrågavarande området. Skulle så icke bli fallet, är jag övertygad om, att frågan återkommer inom kort igen, och då hoppas jag, att beslutet utfaller annorlunda.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Jordbruksutskottets utlåtande, nr 89, angående driftkostnaderna för statens produktiva fonder i vad angår jordbruksärenden, föredrogs härpå; och biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 12.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 90, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inrättande av ett statsstuteri vid Ottenby m. m.

*Ang. ett stats-
stuteri vid
Ottenby m. m.*

I tvenne inom riksdagen väckta likalydande motioner, nr 6 i första kammaren av herr *Malmberg m. fl.* och nr 11 i andra kammaren av herr *Andersson* i Knäppinge *m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen ville besluta en skrivelse, det Kungl. Maj:t täcktes, efter ytterligare utredning rörande statsstuteri vid Ottenby, inkomma med förslag till dylikt samt taga under omprövning, om ej avelscentrum, enligt angivna grunder, kunde för Ardennertyp anordnas i Västmanland och för nordsvensk typ i Jämtland, och därefter inkomma med förslag till dylika, för åstadkommande på sådant sätt av ett ordnat system till främjande av hela landets hästkultur.

Ang. ett stats-
stuteri vid
Ottenby m. m.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *A. A. W. Ericsson, Odelberg, Paulson, Lundell* och *greve A. H:son Wachtmeister*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motioner, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte, med beaktande jämväl av de i motionerna anförda synpunkter, låta verkställa förnyad utredning i fråga om inrättande å Ottenby kungsladugård av ett statsstuteri samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, erhöles ordet av

Herr Andersson i Knäppinge, som anförde: Herr talman, mina herrar! Vid genomläsandet av utskottets utlåtande och på samma gång genomläsande av jordbruksutskottets utlåtande för 1913 gör jag mig verkligen den frågan, huru utskottet har kunnat komma till den uppfattning, som det nu har gjort. Det kan försvaras, synes det mig, endast på grund av den svaga motivering för avslag, som utskottet har lämnat. Om man ser på utskottets utlåtande år 1913, har det där på det allra kraftigaste sätt tillstyrkt en sådan anordning, som nu i motionen har framhållits, nämligen att man kan få det hela billigare ordnat än föregående utredning givit vid handen. Utskottet år 1913 säger »att tillgodoseende av arméns behov av remonter är av största vikt, vadan staten har skyldighet att taga hänsyn till att aveln bedrives så, att ett kvalitativt gott resultat vinnes», och detta genom tillhandahållande av ett inom landet uppdraget gott avelsmateriel, vilket nu uteslutande tages från utlandet.

Vid 1913 års riksdag framhåller jordbruksutskottet, att tillgodoseendet av arméns behov med remonter är av största vikt, vadan staten har skyldighet tillse att aveln bedrives så, att ett i kvalitativt hänseende gott resultat vinnes. Detta vinnes genom tillhandahållandet av god avelsmateriel, vilken nu huvudsakligen tages ifrån utlandet. Utskottet framhåller vidare, att det kan ifrågasättas, om detta sätt att remontera aveln av ädelt slag är lämpligt. Det ligger utskottet emot att i fortsättningen på detta sätt vara beroende av utlandet. Det kan inträffa, att även på detta sätt vore omöjligt att anskaffa avelsdjur. Det vore därför stort skäl att inom landet vinna en ensartad och för svenska förhållanden lämplig typ, och detta kan ej ske, så länge hingst- och stomateriet måste tagas från utlandet. Dessa skäl synas utskottet kraftigt tala för ett statsstuteri, i all synnerhet då staten har i sin ägo en plats som Ottenby, varom auktoriteterna enstämigt förklara, att någon lämpligare plats i riket för det ändamålet ej kan finnas.

Utskottets avstyrkande detta år motiveras med att riksdagen förra året avslagit Kungl. Maj:ts förslag och att skäl ej lämnats för frågans upptagande på nytt, och att motionärernas beräkningar

för nedbringandet av kostnaderna äro lösliga. Då skälet för av- *Ang. ett stats-*
slag 1913 huvudsakligen var kostnadsfrågan, funno motionärerna *stuteri vid*
det betydelsefullt undersöka, om kostnaderna ej kunde nedbringas *Ottenby m. m.*
utan att resultatet behöfve åsidosättas. *(Forts.)*

På grund av god kännedom om lokala förhållandena vid Ottenby ha vi trots oss kunna uppställa de i motionen anförda siffrorna, visserligen ej här som grund för ett omedelbart riksdagsbeslut om anslag, men såsom fullt tydliga att kunna motivera en ytterligare utredning, och riksdagen har vid flera tillfällen förut i hästavelsfrågan beslutat skrivelse till Kungl. Maj:t på enskilda motionärers hemställan. Reservanterna hava ock på ett uttömmande sätt framhållit, att de av motionären anförda skälen äro värda beaktande och hemställa därför om ytterligare utredning rörande statsstuteri vid Ottenby, samt framhållit, att när det gäller statsunderstöd för vår hästavel, den typ skall gå främst, som har största betydelse för landets försvar och som för uppfödarna arbeta under de mest vanskliga förhållanden och som i första hand är i behov av avelscentrum och att lämpligare plats för dylikt än Ottenby ej finnes.

Men närmast i militär betydelse kommer den nordsvenska hästen, vilken, där dragförmågan tages i anspråk, såsom för artilleri, träng m. m. är en förstklassig häst och dessutom, som inhemsk, van vid våra naturförhållanden, av högt värde. De åtgärder, som några nordsvenska hushållningssällskap vidtagit för att tillvarata och främja denna typ, äro all aktning värda och statens medverkan härvidlag, både ur militärisk och nationell synpunkt, torde vara särskilt berättigade och i full överensstämmelse med riksdagens i frågan avlåtna skrivelse den 6 maj 1903.

För det nutida jordbruket och för industrien är ardenertypen särskilt betydelsefull, likasom den i fråga om en omfattande export är främst. All anledning förefinnes därför att här i landet åstadkomma en ensartad sådan typ och frigöra sig från den från Belgien alltjämt fortgående importen, som drager mycket penningar från vår egen hästkultur, utan att mången gång lämna den valuta, som avses. Här i landet kunna uppfödas framstående avelsdjur även av denna typ, därpå hava flera bevis lämnats.

Betydande belopp hava under årtionden utgått för importerade hästar från landet; under 1912 importerades 2,224 hästar för en kostnad av 1,941,925 kronor. Avelscentras betydelse ligger uti att förse landet med typiska beskällare och, vad som är lika viktigt, med typiska moderston.

När vi nu ha en i synnerhet för den varmblodiga hästaveln så lämplig plats som Ottenby, som därtill fyller alla rimliga anspråk ur kostnadssynpunkt, är det min övertygelse, med den kännedom jag har om de lokala förhållandena där, att de beräkningar vi i motionen framlagt vid en eventuell utredning skola visa sig vara tillräckligt bärande för ett bifall till vårt förslag, som ju är billigare än det, som förut framlagts.

Om jag ej kan hoppas på bifall till motionen i dess helhet,

Ang. ett stats-
stuteri vid
Ottenby m. m.
(Forts.)

vilket jag dock anser vara lämpligast, får man dock hoppas, att om Kungl. Maj:t får ta ärendet under ny omprövning, Kungl. Maj:t vid en förnyad utredning skall ägna samma uppmärksamhet åt den varmblodiga hästaveln, som reservanterna i motiveringen gjort.

Jag kan ej inse annat än att vi med tanke på framtiden gjorde klokt i, om vi nu verkligen beaktade de skäl, som vi i motionen anfört för denna lösning av vår hästavelsfråga, och beslutade en ny skrivelse i detta ärende och en utredning, som säkerligen skulle bli till hela landets fromma. Jag vill hoppas, att kammaren skall gå med härpå och att vi måtte även i en framtid få arbeta på denna sak som svenskar och arbeta på det sätt, som är för oss alla nyttigt.

Jag vill med dessa ord endast be att få yrka bifall till reservationen, då jag för närvarande ej tror mig våga ett yrkande om bifall till motionen.

Vidare yttrade:

Herr Osberg: Herr talman, mina herrar! Det är mig synnerligen glädjande, att motioner i detta syfte ha framkommit även vid denna riksdag. För några år sedan inlämnade jag en motion till Göteborgs och Bohusläns hushållningssällskap i liknande syfte, d. v. s. jag föreslog, att några närgränsande hushållningssällskap måtte sammansluta sig till upprättande av ett gemensamt stuteri avsett allenast för ardenner och den nordsvenska typen. Men det är helt naturligt, att när det nu är fråga om olika raser, man också bör ta med den viktiga varmblodiga rasen, som nu användes huvudsakligen för militära ändamål. Då nu efter beslutet om hingstbesiktningstvång både pris och språngavgifter komma att väsentligen höjas inom landet, och detta till men åtminstone för den mindre jordbrukaren, anser jag det vara av största betydelse, att det inom landet finnes tillgång på avelsmaterial utav de hästtyper, som nu äro de vanliga, nämligen av den kallblodiga rasen ardenner och nordsvensk typ och dessutom varmblodiga hästar till armén. Man bör kunna tänka sig, vilken nationalekonomisk förlust det är, att man ideligen skall importera denna ardenneras från Belgien och betala därför 5 à 6 ja ända till 10 à 12 tusen kronor per styck. Det är någonting onaturligt, och det inverkar mycket menligt också vid premieringen. Det uppdras ju i allmänhet eller nära nog uteslutande åt premieringsnämndens ordförande att göra dessa inköp, och då förstår man, hur dessa ordförande sedan komma att ställa sig vid premieringen. De kunna nära nog icke neka premiering av en hingst, som är av dem själva inköpt, och detta förhållande medför synnerligen stora olägenheter på detta område. Jordbrukaren kan ju nu ej själv göra inköp utan måste uppdraga detta åt en mellanhand, Vore det däremot så, att staten uppförde hästar åt jordbrukarne, kunde dessa själva infinna sig på uppfödninganstalten och göra sina uppköp. Dessa hästar bleve då av premieringsnämnden premierade och finge en viss värdebokstav, varigenom trygghet skulle beredas jordbrukarne

att erhålla erforderliga avelsdjur. Nu däremot ligger detta i vida fältet, åtminstone är det en sak, som är ytterst osäker, då jordbrukaren måste ge en annan person i uppdrag att resa till Belgien och där köpa de hästar han behöver. Ja, blir det bra även på det sättet, så är ju ingen anmärkning att göra, men det kan också bli det motsatta förhållandet.

Ang. ett statsstuteri vid Ottenby m. m.
(Forts.)

Om däremot ett statsstuteri kommer till stånd, är det klart, att den enskilde där skulle kunna förskaffa sig det avelsmaterial han behöver. Och vad beträffar den nordsvenska hästen, har man också i den, som ju också den föregående ärade talaren påpekade, ett material, som i värsta fall med fördel skulle kunna användas som kavallerihäst. Man bör också lägga synnerlig vikt vid, att ett sådant material finnes inom landet, med hänsyn till att det också är väl avpassat för en stor del av landets småbrukare.

Jag förstår verkligen icke, varför vi ej skulle kunna komma lika långt på detta område som i fråga om våra nötkreatur. Förr var det ju även på det området mycket populärt att importera allt, som man skulle ha ifråga om avelsbesättning, och man tog ayrshire från Skottland och lågland från Holland. Nu är det konstaterat, att våra egna raser i detta hänseende äro överlägsna den skottska rasen lika väl som låglandsdjuren.

Om nu också staten på ett dylikt stuteri skulle göra förluster, anser jag det dock vara en nationalekonomisk fördel, att saken så ordnades, som motionärerna här föreslagit. Det kan hända, att rörelsen skulle gå med en liten förlust första åren, men jag har också den förhoppningen, att om den skulle fortgå någon tid, skulle den snart kunna reda sig själv och bliva lönande.

Jag vill icke uppehålla tiden vidare i denna sak, då frågan varit föremål för riksdagsbehandling förut och nu redan yrkats bifall till skrivelseförslaget, och jag ber, herr talman, att även jag får yrka bifall till detta skrivelseförslag, ehuru med det tillägg, att man vid utredningen beträffande ett statsstuteri även måtte tänka på den nordsvenska rasen och ardenerrasen.

Herr Linders: Herr talman! Då utskottet i år ställt sig avvisande till tanken på en utredning om ett statsstuteri vid Ottenby, har man naturligtvis inom utskottet ansett sig allenast böra hänvisa till riksdagens beslut föregående år. Då lyckades icke genomförandet av det föreslagna statsstuteriet, trots att man hade den gemensamma voteringen till hjälp. I andra kammaren föll förslaget med mycket stor majoritet.

Då nu motionären säger, att det är ett svagt utskottsutlåtande, får jag kvittera den artigheten med att säga, att motionären haft en synnerligen stor otur, då t. o. m. reservanterna utan vidare förkastat hans förslag i andra avseenden än i vad det gäller Ottenby. Nu mena reservanterna visserligen, att han anfört två viktiga skäl för att man nu borde verkställa en ny utredning och att man därför borde taga hans förslag. Men om herrarna läst motionen och sett efter vad som däri anförts, finna herrarna, att det är

Ang. ett stats-
stuteri oid
Ottenby m. m.
(Forts.)

mycket svaga skäl, som tala för att ånyo upptaga denna fråga. Det är givet att med den gamla utredning man har angående Ottenby stuteri, det måste framdragas starka och säkra skäl för att förmå riksdagen att nu gå med på en ny skrivelse. Jag för min del är icke — såsom jag redan tillkännagav vid fjolårets debatt — principiell motståndare till frågan om ett statsstuteri, men jag anser, att man endast i det fall att det icke finns några andra utvägar att bättre än nu, få fram den ädla hästaveln bör anlita denna ntväg. I fjol beslöt riksdagen att upplägga en jämförelsevis stor länefond för moderston av varmblodig ras. Det torde i sin mån vara ägnat att verka ganska kraftigt för en uppryckning av den ädla hästaveln. Vi ha visserligen icke ännu sett följderna av denna riksdagens åtgärd, men det finnes icke något skäl att utan vidare bortvisa den och påbörja ny utredning, då riksdagen så nyligen har beslutat ett så verksamt förslag som det ifrågavarande. I år har riksdagen dessutom antagit en lag om hingstbesiktningstväng, som i sin tur kommer att verka gott för aveln av de olika raserna i landet.

Under sådana förhållanden och då jag livligt föreställer mig att andra kammarens ledamöter sedan i fjol har sin ståndpunkt i denna fråga klar, anser jag mig icke böra yttra något vidare utan endast yrka, att andra kammaren måtte fasthålla vid sin mening ifrån fjolåret och således bifalla utskottets förslag.

Herr Lundell: Herr talman, mina herrar! Den åsikt, som framstälts i den vid betänkandet fogade reservationen, kan jag såsom medreservant till alla delar gilla. Jag har icke mycket att tillägga till vad som här anförts, men jag vill ytterligare betona vikten av att vi kunna tillfredsställa våra behov på detta område utan att vara i allt för hög grad beroende av utlandet. Vi se ju nu i det dagliga livet hur nödvändigt det är att i så hög grad som möjligt — så att säga — stå på egna ben. Det är icke tveivel om att vi icke genom anläggande av avelscentra befordra den varmblodiga hästrasens utveckling och produktion. Jag vill icke säga, att det är mindre viktigt för den kallblodiga hästen. Där är det dock säkert icke i samma grad nödvändigt, att staten ingriper som i fråga om den varmblodiga rasen, där ju statens behov är i så hög grad övervägande. Beträffande vad man förra året anförde gentemot de stora kostnaderna för inrättande av avelscentra, vill jag säga, att vi anse det ganska möjligt och mycket sannolikt — ja nästan alldeles klart till och med, att avelcentra kunna åstadkommas för betydligt lägre kostnad än som då var i fråga. Och jag är alldeles övertygad om att det för staten bör bli en mycket vinstgivande affär kanske icke precis, om man ser på siffrorna, men när man tager de indirekta fördelarna i betraktande och betänker, huru staten därigenom kan genom anläggande av dylika avelscentra åstadkomma dels bättre avelsmaterial och dels därigenom möjliggöra att själv frambringa avelsdjur i stället för att såsom nu vara beroende av utlandet för sina inköp. Jag

vill uppmana kammaren att i detta fall se på de verkliga fördelar, som kunna beredas och åtminstone försöka åstadkomma en sådan utredning som med anledning av de förändrade förhållandena är ganska behöfelig. Regeringen har ju genom en anordning, som den vidtagit genom utarrendering av den ifrågavarande jordbruksdomänen på kortare tid, möjliggjort att frågan i ett förändrat och förbättrat skick kan återkomma. Jag tror, att det vore mycket oklokt, om denna kammare och riksdagen över huvud taget avslope den framställning, som blivit gjord. Det är icke någon skada alls åstadkommen, om vi försöka att få en förnyad utredning, som kan ge ett — så att säga — mera sympatiskt resultat än det, som förelåg vid förra riksdagen. Vi veta, att i den gemensamma voteringen var det en ganska liten majoritet som avsgod vad Kungl. Maj:t begärde och förändrade förhållanden ha utan tvivel inträtt sedan dess, som göra, att en ändring i förra riksdagens beslut kan vara i högre grad av behovet påkallad.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen, som jag tror det är allt skäl för denna kammare att bifalla.

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman! Den förste talaren, motionären i ämnet, började sitt anförande med att säga, att han vid genomläsandet av jordbruksutskottets utlåtande 1913 och det utlåtande, som nu föreligger, fann en förklaring till den svaga motivering, som utskottet denna gång har förebragt för sitt avslagsyrkande på motionerna. Jag undrar ändå, om man verkligen med fog kan säga, att ett utskott anför en svag motivering, då utskottet återoppar sig på ett föregående riksdagsbeslut, ett beslut, som riksdagen så nyligen fattat som året förut. Det synes mig snarare, som om detta är ett mycket tungt vägande skäl för att avslå den föreliggande motionen.

Nu har herr Linders framhållit de skäl och synpunkter, som egentligen kunna framhållas till stöd i övrigt för utskottets hemställan, så att jag har i det avseendet ej mycket att tillägga. Man kan ju säga, som den siste ärade talaren sade, att det inte skadar att skriva till Kungl. Maj:t, men då han skulle bevisa, hur nyttigt och nödvändigt det var, att denna skrivelse kom till stånd, hade han intet annat argument, att komma med än att det vore ytterst *oklokt*, om denna kammare nu skulle avslå det förslag, som innehålles i motionen.

Detta tycker jag för min del ej är någon synnerligen stark motivering, utan det är ju endast den uppfattning herr Lundell har, och den uppfattningen klandrar jag inte, men jag har dock en annan uppfattning: jag vill respektera det beslut riksdagen förlidet år fattade.

Jag får för övrigt säga, att jag har varit med så länge här i riksdagen, att jag kan tala om, att inte har Ottenby det allra bästa historiska rykte om sig. Jag var med på den tiden, då man talade om »Ottenbykrakar» här i kammaren. Nu är också detta

Ang. ett stats-
stuteri vid
Ottenby m. m.
(Forts.)

Ang. ett stats-
stuteri vid
Ottenby m. m.
(Forts.)

förslag begränsat till att gälla allenast Ottenby, som tycks vara den bestämda punkten, där denna anstalt skulle förläggas.

Jag medger gärna, att det tillägg, herr Osberg föreslagit, i viss mån, åtminstone gör förslaget något bättre och syftar till ett något vidare mål, men vad angår själva platsen för stuteriet, var ju även herr Osbergs förslag i alla fall begränsat till att gälla Ottenby.

Jag tror sålunda, att motionärerna borde kunna taga saken med jämnmod och lugna sig åtminstone något år och tänka något närmare på frågan, och jag tror, att kammaren skulle göra klokt i att icke nu i år skriva till Kungl. Maj:t om en sak, som kammaren förlidet år avslög.

Jag anhåller sålunda, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundell: Herr talman, mina herrar! Ja, det där uttrycket, som jag hade, att det vore *ytterst oklokt* av denna kammarare att icke bifalla reservationen, behöver kanske något reduceras. Men jag står vid att det vore mycket klokt, om kammaren nu ville taga reservationen. Jag framhöll i mitt yttrande — vilket den siste ärade talaren icke tog upp — att vi just i dessa dagar fått större erfarenhet om, att det är någonting, som vi borde beakta, och som vi ha anledning att beakta i högre grad än denna kammarare gjorde genom sitt beslut förra året, nämligen vikten av att stå på egna ben och icke vara beroende av utlandets import. Vad nu beträffar det förhållandet att förslag endast föreligger om förläggande av denna institution vid Ottenby, har det sin grund däruti, att det icke kommit fram något annat förslag; och ifrån flera håll har det angivits, att knappt nog i hela Europa finnes en plats så lämplig för ett avelscentrum som just Ottenby. För övrigt äro de öländska remonterna det bästa materialet, som vi i detta hänseende hava i vår armé. Jordförhållandena på Öland äro nämligen sådana, att där frambringas ett utmärkt hästbete, vilket är en allmänt bekant sak. Jag vill särskilt påpeka för min del, att jag ännu är rusthållare vid Smålands kavalleriregemente. Jag skulle ha kommit ifrån detta besvär för länge sedan på grund av riksdagens beslut om indelningsvervets upphörande, men på grund av den öländska hästens outslitlighet måste jag stå kvar ännu. Denna häst, som vid intagandet icke vann några vidare sympatier, har visat sig så utmärkt, att han icke kan komma ifrån regementet, fastän han snart närmar sig ett 20-tal år.

För övrigt veta vi, att den varmblodiga hästaveln i Skåne gått tillbaka ofantligt men däremot ökats på Öland, och det gör, att svårigheten att rekrytera svenska arméns behov är mycket mindre än det skulle varit, om icke Öland — så att säga — trätt i stället. Men det kan icke göra det i samma grad som det skulle kunna, ifall vi där hade ett avelscentrum. Jag vill icke säga att det nödvändigtvis måste ligga där, men vi behöva i varje fall ett sådant inom landet. Och då det icke kunnat påvisas, att vi ha

en lämpligare plats på annat ställe och då dessutom goda vitsord om platsen kommit ifrån så många håll, tror jag icke, att det är anledning att söka upp någon annan plats än Ottenby. Och man kan därför icke göra gällande att just förslaget om Ottenby skulle innebära en svaghet för frågan i dess helhet.

*Ang- ett stats-
stuteri vid
Ottenby m. m.
(Forts.)*

Jag ser icke annat än, att alla skäl tala för ett bifall till reservationen. Man säger, att det gör ingenting, om vi dröja ett år eller kanske flera år, men just för frågan om Ottenbys utarrenderande har det sin betydelse, att detta förslag kommer så fort som möjligt.

Vidare se vi, att det är många omständigheter, som göra, att vi icke böra förhåla tiden och fördröja en sådan sak som denna. Vi se, huru förhållandena utveckla sig ganska fort. Vi se, att just det behov, som föreligger, för oss att kunna rekrytera vår armés behov av hästar är en sak, som nu framstår viktigare än den varit på långa tider. Vi ha börjat få ögonen öppna för vikten av att ställa det så att detta behov kan bli tillgodosett inom landet.

Jag ber fortfarande få yrka bifall till reservationen, och om jag också icke vill säga, att det är oklokt, att riksdagen fattar ett annat beslut, vågar jag dock påstå, att alla möjliga skäl ifrån min synpunkt tala för att det vore klokt, om kammaren ville bifalla reservationen.

Herr Andersson i Knäppinge: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke tvista med herr vice talmannen om de skäl, som tvinga honom att intaga en annan ståndpunkt i denna fråga, det må nu vara det, att det är en knapp majoritet i kammaren, som övertygat honom, eller något annat. Men jag vill gent emot herr Linders säga några ord, med anledning av att han yttrade, att vår motivering skulle vara svag. I det fallet tror jag mig på grund av en ganska stor erfarenhet rörande den plats, som det nu närmast är fråga om, kunna här uttala mig. Vad beträffar vår tanke, att kostnaderna här skulle kunna nedbringas, baserar sig detta, såsom av motionen framgår därpå, att stuteriet och jordbruket icke skulle vara förenade. Därigenom skulle ovillkorligen i viss mån besparingar kunna göras. Vidare skulle kostnaderna kunna nedbringas genom att, såsom också framgår av motionen, man i detta fall skulle anpassa sig efter de lokala förhållandena, som verkligen göra sig gällande på Öland. Det är något säreget med de lokala förhållandena och byggnadssättet där i jämförelse med andra platser; detta är något, som reservanterna icke kunna förneka, utan det måste medgivas, att de siffror, som vi lagt till grund för våra lägre beräkningar i detta avseende, ovillkorligen skola komma till sin fulla rätt vid en ny utredning av denna sak, tillika med vad vi i var motion i övrigt påpekat.

Jag vill rörande statsstuteriet på Ottenby säga, att för Ölands vidkommande har platsen för detta stuteri icke någon speciell betydelse, utan det är just av betydelse från det allmännas synpunkt,

Ang. ett stats-
stuteri vid
Ottenby m. m.
(Forts.)

nämligen att vår varmblodiga hästavel kan utvecklas och bliva till nytta för hela vårt land och att detta sker just på en plats, där sådant verkligen är möjligt och där man kan lyckas frambringa en inhemsk stam, som fullkomligt svarar mot landets behov. Vad Öland beträffar, skulle denna landsdel i hög grad ha tilltalats av att motionen i sin helhet hade kunnat genomföras; ty där äro förhållandena sådana, att därest icke staten genom stuteriets anordnande på ett bättre sätt kommer att bidraga till den varmblodiga hästaveln, så är min övertygelse, att det på Öland kommer att gå på samma sätt, som reservanterna i sista stycket av reservationen sagt om andra delar av landet, eller så att den kallblodiga hästaveln därstädes undantränger den adla hästaveln. Sålunda kunna öläningarna ha att påräkna nytta av, att den kallblodiga hästaveln blir av statsmakterna ombändertagen, så att det blir någon konsistens, något centralt även med avseende å denna hästavel. Det är med bedrövelse man hör, att årligen stora summor skola kastas till utlandet för att uppehålla den inhemska hästaveln, då vi veta, att vårt land är sådant, att vi verkligen kunde hålla sådana hästar, som äro fullt lämpliga för hela vårt behov. Det är med tanke härpå, som vi framfört denna vår motion och hålla på, att syftet med densamma må på något sätt kunna förverkligas.

Jag har ingen anledning annat än att fortfarande vidhålla mitt yrkande, och jag vädjar på det varmaste till kammaren att gå med på denna lilla utredning. Den kan verkligen icke behöva bli så kostsam, men den kan bli tillräckligt belysande för att vid något annat tillfälle övertyga kammaren om, att den bör vara med på att hjälpa såväl den varmblodiga som den kallblodiga hästaveln. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Hamilton: Herr talman! Förlidet är förelåg ju detta spörsmål till behandling här i kammaren, och förslaget gällde då en av regeringen framlagd proposition. Den var noga utredd, och, såvitt jag erinrar mig, föranledde densamma i denna kammare en genomgående sakdebatt, men oaktat detta och oaktat alla de skäl, som framkommo, blev förslaget förkastat av kammaren. Jag kan icke finna, att några nya skäl ha förekommit för att åter upptaga frågan, och jag förmodar åtminstone, att det därför icke finnes någon anledning för denna kammare att frångå det beslut, som den fattade förlidet år. Jag skall icke heller i dag, just på grund att sakskaalen kommo fram i fjol, riva upp en debatt härom, utan ber endast att, med anledning av det beslut kammaren fattade i fjol få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på: 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid utlåtandet avgivna reservationen samt 3:o) avslag å utskottets hemställan och bifall i stället till det av herr Osberg under överläggningen framställda yrkan-

det; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 3:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Ang. ett statsstuteri vid Ottenby m. m.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 90, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det av herr Osberg under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 138 ja mot 32 nej; vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 13.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av viss del av kronans fordran av inspektoren A. Carleson i Hedtorp för å auktion inköpt björkved; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 14.

Vidare förekom till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av vissa kronoegendomar för att tilläggas övningsfältet för i Linköping förlagda truppförband jämte en i ämnet väckt motion.

Ang. överlåtelse till lantförsvaret av vissa kronoegendomar invid Linköping.

I en till riksdagen den 14 maj 1914 avlåten till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 76, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollen över lantförvarsärenden för den 30 januari och 14 maj 1914, föreslagit riksdagen medgiva, att den kronan i vederlag mot Linköpings hospitals indragna första jordskifte tillbytta jord inom Linköpings stads område, hospitalets indragna andra jordskifte inom samma stads område ävensom inom S:t Lars socken och Hanekinds härad belägna kronolägenheten Djurgården och till $\frac{1}{8}$ mantal Berga nr 3 Lillgården hörande del av f. d. Berga grenadjärtorp nr 12 finge den 14 mars 1915, mot den ersättning Kungl. Maj:t kunde bestämma eller efter motsvarande nedskrivning i statens domäners fond, från domänstyrelsen överlätas till lantförsvaret för att tilläggas övningsfältet för i Linköping förlagda truppförband.

Ang. överlä-
telse till
lantförsvaret
av vissa
kronoegen-
damer invid
Linköping.
(Forts.)

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herrar *Vahlquist* och *Beckman* väckt motion, nr 166, däri hemställdes, att riksdagen måtte medgiva den i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna jordöverlåtelsen med undantag av lägenheten Backaberg, vilken lägenhet däremot riksdagen skulle medgiva Kungl. Maj:t rätt att försälja till lägenhetens nuvarande innehavare Aug. Haraldson på de villkor, vilka funnes angivna såväl i Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Östergötlands län som i domänstyrelsens yttranden, samt beträffande områdets storlek med den begränsning, de militära myndigheterna möjligen kunde komma att föreslå.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å herrar *Vahlquists* och *Beckmans* motion i ämnet, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Häremot hade herr *Hamilton* anmält reservation.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Vahlquist*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! I anslutning till Kungl. Maj:ts framställning i denna punkt har jag jämte herr *Beckman* i en motion hemställt, att riksdagen måtte medgiva den i Kungl. Maj:ts nådiga proposition (nr 76) till innevarande riksdag föreslagna jordöverlåtelsen med undantag av lägenheten Backaberg, vilken lägenhet däremot riksdagen skulle medgiva Kungl. Maj:t rätt att försälja till lägenhetens nuvarande innehavare Aug. Haraldson på de villkor, vilka finnas angivna såväl i Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Östergötlands län som i Kungl. domänstyrelsens yttranden, samt beträffande områdets storlek med den begränsning, de militära myndigheterna möjligen kunna komma att föreslå. Nu har emellertid utskottet icke velat vara med om att förorda ett bifall till denna vår hemställan.

Skälen härför äro egentligen två. Det viktigaste av dessa skäl är enligt utskottet, att de militära synpunkterna härvidlag skulle vara avgörande och att på grund av dem motionen borde avslås. Det andra skälet skulle vara de konsekvenser, som ett bifall till den föreliggande framställningen skulle kunna medföra, ett skäl som dock torde kunna lämnas ur räkningen.

För att ge någon föreställning om nu ifrågavarande lägenhets förhållande till övningsfältet ha motionärerna tillåtit sig uppgöra en kartsbild, som visar gränsen för det nuvarande övningsfältet. Vi se här den röda streckade gränslinjen; den omfattar en areal av omkring 1,400 tunnland. Lägenheten Backaberg är utmärkt med grön färg i norra spetsen av övningsfältet, och den omfattar en ursprunglig areal av något över en halv hektar.

I norra spetsen av övningsfältet ligger dessutom en bebyggd statsdel av Linköpings stad, som heter *Stolplyckan*. Den gränsar omedelbart intill övningsfältet utan att skiljas från detta genom

någon gata eller väg. I samma spets och omedelbart intill denna bebyggda stadsdel ligger lägenheten Backaberg, vars område sträcker sig ända fram till stadsgränsen. Jag kan vidare tillägga, att det är meningen att förlägga själva kasernerna på det streckade område, som vi här se. Öster härom går en väg fram, och till denna skall hufvudförbindelsen ske från kasernområdet, och icke uppe i den norra spetsen.

*Ang. övertä-
telse till
lantförsvaret
av vissa
kronoegen-
domar invid
Linköping.*

(Forts.)

Utskottet anger de militära skälen såsom avgörande. Jag skall då tillåta mig att något vidröra dessa. Arméfördelningschefen har för sin del avstyrkt framställningen, men han har gjort det på det sätt, att han säger, att vad man absolut måste hålla på är att området mellan stadsgränsen och den bebyggda delen av Backaberg hålles öppet. Samma yrkande göra de båda regementscheferna, chefen för första livgrenadjärregementet och chefen för andra livgrenadjärregementet. I den punkten äro således alla ense, nämligen att ett område måste lämnas öppet mellan lägenheten och stadsgränsen.

Om jag då återgår till motionärernas framställning, finna vi i klämman, att just detta ha vi motionärer tänkt oss, när vi skrevo klämman. Vi hade också den uppfattningen, att den nuvarande lägenhetsinnehavaren icke borde få hela området, utan endast vad som behövdes för hans byggnader och nödigt utrymme i övrigt samt att man borde lämna en passage öppen mellan stadsgränsen och Backaberg. Detta ha nu även samtliga militära myndigheter, som yttrat sig i frågan, med styrka framhållit. Chefen för andra livgrenadjärregementet har tillstyrkt framställningen om avsöndrande av ifrågavarande lägenhet, och jag skall tillåta mig att läsa upp blott några få rader av vad han yttrat i saken. »Av vad som ovan anförts» — säger denne regementschef — »får jag sålunda vördsamt tillstyrka försäljning till enskild av högst det område, som ursprungligen tillhört lägenheten Backaberg, eller 0.5055 hektar; dock torde dess vänstra gränslinje dragas rakt till landsvägen för att undvika hak.» Chefen för första livgrenadjärregementet säger däremot, att han icke kan tillstyrka förslaget därom. Han håller på, såsom jag ovan sagt att denna passage skall vara fri, detta därför att vid exempelvis en uppmarsch eller gruppering med front åt söder erfordras tillträde till övningsfältet mellan Backaberg och stadsgränsen. Han tillstyrker i stället att man skulle låta tillförsäkra den nuvarande lägenhetsinnehavaren genom kontrakt arrenderätten till lägenheten på vissa år och att han skulle få ha det såsom hittills. Arméfördelningschefen har framkastat tanken på medgivandet av besittningsrätt under den nuvarande lägenhetsinnehavarens livstid eller, om han är gift, även under hustruns, om hon skulle överleva mannen.

Jag kan för min del icke finna, att de militära skälen här äro så starka, att de borde vara avgörande för ett avslag å den framställning, som här är gjord. En regementschef har tillstyrkt framställningen; arméfördelningschefen och den andra regementschefen har visserligen avstyrkt densamma, men samtidigt fram-

Ang. överlä-
telse till
lantförsvaret
av vissa
kronoegen-
domar invid
Linköping.
(Forts.)

hållit, att vad de absolut hålla på är att området mellan lägenheten och det bebyggda stadsområdet blir alldeles fritt; det är vad som bestämt fordras.

Men under sådana förhållanden synes det mig märkvärdigt, att utskottet icke velat tillmötesgå den här gjorda framställningen. Jag måste verkligen säga, att om motionärerna icke hade haft den föreställningen, att resultatet knappast kunde bli annat än ett bifall från riksdagens sida till detta förslag, hade vi icke kommit fram med vår motion. Vi funno saken så klar, att vi i vår korta motivering helt enkelt säga, att rent praktiska skäl tala för att ordna denna fråga samtidigt med överlåtelsen, och detta var helt naturligt för oss. Vi ha varit på platsen och sett på nära håll, belägenheten. Man finner av en sådan undersökning tydligt, att det absolut icke kan inverka det ringaste på övningsfältets område, om denna lägenhet avseändras, ty därtill är den alldeles för liten. Om man blott lämnar öppet tillträde mellan Backaberg och den bebyggda stadsgränsen för truppers uppmarsch, äro de militära önskingarna uppfyllda. I denna lilla lägenhet, som ligger där på bergsslutningen har nuvarande lägenhetsinnehavaren bott i trettio år; byggnaderna som han ägt i sex år, har han betalat med 6,000 kronor och dessutom har han under de 30 åren genom jordfyllnad i bergsskrevorna åstadkommit planteringar och anlagt trädgård, tagit upp en källa, o. s. v. Det är ju ganska naturligt om han invaggat sig i den förhoppningen att det icke skulle nekas honom att friköpa marken, på vilken hans hus stå. Detta tyckes emellertid utskottet icke riktigt förstå, och det vill således icke heller vara med om denna upplåtelse.

Utskottet säger, att Haraldson skulle bli väl tillgodosedd, om lägenheten får disponeras av honom och hans hustru under deras livstid. Jag tror, mina herrar, att när man skall bilda sig en mening i ett sådant fall som detta, bör man gå till sig själv och söka försätta sig i den ställning, vari denne lägenhetsinnehavare befinner sig, och gör man det, då tror jag för min del, att ingen kan säga, att vare sig han eller någon annan, som sutte där, skulle känna sig nöjd med att tillförsäkras besittningsrätten under sin livstid. Såväl mannens som hustruns livstid kan bliva av mycket kort varaktighet och det kapital, som de lagt ned i byggnaderna eller 6,000 kronor, har då mycket litet värde, ty om husen skola bort, lära de icke inbringa lika många hundra kronor, som de nu äro värda i tusen.

Jag skall nu icke trötta kammaren mera med denna sak. Jag anser det verkligen här vara fråga om en sådan rättfärdighetsåtgärd från riksdagens sida, att jag måste säga, att det skulle vara mycket smärtsamt, om riksdagen icke behjertade mannens belägenhet och tillförsäkrade honom äganderätten till denna lägenhet med den begränsning, som motionärerna förordat, och den begränsning, som de militära myndigheterna kunna finna önskvärd, vilken begränsning chefen för andra livgrenadjärregementet tydligen angivit.

Jag ber således, herr talman, utan att åtminstone nu vidare ingå på frågan, få yrka bifall till motionen.

Herr vice talmannen, som under herr Vahlquists anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav härefter ordet till

*Ang. överlä-
telse till
lantförsvaret
av vissa
kronoegen-
domar invid
Linköping.
(Forts.)*

Herr Linders som anförde: Det är ju, mina herrar, litet led- samt att ovanpå en varmhjärtad vädjan behöva anförä tämligen krassa synpunkter, men det kan nu icke hjälpas. Rättfärdighetskravet, som den förre talaren nämnde om, är icke blott av en enda art, utan det kan vara av olika slag. Då motionären här säger, att han finner det synnerligen märkvärdigt, att utskottet icke kunnat bifalla hans motion, så vill jag hänvisa på vad motionären själv skrivit i sin motion. Han säger där på ett ställe, efter att ha omnämnt vilka som yttrat sig i ärendet, att Kungl. Maj:t även remitterat ärendet till arméförvaltningen för övriga i saken intresserade militära myndigheters hörande, men att några yttranden från dessa militära myndigheters sida ännu icke inkommit. Sedan säga motionärerna: »Då emellertid enligt vårt förmenande något hinder icke borde möta från något håll för ett bifall till Haraldsons framställning i huvudsak, och då oss synes, att rent praktiska skäl» o. s. v. Således ha motionärerna redan i sin motion gått ut från den uppfattningen, att det icke vore något hinder, som restes däremot; men nu visar ju utskottet, att hinder verkligen finnas. Det kan ju verkligen låta litet ironiskt, när jag gent emot herr Vahlquist, motionären, måste säga, att jag stöder mig på den militära sakkunskapen åtminstone i denna fråga. Utskottets yttrande ger tydligt vid handen, att motionärerna ha den militära sakkunskapen mot sig.

Vidare har herr Vahlquist anför, att det ena yttrandet icke skulle vara absolut avrådande utan endast hänföra sig till en del av det område, som varit ifrågasatt. Detta är visserligen sant, men herrarne kunna själva se på kartan, vilket spratt detta undantag spelat motionärerna, ty därigenom har lägenhetens område blivit avskilt på sådant sätt, att det på tre sidor är begränsat av övningsplatsen. Det är klart, att man rent praktiskt sett kan befara, att en sådan lägenhet blir för regementet och dess mötesplats en obehaglig granne — jag tänker nu icke på den, som nu sitter där, men på dem, som kunna komma efteråt.

Man har enligt min åsikt icke rättighet att se denna fråga uteslutande eller huvudsakligen från lägenhetsinnehavarens synpunkt. Jag medger gärna, att herr Vahlquist kan ha rätt däri, att det vore trevligare för den person, som härav beröres finge förvärva sig äganderätten till detta område än att han endast får det med besittningsrätt, men, som jag redan sagt, det är icke uteslutande lägenhetsinnehavarens intresse man får taga hänsyn till, utan även statens. Och det skulle vara bra underligt, om riksdagen ginge in på, att så snart ett övningsfält vore förvärvat av staten för ett

Ang. överlä-
telse till
lantförsvaret
av vissa
kronoegen-
domar invid
Linköping.
(Forts.)

speciellt ändamål, man genast skulle vara beredd att avsöndra och försälja lägenheter, som ligga indikade i övningsfältet.

Vad beträffar den nu sittande lägenhetsinnehavaren, så synes det dock vara alldeles tillräckligt att han och hans hustru på livstid få besitta lägenheten. Riksdagen har intet annat intresse att tillgodose än det, som utskottet velat företräda.

Jag hemställer sålunda, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, yttrade:

Herr Vahlquist: Herr talman! Jag får verkligen säga, att det skäl, som framfördes av den siste ärade talaren, föreföllo åtminstone mig synnerligen svaga. Han gav mig ju på sätt och vis rätt i varenda punkt, den ärade talaren sade flera gånger, att herr Vahlquist har rätt, och jag är också övertygad om, att jag har rätt. Men det glädde mig, att jag fick det erkännandet.

Nu säger den ärade talaren, att han hyser så stort förtroende till den militära sakkunskapen. Ja, det gläder mig också mycket, och det skulle i visst avseende glädja mig, om detta förtroende vidgades ganska väsentligt. Den saken hör emellertid knappast till ämnet. Men så säger den ärade talaren att genom att avsöndra bara en del av det område lägenhetsinnehavaren begärt få inlösa, så försämrar man hela saken. Orsaken därtill skulle vara, att man då i stället för stängsel på två sidor finge stängsel på tre sidor mot övningsfältet. Jag tycker det skulle vara ganska egendomligt, om detta förhållande skulle kunna åstadkomma en så kraftig verkan, att Haraldson på grund härav bleve av med egen grund för sina hus. Lägenheten ligger alldeles utmed stora vägen och befinner sig alldeles icke inne i övningsfältområdet, så att den skulle behöva medföra något obehag för detta område. Jag påstår, att det icke finns något giltigt skäl att förneka honom friköpningsrätten.

Nu tror jag för min del, att den ärade talaren och utskottets försvarare borde giva mig så pass rätt, att han överginge på min åsikt. Vi skola nämligen se till, att vi skaffa så många som möjligt deras egen torva, det är ett mål som vi alla böra arbeta på. Nu finnes ett särskilt tillfälle härtill, och jag är säker på, att med god vilja de militära kraven skola kunna tillgodoses utan att innehavarens rätt trådes för nära.

Jag yrkar fortfarande, herr talman, bifall till motionen.

Herr Linders: Herr talman! Jag ber endast att få tillägga till vad jag nyss sade, att den lägenhet, varom här är fråga, ligger på ett område, som förut tillhört Linköpings stad, men utbytts mot annan jord och förvärvats av staten. Det förefaller mig mer än underligt, om den lägenhetsinnehavare, som suttit där och varit stadens arrendator förut, icke skulle kunna nöja sig med

att sitta på den med samma villkor, när staten blir ägare. Hade det varit så nödvändigt, att saken blivit ordnad på så sätt som herr Vahlquist föreslår, så hade detta bort eller kunnat ske innan staden överlämnade området till staten.

*Ang. överlä-
telse till
lantförsvaret
av vissa
kronoegen-
domar invid
Linköping.
(Forts.)*

Herr Beckman: Herr talman! På vad den siste talaren yttrade ber jag få svara, att hade den ägaren haft förstånd att begära få köpa marken till lägenheten på den tid, den tillhörde staden, så är det icke tvivel underkastat, att han fått det. Intet är vanligare än att folk i sådana fall icke tillvarataga sina intressen, och detta synes icke heller hans företrädare ha gjort.

Den föregående talaren yttrade i sitt första anförande, att denna lägenhet skulle kunna bliva en obehaglig granne till militärområdet. Ja, det är möjligt, att så kan komma att ske, men det blir naturligtvis icke skadligare än hela den förstadsdel, som herrarne se uppritad på kartan och som ligger mellan området för Östgöta trängkår och det södra området, som skulle komma att tillhöra Livgrenadjärerna. Finnes det här obehag av grannar så är detta *en* sådan obehaglig granne, men i en förstad finnas hundra sådana, och då skulle konsekvensen fordra, att kronan inlöste hela denna stadsdel eller raserade den, men det lär väl icke ens kunna sättas i fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman! Då jag läste denna motion, så tyckte jag, att motionärerna givit ganska goda skäl för sin framställning, ty, som herrarna veta, anser jag det vara bättre, att folk får lägenheter med äganderätt än att lägenheterna upplåtas med något slags besittningsrätt. Jag var därför, som sagt, mycket tilltalad av motionärernas framställning. Det föreliggande ärendets förberedande behandling verkställdes på jordbruksutskottets första avdelning, och jag var således icke i tillfälle att taga del av att andra skäl än de, som förekomma i propositionen och av vad som i motionen förebragts, men då ärendet förekom till behandling av utskottet in pleno, blev jag satt i tillfälle att taga del även av andra omständigheter, som berörde den föreliggande frågan, och jag måste erkänna, att oaktat jag gärna velat bifalla motionärernas framställning, jag icke kunde finna någon möjlighet att göra detta. Och jag hemställer till herrarna, om det icke skulle vara bra nog underligt, om på ett område, som förut tillhört Linköpings stad men nu upplåtits åt kronan för övningsfält, staten skulle företaga sig att sälja ett visst stycke eller område, vars belägenhet är sådan att en väg för statens eller övningsfältets räkning måste dragas fram över detsamma. Det förefaller mig underligt, om riksdagen skulle förorda en sådan åtgärd.

För övrigt måste jag framhålla, att vilka ömmande omständigheter än kunna åberopas beträffande den ifrågavarande personen, kommer han ingalunda i sämre ställning om utskottets förslag bi-

Ang. överlä-
telse till
lantförsvaret
av vissa
kronoegen-
domar invid
Linköping.
(Forts.)

falles än han var förut; han kommer snarare i en bättre ställning, och detta tror jag motionärerna skola giva mig rätt i. Detta hindrar naturligtvis icke att hans ställning skulle blivit ännu säkrare, om han finge lägenheten med äganderätt — det är icke tu tal om den saken. Men man kan icke säga att härigenom vederfares honom någon orättvisa, då utskottet i sin motivering så tydligt förordat, att denne person skulle få sitta kvar på lägenheten så länge han lever och likaledes hans hustru, så länge hon lever. Han har fått garanti för att bo kvar och detta är bättre än han förut hade det, då han hade att göra med Linköpings stad utan sådana garantier.

Under sådana omständigheter kan jag icke finna annat än att utskottet haft goda skäl för sin hemställan, och anhåller jag därför, herr talman, att få yrka bifall till nämnda hemställan.

Herr Beckman: Bara ett par ord till svar å vad vice talmannen yttrade. Han sade, att det skulle väcka uppseende i Linköping, om personen i fråga erhöle denna rättighet. Ja, det tror jag, men det skulle väcka ett mycket gott uppseende, ty man skulle gärna se, att denne hygglige och sköt-amme man finge vad han begärt. Den saken tror jag icke riksdagen behöver hysa farhågor för.

Att mannen skulle komma i samma ställning som nu är delvis sant, men han skulle komma i sämre ställning än han kommit, om han eller hans företrädare begagnat tillfället att köpa. Han har arrenderat lägenheten på 20 år, och denna arrendetid går ut nästa år. Hade fråga icke om överlåtelse till lantförsvaret uppstått så hade han arrenderat på ytterligare 20 år. Nu skulle visserligen han och hans hustru få sitta kvar, och detta betyder ju mycket för dem, men för hans rättsinnehavare betyder det betydande förlust.

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman! Nu säger den ene motionären att Linköpings stad med nöje skulle se, om denne person finge köpa denna tomt. Nog tycker jag det är egendomligt, att Linköpings stad, som är så angelägen om detta nu, icke sålde till honom förut, då Linköpings stad disponerade över marken, liksom det är egendomligt, att mannen ansåg sig sitta säkrare förut, då han snarare satt sämre än nu. Något nytt skäl anser jag sålunda icke ha tillkommit, varför jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Vahlquist: Men herr vice talmannen måste väl medgiva, att när representanten för Linköpings stad förklarar, att ett bifall till motionärernas hemställan i stället skulle väcka tillfredsställelse i Linköping, detta måste väga något. Den ärade representanten är nämligen stadsfullmäktiges vice ordförande i Linköping och bör sålunda känna till förhållandena på platsen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den i ämnet av herrar Vahlquist och Beckman väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Vahlquist, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

*Ang. överlä-
tätelse till
lantförsvaret
av vissa
kronoegen-
domar invid
Linköping.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 92, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet av herrar Vahlquist och Beckman väckta motionen.

Voteringen utvisade 110 ja mot 58 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 15.

Härpå föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län m. m.;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för föreståndaren för hydrografiska byrån att utgiva viss del av till återbetalning utdömda extra lönetillägg till byråns personal;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Jönninge nr 1 i Uppsala län;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av lägenheter från förra militiebostället Grytaby nr 1 m. m. i Uppsala län;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra militiebostället Torsberga nr 1 med underlydande i Södermanlands län;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter m. m. från förra häradshövdingbostället Stora Yxhult nr 1 i Östergötlands län;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Olseröd nr 11, 12 med Olseröd nr 14 i Kristianstads län;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Haglösa nr 18 i Malmöhus län;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Humlekärr Väster nr 1 och Hammar Väster nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Tånga nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Götala nr 1, 2 i Skaraborgs län;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande från förra militiebostället Havstena nr 9 Storegården i Skaraborgs län;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Timmersdala nr 4 Munkagård med Timmersdala nr 7 i Skaraborgs län;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från till Vassgårda kronopark i Värmlands och Örebro län hörande fastigheter;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Ålsta nr 3 och 5 i Örebro län;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra häradshövdingbostället Mälby nr 3 och 4 i Västmanlands län;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Grängesbergs bostadsförening u. p. a. av visst område av Björnhyttans kronopark i Kopparbergs län;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den tullverket tillhöriga fastigheten $\frac{1}{8}$ mantal Hamngården nr 1 i Västergarns socken av Gottlands län;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den till Lunde förra tullstation hörande fastigheten med därå befintliga byggnader m. m.;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade villkor för erhållande och tillgodonjutande av statsbidrag från norrländska avdikningsanslaget; och

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade villkor för erhållande och tillgodonjutande av statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 16.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, angående herr Molins i Dombäcksmark motion, nr 171, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om förekomsten och olägenheterna av till vissa avsondrade lägenheter hörande rättigheter att å stamhemmanets mark

avverka skog m. m., biföll kammaren utskottets hemställan och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 17.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omreglering av folkskolinspektionen jämte i ärendet väckta motioner.

*Ang. omregle-
ring av folk-
skolinspek-
tionen.*

I den till riksdagen den 18 sistlidna maj avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t under punkten 173 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition rörande omorganisation av folkskolinspektionen beräkna för berörda ändamål en ökning av det å ordinarie stat uppförda reservationsanslaget till arvoden åt folkskolinspektörer från dess nuvarande belopp, 60,900 kronor, till 157,000 kronor eller med 96,100 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 29 maj 1914 avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition, nr 145, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden samma dag, föreslagit riksdagen

dels besluta,

att till folkskolinspektör skulle från och med år 1915 utgå lön i tre lönegrader å 1) 2,700 kronor, 2) 3,050 kronor, 3) 3,400 kronor jämte tjänstgöringspenningar å respektive 1,300 kronor, 1,450 kronor och 1,600 kronor och därjämte till folkskolinspektör, vars inspektionsområde innefattade Stockholms stad, därest han där vore bosatt, samt till folkskolinspektör, vars inspektionsområde huvudsakligen vore förlagt till Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län och som vore där bosatt, ortstillägg å 500 kronor; och skulle därvid iakttagas, att så länge från landsting ersättning utginge till folkskolinspektör i denna hans egenskap, avlöningen av statsmedel skulle minskas med ett nämnda ersättning motsvarande belopp och i följd därav såsom pensionsunderlag tjäna lönen i vederbörande lönegrad, samt

att till folkskolinspektör skulle utgå ersättning för expenser med 300 kronor;

dels godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade villkoren och bestämmelserna för åtnjutande av ifrågasvarande avlöningsförmåner;

dels ock fatta vissa andra därmed sammanhängande beslut.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft

dels två av herr *Bergqvist* inom första kammaren väckta motioner vari hemställdts, i den ena, nr 88, att riksdagen måtte anvisa medel för anställande av sex folkskolinspektörer inom Luleå stift, och i den andra, nr 89, att riksdagen, därest Kungl. Maj:ts proposition nr 145 angående omreglering av folkskolinspektionen vunne riksdagens bifall, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå,

Ang. omregle-
ring av folk-
skolinspek-
tionen.
(Forts.)

att, med avseende å Luleå stifts indelning i inspektionsområden, alternativet A i folkundervisningskommitténs förslag måtte, med de förändringar i detaljerna som kunde av Kungl. Maj:t prövas nödiga, i princip läggas till grund för sagda indelning, och detta jämväl för den händelse, att endast fem inspektörer skulle i stiftet anställas;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Helger* väckt motion, nr 234, däri föreslagits följande ändringar i Kungl. Maj:ts ovanberörda proposition:

1) att folkskolinspektör skulle för sina tjänsteresor få tillgodoräkna sig reseersättning enligt tredje klassen i gällande rese-reglemente;

2) att folkskolinspektör skulle bliva delaktig i folkskollärarnas änke- och pupillkassa för ett belopp av 4,000 kronor; och

3) att riksdagen måtte bevilja medel för anställande av tre folkskolinspektörer inom Värmland och Dalsland.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts föreliggande framställning och med avslag å herrar Bergqvists och Helgers ovanberörda motioner, måtte

a) besluta, att till folkskolinspektör skulle från och med år 1915 utgå lön i tre lönegrader å 1) 2,700 kronor, 2) 3,050 kronor, 3) 3,400 kronor jämte tjänstgöringspenningar å respektive 1,300 kronor, 1,450 kronor och 1,600 kronor och därjämte till folkskolinspektör, vars inspektionsområde innefattade Stockholms stad, därest han vore där bosatt, samt till folkskolinspektör, vars inspektionsområde huvudsakligen vore förlagt till Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län och som vore där bosatt, ortstillägg å 500 kronor; och skulle därvid iakttagas, att, så länge från lands-ting ersättning utginge till folkskolinspektör i denna hans egen-skap, avlöningen av statsmedel skulle minskas med ett nämnda ersättning motsvarande belopp och i följd därav såsom pensionsun-derlag tjäna lönen i vederbörande lönegrad, samt

att till folkskolinspektör skulle utgå ersättning för expenser med 300 kronor;

b) medgiva, att folkskolinspektörsbefattning finge av Kungl. Maj:t tillsättas medelst konstitutorial eller genom förordnande för viss tid, dock att i sistnämnda fall den del av avlöningen, som mot-svarade lönen, skulle minskas med 100 kronor;

c) godkänna vissa närmare angivna villkor och bestämmelser för åtnjutande av ifrågakvarande avlöningsförmåner;

d) föreskriva, att en var, som med eller efter ingången av år 1915 tillträdde befattning som folkskolinspektör, skulle vara plik-tig att underkasta sig sagda villkor och bestämmelser;

e) bestämma, att ordinarie folkskolinspektör skulle tillhöra folkskollärarnas änke- och pupillkassa, varvid som delaktighetsbe-lopp skulle gälla lönen i högsta lönegraden; dock med rätt för den, som före tillträdet av inspektörsbefattningen vore delägare i nämnda kassa med högre delaktighetsbelopp än det, som skulle tillkomma folkskolinspektör, att bibehållas vid det högre delaktighetsbelop-

pet, under villkor att han erlade dels den mot det högre delaktighetsbeloppet svarande pensionsavgiften, dels därutöver en årlig tilläggsavgift, motsvarande det statsbidrag, som skulle utgå för skillnaden mellan folkskolinspektörs delaktighetsbelopp och det högre belopp, med vilket han vore delaktig i kassan;

Ang. omreglering av folkskolinspektionen.
(Forts.)

f) för anställande i 34 inspektionsområden av folkskolinspektörer med nyssberörda avlöningsförmåner och ersättning för expenser samt för beredande av ersättning till vikarie för sjuk sådan inspektör, beräknad efter högst 3,000 kronor för år, med uteslutande ur riksstaten av det däri å ordinarie stat uppförda anslaget till arvoden åt folkskolinspektörer, å 60,900 kronor, å samma stat uppföra ett förslagsanslag med titel: Till avlöning m. m åt folkskolinspektörer å 157,000 kronor;

g) anvisa under riksstatens tionde huvudtitel å extra stat för år 1915 till förstärkande av det ordinarie anslaget: Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa, ett belopp av 2,700 kronor;

h) bestämma, att vad i särskilda med riksdagens medverkan tillkomna författningar stadgades beträffande granskning genom Stockholms stads kositorium av rekvisitioner å statsbidrag för folkundervisningsändamål skulle i motsvarande tillämpning gälla om sådan granskning, verkställd av statens vederbörande folkskolinspektör.

Vid utlåtagandet voro fogade reservationer:

av herrar *Rydén, Lindberg, Eriksson* i Grängesberg, *Olofsson* i Digernäs, *Anderson* i Råstock, *E. F. Hellberg* och *Andersson* i Stårte, vilka ansett att utskottets yttrande bort i viss del hava annan i reservationen angiven lydelse; samt

av herr *Asplund*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts föreliggande framställning och herr *Bergqvists* ovanberörda motion nr 88 samt med avslag å herr *Bergqvists* motion nr 89 och herr *Helgers* omförmälda motion måtte

- a) _____
- b) _____
- c) _____
- d) _____
- e) _____

f) för anställande i 35 inspektionsområden av folkskolinspektörer med nyssberörda avlöningsförmåner och ersättning för expenser samt för beredande av ersättning till vikarie för sjuk sådan inspektör, beräknad efter högst 3,000 kronor för år, med uteslutande ur riksstaten av det däri å ordinarie stat uppförda anslaget till arvoden åt folkskolinspektörer å 60,900 kronor, å samma stat uppföra ett förslagsanslag med titel: Till avlöning m. m. åt folkskolinspektörer, å 161,800 kronor;

g) anvisa under riksstatens tionde huvudtitel å extra stat för år 1915 till förstärkande av det ordinarie anslaget: Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa, ett belopp av 2,800 kronor;

- h) _____

Ang. omregle-
ring av folk-
skolinspek-
tionen.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet har här tillstyrkt så gott som oförändrad Kungl. Maj:ts proposition angående folkskoleinspektionen. Av det föreliggande betänkandet framgår, att i själva huvudfrågan om organisationen föreligger fullständig enighet från utskottets sida. Det är endast i fråga om antalet inspektörer som det förefunnits någon meningsskiljaktighet, i det en medlem av första kammaren där yrkat ett inspektionsområde mera än vad det kungl. förslaget innehöll. Då nu frågan blivit behandlad i första kammaren och denna reservation där icke blivit bifallen, torde väl icke här i denna kammare föreligga någon anledning att sysselsätta sig med detta.

Däremot är en annan reservation som är bifogad detta betänkande, avgiven av ett flertal av denna kammars representanter i utskottet och denna reservation rör en del av motiveringen till utskottets betänkande. Meningsskiljaktigheten rör det stycke, som börjar på sid. 10 i utskottets betänkande 4:de raden uppifrån. Där föreslås reservanterna, att detta styckes sista del skulle utgå och ersättas av andra ordalag, som finnas i reservationen angivna. Själva innehållet i den reservation, som här har vunnit så stor anslutning från denna kammars utskottsrepresentanters sida, är att vi anse, att när det gäller att tillsätta folkskoleinspektörer, domkapitlen ej skulle behöva höras; den omgången skulle icke vara erforderlig. I stället borde folkskolöverstyrelsen, som har överblick över det hela, vara den myndighet, som skulle yttra sig angående detta. Här har utskottet hållit på, att domkapitlen skulle höras, medan de flesta av oss från denna kammare velat, att denna omgång icke skulle användas. I och för sig är det en ganska olämplig och tidsödande omgång, som man vill införa, nämligen att dubbla myndigheter skola yttra sig angående tillsättandet av varje plats, och det torde vara så mycket mindre av verkligt reella skäl påkallat, som man alltid kan förutsätta, att folkskolöverstyrelsen har en bra mycket större möjlighet att taga kännedom om de personer, som i varje fall skola tillsättas än vad de lokala myndigheterna kunna ha.

Låt mig t. ex. antaga, att en folkskolinspektör i Luleå stift skall tillsättas. Till denna plats anmäla sig en hel rad sökande från olika delar av landet; då är det uppenbart att Luleå domkapitel kan hava kännedom om de sökande, som komma från stiftet däruppe, men så gott som ingen kännedom om de övriga. Däremot kan man alltid antaga, att folkskolöverstyrelsen, som inspekterar och har överinseende över det hela, kan på helt annat sätt få kännedom om personernas lämplighet. Jag vill särskilt framhålla, att i detta fall man icke på något håll tänkt sig, att dessa platser skulle tillsättas efter papper, utan det står uttalat tydligt och klart av herr statsrådet och av statsutskottet, att det i främsta rummet är den personliga lämpligheten för uppdraget, som skall vara avgörande, och då är det orimligt att införa, att en myndighet, som i varje fall måste hålla sig till papper och som har föga

kännedom om de personliga egenskaperna, som skall blandas in däri. För övrigt kan man säga, att hela den proposition, som här föreligger, egentligen är en enda stor anklagelseskraft mot domkapitlens flertal och mot det sätt, på vilket de se på folkskolans angelägenheter. Det är för övrigt bland alla de punkter, varom riksdagen blivit ense, knappast en enda, där icke en hel rad domkapitel underkänt de meningar, varom alla riksdagspartierna nu äro ense. Att man skall premiera en myndighet, som i stort sett på det viset intresserar sig för folkskoleväsendet — det finnes ju undantag — tycker jag för min del icke är lämpligt, och mina kamrater, vilka tillhöra både det liberala partiet och det socialdemokratiska ha ansett, att man borde insätta en annan lydelse i stället för den av utskottet föreslagna.

Ang. omreglering av folkskolinspektionen.

(Forts.)

Jag vill också säga för dem, som ha betänkligheter, att om kammaren här skulle bifalla reservationen, därmed ingenting faller av själva reformen, utan det blir bara det stycket av motiveringen, där kamrarna stanna i olika beslut, som kommer att beröras av detta. Detta stycke kommer att utgå ur riksdagens skrivelse. Själva beslutet beröres sålunda icke därav, utan det blir bara ett principuttalande från andra kammarens sida, om vem som skall yttra sig angående inspektörsutnämningar.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets kläm, men med den ändring i motiveringen, som innefattas i den av mig m. fl. vid detta betänkande fogade reservationen.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet Westman: Herr talman! Som den senaste ärade talaren framhållit, råder fullständig enighet mellan Kungl. Maj:t och statsutskottet rörande alla huvuddrag av den stora och betydelsefulla reform, vars genomförande med glädje motses av alla folkundervisningens mäsman och vänner och som, efter vad vi alla hoppas, skall beteckna ett nytt skede i vår folkundervisnings historia. Det skulle då för mig återstå att tala om några mindre viktiga frågor, i vilka utskottet avvikit från Kungl. Maj:ts förslag, eller om frågor, i vilka önskemål framförts motionsvis.

Jag tror emellertid, att jag kan nöja mig med att beröra endast den fråga, varmed den senaste talaren sysselsatte sig. Jag ber att härom få nämna, att i propositionen föreslås, att innan folkskoleöverstyrelsen till Kungl. Maj:t avger yttrande angående sökande till folkskoleinspektörsbefattning, utlåtande skall avgivas av tvänne lokala myndigheter, nämligen såväl av Konungens befallningshavande som av domkapitlet. Statsutskottet har låtit Konungens befallningshavande falla och ansett, att Kungl. Maj:t bör kunna nöja sig med utlåtande från domkapitlet. Reservanterna ha gått så långt, att de ansett, att ingen lokal myndighet bör få yttra sig rörande de sökandes duglighet för platsen. Jag undrar, om denna senare ståndpunkt verkligen kan anses vara lämplig, jag undrar, om det är riktigt att undanhålla från Kungl. Maj:t de upplysningar, som kunna lämnas av lokala myndigheter. Det

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 54. 5

Aug. omregle-
ring av folk-
skolinpek-
tionen.
(Forts.)

är väl så, att skolväsende, folklynne och andra förhållanden, som böra beaktas, äro helt olika i Skåne och låt oss säga Norrbotten. En person med förutsättningar att verka alldeles utmärkt i Skåne kanhända icke passar alls i Norrbotten. Folkundervisningskommittén har framhållit detta och sagt, att för verksamhet i lappmarken fordras, att man redan på förhand är väl förtrogen med förhållandena däruppe och att man har särskilda fysiska förutsättningar. Det är ju givet, att det är mycket lämpligt, att en lokal myndighet får tillfälle att framföra sådana synpunkter.

Vidare är att märka, att — såsom den föregående talaren framhöll — man icke skulle fordra någon formell kompetens för dessa platser, utan de rent personliga förutsättningarna för tjänstens skötande skola vara avgörande. Folkskolöverstyrelsen erhåller därför, om den blir den enda myndighet, som får yttra sig, ett synnerligen stort inflytande, och fara föreligger, att den på grund av bristande personalkänedom eller ofullständig kännedom om de lokala förhållandena skulle kunna råka vilse. Denna möjlighet minskas ju i någon mån, om även en annan myndighet, en lokal myndighet, får yttra sig i ärendet. Jag vill erinra därom, att i en mängd liknande utnämningsfrågor lokala myndigheter få yttra sig. När tjänster sökas vid de högre allmänna läroverken, får rektor yttra sig, när ledigheter yppa sig vid universiteten, få de akademiska myndigheterna avge utlåtanden och uppsätta förslag. Jag tycker, att det är allt skäl i världen att bibehålla denna princip.

Jag ber att i detta sammanhang få varna för genomförandet av en alltför stram centralisation i sådana frågor, som röra den andliga odlingen. Decentralisationen har sina stora fördelar. Genom den beredes möjlighet för olika skiftningar att framträda. Genom den undvikes, att man kläder hela vårt lands andliga liv i en tvångströja.

Det kan nog vara riktigt, att med nuvarande sammansättning domkapitlen icke äro ägnade att utgöra mellaninstanser i folkundervisningsmål, men jag vill säga, att jag redan ägnat mitt intresse åt frågan rörande en omorganisation av domkapitlen, och jag vågar tro, att det skall finnas möjlighet att omorganisera dessa på sådant sätt, att de i sin nya form komma att tillfredsställa såväl kyrkan som folkskolan.

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar!

Med anledning av herr statsrådets yttrande vill jag säga, att om herr statsrådet verkligen hoppas att kunna lösa denna genom många årtionden aktuella fråga om att omorganisera domkapitlen så, att de på en gång bli lämpliga skolmyndigheter och lämpliga kyrkomyndigheter, jag för min del vågar antaga, att denna herr statsrådets förhoppning i någon mån sammanhänger med den ljusa tro på livet och det underskattande av svårigheter som man tillåter sig i ungdomens vår. Jag tror att ingen fråga har varit mera svår och tett sig mera utsiktslös än den frågan att omorganisera

domkapitlen så, att de bli på en gång lämpliga skolmyndigheter och lämpliga kyrkomyndigheter. Det är allom bekant, att vi hava haft kommittéer som arbetat på frågan; och vad de lyckats åstadkomma är ju endast, att hart när alla människor utdömt de förslag, som de kommit med. Det är visserligen roligt att veta, att herr statsrådet intresserar sig för denna fråga, men jag tror inte att det är mycket att bygga på möjligheterna i den vägen, utan vi bli nog tvungna att tänka oss, att vi här i Sverige få särskilda lokala myndigheter för skolan och särskilda för kyrkan. Till den lösningen komma vi väl en gång.

I varje fall gläder det mig, att herr statsrådet uttalat vad jag tror alla människor äro ense om, nämligen att domkapitlen nu hava en ensidig sammansättning, som gör att det är ett undantag nästan, om man får ett domkapitel som står på något sätt förstående för skolan. I allmänhet äro ju folkskoleärendena hänvisade till domkapitel av den vanliga typen, som motarbeta skolan och dess intressen; och jag är säker på att herr statsrådet av de uttalanden, som domkapitlen avgivit, har ett lika starkt intryck som någon av oss, av hur segt och verkligen förskräckligt konservativt — det finns säkerligen ingen här i kammaren, som är så konservativ — en del av dessa domkapitel fasthålla vid den ståndpunkt som de stå på, och som vi alla underkänna, om vi antaga den kungliga proposition, som här föreligger.

Men jag skall taga ett rent praktiskt exempel på hur det skulle ställa sig, om vad herr statsrådet föreslagit nu går igenom. Till hösten skulle då tillsättas 34 folkskolinspektörer, vilka skulle utnännas på en gång. Till dessa platser komma med säkerhet att anmäla sig många hundra sökande från olika delar av riket, och de flesta av dessa komma icke att söka ett särskilt inspektionsområde, utan de söka i allmänhet över hela landet. Hur skall då denna utnämningsprocedur behandlas, i fall herr statsrådets förslag går igenom? Jo, då skola alla dessa — låt oss säga — fem- å sexhundra ansökningar skickas först till domkapitlet i Luleå, som skall gå igenom allt detta för att avgiva yttrande — om med sakkunskap, det lämnar jag därhän — sedan går det hela till Hernösand o. s. v.; och så går då denna förfärliga papperslunta genom hela Sveriges rike från domkapitel till domkapitel, och de skola alla avgiva yttrande, innan den kommer in till folkskolöverstyrelsen, som av detta kaos skall upprätta förslag. Nog är det i högsta grad opraktiskt att hava en sådan anordning, och för min del vill jag avråda kammaren från att gå med på statsutskottets hemställan.

Herr Stenudd: Herr talman, mina herrar! Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet uttalade sin glädje över den åtminstone i huvudsak rådande enigheten mellan Kungl. Maj:t och statsutskottet i denna fråga. Ja, tyvärr har en sådan enighet varit rådande, men huruvida denna enighet mellan Kungl. Maj:t och statsutskottet, till vilken, beklagligt nog, även kammaren nu

Ang. omreglering av folkskolinspektionen.
(Forts.)

Ang. omregle-
ring av folk-
skolinspek-
tionen.

(Forts.)

kommer att ansluta sig, kommer att väcka idel glädje i intresserade kretsar inom hela landet, därom torde kanske olika meningar göra sig gällande. Det är nämligen så, att i de delar av landet, vilkas intressen blivit något så när tillgodosedda, beslutet nog kommer att väcka glädje, men i de delar åter, vilkas intressen blivit tillbakasatta — och så är fallet med den del, som jag representerar — tror jag knappast, att beslutet i denna fråga kommer att väcka idel glädje. Det är med anledning därav, som jag tillåter mig förlänga denna diskussion och säga några ord; men jag ber att få inskränka mig till det minsta möjliga, eftersom jag hört den önskan uttalas i kammaren, att vi icke skulle förlänga debatten i onödan.

En ärad representant på Norrlandsbanken har under innevarande riksdag motionerat om att riksdagen måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande av en allsidig utredning angående Norrlands förhållande till det övriga landet i ekonomiskt m. fl. avseenden. I motiveringen till denna motion framhöll motionären den bristande bekantskap, som myndigheter, enkannerligen statsmakterna, hava om förhållandena i Norrland, vilken bristande bekantskap har medfört, att många åtgärder och beslut hava varit sådana, att de icke länt Norrland och icke håller hela landet till verklig nytta. Det har velat synas som om, när det gäller tillgodeendet av Norrlands intressen om andra intressen därigenom tangeras, Norrlands intressen alltid få stå tillbaka och dra det kortaste strået.

Nu har folkundervisningskommittén, domkapitlet och alla de, som närmare känna till förhållandena däruppe, ansett, att den översta delen av Norrland, d. v. s. Finnbygden, skulle indelas i två inspektionsområden, med tanke på de särskilda förhållanden, som där äro rådande. Denna sakkunskap har varit tämligen enig härom; men då det befanns, att nere i södra och mellersta Sverige inspektionsområdena behöfde minskas och inspektörernas antal ökas, då var det Norrlands intresse, som drog det kortaste strået, då tog folkskolöverstyrelsen och Kungl. Maj:t och minskade det av folkundervisningskommittén föreslagna antalet inspektörer i Luleå stift från 6 till 5. Om man betänker, vilka oerhörda vidder som det inspektionsområdet skulle få, om hela Finnbygden skulle förenas under en enda inspektör, så kan man ej annat än inlägga en bestämd protest emot detta system i förevarande avseende, som absolut och avgjort försämrar förhållandena från det nuvarande, och det i betydlig grad.

Jag skall be att med några siffror få visa detta. Från kusten och ända upp är detta inspektionsområde 40 till 50 mil långt, d. v. s. lika långt som från Stockholm till Kalmar. Ytinnehållet är 480 kv.-mil, vilket är lika stort som Värmlands, Älvsborgs, Östergötlands och Södermanlands län tillsammans. Visserligen säges det, att skoldistrikten och skolorna icke äro så många; men det finnes skolor överallt och samfärdsmedlen äro så pass dåliga, att de på vintern ofta lägga hinder i vägen för resor. Om man

betänker allt detta och med kännedom om förhållandena i övrigt där uppe, måste man säga, att med de nu föreslagna åtgärderna kommer folkskolinspektionen i Norrbottens norra distrikt, d. v. s. i Finnbygden, att betydligt försämrast.

Utom på grund av de oerhörda avstånden, de dåliga kommunikationerna och de svåra naturförhållandena, är det känt, att där behöves mera än någonstädes en mycket effektiv inspektion i anledning av det förhållandet, att det gäller att av dessa finsktalande områden skapa en svensk bygd, att lära folket där att begripa och tala och reda sig på sitt eget landsmodersmål. Statsmakterna hava under ett tiotal år lämnat stipendier åt finsktalande elever, som i seminarierna utbilda sig till folkskollärare, men statsmakterna hava ingenting gjort för att de folkskollärare, som äro avsedda att lära dessa Finnbygdens barn svenska språket, skola bli skickade därtill. De få icke vid seminarierna en minuts handledning om huru de skola gå till väga för att undervisa barn, som måste undervisas på ett språk, som de icke förstå. Detta har gjort, att då den nyutexaminerade folkskolläraren tillträtt sin tjänst där uppe, är han fullständigt okunnig om hur han skall bära sig åt. Det har höjts enstämiga klagomål från lärarne: jag vet sannerligen icke, hur jag skall bära mig åt, vilka metoder jag skall använda. Jag skall undervisa på ett språk, som barnen icke begripa, jag skall lära dem svenska språket; men samtidigt skall jag lära dem allt möjligt annat, som barn skola lära sig i andra skolor. — Detta är en så viktig synpunkt, att folkskolinspektionens effektivitet icke borde få minskas i dessa bygder, ty med all sannolikhet medför en sådan åtgärd folkundervisningens tillbakagång därstädes.

Folkskolöverstyrelsen har i fråga om antalet inspektörer där uppe varit mer än anspråklös i sin fordran. Visserligen har *folkskolöverstyrelsen* förutsatt, att inspektion i regel icke behöves ske mer än vartannat år; men samtidigt säger *folkundervisningskommittén* så här: »Om t. ex. skoldistriktet har för avsikt att genom nybyggnad av skolhus och ändring av skolformerna förbättra sitt skolväsen, faller det av sig självt, att folkskoleinspektören skall med råd och anvisningar stå skoldistriktet till tjänst. Det kan då bliva nödvändigt, att han flera gånger med korta mellantider infinder sig i skoldistriktet. Likaså kunna täta ombyten av lärare i en skola nödvändiggöra tätare besök av inspektören.» Hur kan man tänka sig, att något sådant kan ske där uppe, om inspektionsområdet har en längd av 40 till 50 mil och en ytvidd av 480 kv.-mil med dåliga vägar, dåliga kommunikationer och så svåra naturförhållanden, att inspektören på grund av snö hinder kan bliva bunden på en plats i veckotal. Det förstår ju varje människa, att inspektionen under sådana förhållanden måste bliva fullständigt ineffektiv.

Detta hava också båda de inspektörer, som nu verka i Finnbygden, enstämigt förklarat och sagt, att det vore en olycka för Torneådalen och folkundervisningen i Finnbygden, om verkligen

Ang. omreglering av folkskolinspektionen.
(Forts.)

Ang. omregle-
ring av folk-
skolinspek-
tionen.
(Forts.)

detta folkskolöverstyrelsens förslag skulle vinna riksdagens bifall. Dessutom har ju folkskolinspektören i dessa bygder såsom redan förut framhållits, att verka icke blott för folkundervisningens i allmänhet utan även och framför allt för det svenska språkets utbredning inom den finsktalande bygden.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet har herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet anfört, att det måste bli en avgjord förbättring av folkskolinspektionen där uppe, när vi få en yrkesinspektör i stället för de två, som nu hava inspektionen så att säga som en bisysselsättning. Kunde man utgå från den förutsättningen att de båda hittillsvarande, även med annat arbete sysslande inspektörerna, kunnat fullgöra inspektionsuppdraget så, som det bör fullgöras, då kunde man möjligen säga, att även om de nuvarande områdena slås tillsammans, en yrkesinspektör kan sköta det till belåtenhet. Men utav folkskolinspektörernas skrivelser till mig framgår tydligt, att de själva ej anse sig hava kunnat på något så när tillfredsställande sätt fullgöra inspektionsuppdraget i sina distrikt på grund av de orimligt långa avstånden. Inspektören t. ex. i Torneådalens nedre distrikt skriver, att han förra året färdades 223,4 mil. Men, säger han, han skulle ha färdats minst dubbelt så lång sträcka, om han hade besökt alla de skolor, som skulle ha inspekterats, alltså minst 446,8 mil. Med sådana avstånd och med de dåliga vägförhållandena däruppe förstår man, att endast resorna måste ta upp inspektörens hela tid om inspektionsområden äro alltför stora; han kan därför ej annat än tillfälligtvis titta in i skolorna och stanna där en timme eller så. Men meningen med inspektionen är väl, att inspektören skall stanna kvar några dar eller i varje fall så länge på varje plats att han får något så när hum om hur undervisningen på de olika platserna skötes. Inspektören i Torneådalens övre distrikt, Karmell, säger, att han haft att färdas under förra året 254,3 mil på landsväg. Därtill kommer en del båtfärder och resor med järnväg. Även han förklarar, att han icke på långt när hunnit besöka distriktets alla skolor. Härav torde framgå med all önskvärd tydlighet, att med den nu ifrågasatta åtgärden herr ecklesiastikministerns hopp om folkskolinspektionens förbättring där uppe kommer att bliva en chimär.

Jag vill inte förlänga debatten med ett ytterligare anförande av dylika fakta. Folkundervisningskommittén, domkapitlet i Luleå och biskop Bergqvist i sin motion ha alla framhållit dessa synpunkter kraftigt, och varken statsutskottet eller någon annan har ens gjort ett försök att jäva dessa uppgifter. utan man har helt enkelt slagit dövörat till och beslutat, att däruppe skall inte finnas mer än en folkskolinspektör.

Det har också av folkundervisningskommittén och av vederbörande myndigheter framhållits, att de blivande inspektörerna måste underkasta sig särskilda prövningar på grund av de strapatser och andra olägenheter, som de måste utsätta sig för däruppe. Då nu hela Finnbygden blir ett enda inspektionsområde,

vill jag påstå, att det blir ganska svårt för Kungl. Maj:t att kunna få fullt kompetenta sökande till ett så oerhört stort och svårarbetat distrikt. På grund av de långa avstånden och strapatserna är jag förvissad om, att fullt kvalificerade personer komma att draga sig för att söka detta distrikt. Och de, som söka, måste från början vara klara med en sak, nämligen, att de på grund av de här relaterade förhållandena ej kunna på erforderligt sätt arbeta för folkundervisningens och folkupplysningens främjande därborta i Finnbygden.

*Ang. omregle-
ring av folk-
skolinspek-
tionen.*

(Forts.)

Det har sagts, att första kammaren redan har bifallit statsutskottets förslag, och jag borde kanske på grund härav ej ha begärt ordet, men jag kan ej stillatigande låta denna orättvisa vederfaras folket däruppe, vilket, kan man säga, förstär efter upplysning.

Jag har också hört sägas, att, om det i första kammaren hade begärts votering i saken, är det ganska tvivelaktigt, huruvida statsutskottets förslag i detta hänseende skulle ha fått majoritet.

På grund av vad jag här sagt ber jag att få vädja till riksdagens andra kammare att behjarta de synpunkter, som här framförts i denna sak, och låta hänsynen till rättvisan och billigheten bli det avgörande, så att kammaren går med på att bevilja anslag till 55 folkskolinspektörer, varigenom finnbygden däruppe kan, som folkundervisningskommittén föreslagit, delas i två inspektionsområden. Folkundervisningskommittén har varit tveksam i många fall, men om en sak har den varit enig, och därom säger den på sidan 63 i sitt betänkande: »Uppenbart är, att goda skäl förefinnas för en indelning av Luleå stift enligt såväl den ena som den andra av de nämnda grunderna, och olika meningar hava inem kommittén framträtt angående frågan om vilken indelningsgrund vore att föredraga. Vid sådant förhållande, och då ett riktigt bedömande av denna fråga förutsätter synnerlig förtrogenhet med förhållandena i vårt lands nordligaste bygder, har kommittén för sin del ej uttalat någon bestämd mening utan föredragit att lämna förslag i enlighet med båda de nämnda alternativen. *I fråga om den nordligaste delen av stiftet, har den dock i båda fallen låtit nordöstra delen av Norrbottens län utgöra ett särskilt inspektionsområde och nordvästra delen ett annat.*»

På grund av vad jag anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Asplund vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Ström: Herr talman, mina herrar! Det var ju en ganska skarp vidräkning med utskottet och med en del myndigheter, som av herr Stenudd här hölls, och jag tyckte mig däri spåra liksom en återklang av den uppfattningen, att man i allmänhet förbiser Norrland. Emellertid skall jag av helt naturliga skäl nu ej alls vidröra denna sträng i detta sammanhang. Jag tror inte heller man kan säga, som herr Stenudd här sade, att man genom det förslag, som här av utskottet framlagts, har för-

Ang. omregle-
ring av folk-
skolinspek-
tionen.

(Forts.)

sämrat inspektionsförhållandena för Norrland. Ty om vi tänka efter, huru det var ställt förut och huru det blir nu, framgår ju, att nu komma dock fem inspektörer att ständigt tjänstgöra i stället för att det hittills varit endast tre. De två nya, som komma att uteslutande ägna sig åt denna inspektionsverksamhet, skola väl också kunna utträtta något, och inspektionen sålunda ej bli försämrad utan tvärtom enligt mitt förmenande betydligt förbättrad även däruppe, liksom vi hoppas och tro, att den skall bli det även på andra håll.

Att det kan finnas anledning till anmärkning med avseende å storleken av inspektionsdistrikten, därom har utskottet ej varit i ovisshet. Utskottet har tvärtom uttalat sig, som synes av betänkandet på sid. 8, så, att »utskottet vill för sin del icke underlåta att frambålla, att vissa inspektionsområden synas tilltagna väl stora, och ett flertal utlåtanden av de i ärendet hörda myndigheterna hava också gått i denna riktning. Då emellertid folkskolöverstyrelsen förklarar, att även med det nu framlagda förslaget en verksam inspektion kan åstadkommas, finner sig utskottet, med hänsyn till de ökade kostnader, som den nu ifrågasatta omregleringen i allt fall kommer att medföra, ej kunna nu förorda större antal inspektörer än det av Kungl. Maj:t föreslagna, eller 34 för hela riket.

Som herrarna behagade finna, har utskottet därvid även fäst avseende vid de höga kostnader, som äro förenade med den nu ifrågasatta omorganisationen. Man får ju, när det är fråga om en ny organisation, ej var och en se på i vilket avseende denna berör en viss trakt, utan man måste se på det hela. När sedan denna nya organisation börjat tillämpas, kan det mycket väl hända, att man upptäcker, att det ena eller andra distriktet kommer att befinnas för stort och behöver delas och ändringar sedan bliva nödvändiga. Men om vi tänka på, att kostnaderna genom denna förändring av inspektionen komma att ökas ifrån de hittillsvarande 60,000 kronorna med 96,000 kr. på en enda gång, då tror jag nog ändå, att man bör erkänna, att man får vara litet försiktig och gå sakta tillväga — jag säger ännu en gång, att det kan mycket väl hända, att man sedan behöver utöka antalet, men att nu på en gång gå längre än Kungl. Maj:t föreslagit, anser jag för min del ej vara klokt, utan tror, att man bör tillsvidare stanna härvid. Som frågan för närvarande ligger, anser jag, att man bör stanna vid vad som här föreslagits, varför jag i denna punkt yrkar bifall till utskottets hemställan.

Beträffande vidare frågan om inspektörernas tillsättande, vill jag säga, att jag ej var närvarande i utskottet, när ärendet behandlades, men deltog vid ärendets behandling i avdelningen och biträdde där det förslag, som sedan blev utskottets. Frågan var då, som vi finna enligt kungliga propositionen, huruvida både domkapitel och länsstyrelse skulle höras, innan Kungl. Maj:t fattade sitt beslut med avseende å tillsättningen. Man ansåg då, att denna omväg skulle bliva alltför lång, och majoriteten inom av-

delningen enades därför om att föreslå, att endast domkapitlet skulle höras. Ehuru jag ej är någon synnerligen varm beundrare av domkapitlet, anser jag dock, att så länge denna institution finnes och i alla fall har ett visst inseende över folkskolorna, den också bör kunna få uttala sig med avseende å inspektörernas tillsättning, och jag kan inte finna, att det därigenom skulle uppstå någon så avsevärd tidsutdräkt, som här av en föregående talare framhållits, eller att det skulle förorsaka någon större kostnad.

På grund av vad jag sålunda anfört, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande i dess helhet.

*Ang. omregle-
ring av folk-
skolinpek-
tionen.*

(Forts.)

Herr Stenudd: Herr talman! Den siste ärade talaren framförde de synpunkter, som jag föreställer mig voro avgörande för utskottet, då det fattade beslut i denna fråga, nämligen kostnads-synpunkterna.

Han framhöll också, vilket är bekant, att ifrån andra håll än norrländskt motioner ha väckts angående annan uppdelning av inspektionsområdena än vad i Kungl. prop. föreslagits, men att statsutskottet ej kunnat för närvarande taga hänsyn till någon av dessa olika framställningar. Visserligen är det sant, att det i detta syfte har väckts motioner, men jag tror inte, att från något håll har kunnat framföras så starka och talande skäl som just ifrån det håll, jag representerar, vilket väl måste erkännas, om man tänker på, att bland annat folkundervisningskommittén enhälligt och kraftigt betonat riktigheten utav tanken i mitt förslag, nämligen att där uppe i finnbygden skulle anställas två inspektörer.

Vad kostnadsfrågan beträffar, är det naturligt, att man måste ta hänsyn till denna, men jag föreställer mig, att riksdagen, som för några dagar sedan med varm hand skänkte bort 500,000 kronor till ett enskilt företag, också skulle kunna gå med på denna höjning från 157,000 kr. till 161,500 kr. i årliga utgifter för detta ändamål och jag är absolut övertygad om att dessa penningar skulle bliva fullt ut lika väl använda, som de, som här om dagen på nämnda sätt skänktes bort.

Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Efter det överläggningen härmed förklarats avslutad, yttrade herr talmannen, att han komme att framställa särskilda propositioner dels beträffande utskottets hemställan, dels ock beträffande utskottets motivering.

I enlighet härmed gav herr talmannen till en början i fråga om utskottets hemställan propositioner först på bifall till berörda hemställan samt vidare på bifall till den av herr Asplund vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Härefter framställde herr talmannen beträffande motiveringen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på godkännande av samma motivering med den ändring däri, som

*Ang. omregle-
ring av folk-
skolinspek-
tionen.* föreslagits i den av herr Rydén m. fl. avgivna reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

(Forts.)

§ 18.

*Ang. en sta-
tens vårdan-
stalt för
alkoholister.*

Statsutskottets utlåtande, nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en statens vårdanstalt för alkoholister jämte i ämnet väckta motioner föredrogs nu; och yttrade därvid

Herr Juhlin: Herr talman! Då jag inte kunnat finna, att den i Kungl. Maj:ts proposition anförda motiveringen för förläggande av en alkoholistanstalt vid Venngarns kungsgård är riktig, har jag tillåtit mig avlämna en motion i ämnet, vari jag yrkar, att denna anstalt måtte förläggas till kronoegendom i Adö i Södermanland. Det är med anledning av utskottets föreliggande betänkande som jag nu tagit mig friheten att begära ordet för att framföra några åsikter, som jag funnit vara riktiga.

Denna fråga har ju varit föremål för mycken behandling, först av vissa tillkallade sakkunniga inom justitiedepartementet, vilka upprättade förslag till en anstalt, som kunde förläggas var som helst. Denna anstalt ställde sig emellertid så dyr, kostnaderna blevo så betydande, att den dåvarande departementschefen icke ansåg sig kunna reflektera på den. Samma sakkunniga anmodades då att uppgöra ett förslag till en anstalt, förlagd till Venngarnskungsgård, och att förslag med tvänne särskilda paviljonger upprättades. Kostnaderna härför skulle komma att belöpa sig till mellan 500.000 och 600.000 kronor. Icke heller detta förslag fann departementschefen vara tillfredsställande, varför dessa samma sakkunniga anmodades upprätta ytterligare ett förslag, vilket också skedde. Det förslaget kan man emellertid icke fästa så synnerligen mycket avseende vid, då man icke haft tillgång till de nödiga detaljhandlingarna, och således icke kunnat bilda sig något omdöme om detta förslag, men jag tror icke, att det förslaget har haft någon bärande kraft. Sedermera anmodade chefen för civildepartementet en av andra sakkunniga bestående kommitté att uppgöra förslag rörande statens alkoholistväsande i allmänhet, och samma kommitté hade fingit då i uppdrag att också undersöka, huruvida kostnaderna för en statens alkoholistanstalt skulle kunna nedbringas. Denna kommitté hade jag äran tillhöra.

Sedan ha vi också ägnat denna fråga ganska mycket arbete och studium. Vi ha också på grund av vårt uppdrag i övrigt haft anledning besöka samtliga de enskilda anstalterna här och taga kännedom om hurudana förhållandena där voro. Efter vederbörliga undersökningar beträffande Venngarn kommo vi sedermera till den uppfattningen, att den platsen icke skulle vara lämplig, då det gällde att förlägga en anstalt av den beskaffenhet en statens anstalt ansågs böra äga. Efter åtskilliga undersökningar kommo

vi till det resultatet, att kronoegendomen Ådö skulle vara en synnerligen lämplig plats för en anstalt av detta slag. Kostnaderna bli naturligtvis höga, det kan man icke komma ifrån, i våra dagar blir det dyrt, vad man än skall göra i byggnadsväg. Efter mycket sorgfälliga undersökningar och noggranna beräkningar kommo vi dock till en kostnadssumma, som blev ungefär densamma, som justitiedepartementets sakkunniga föreslagit i ett av alternativförslagen till alkoholistanstalt vid Venngarn.

Ang. en statens vårdanstalt för alkoholister.

(Forts.)

Nu är det ju tämligen tydligt, att kostnaderna för uppförande av byggnader för en sådan anstalt som denna i själva verket komme att ställa sig till ungefär samma pris, vare sig anstalten förlägges till Venngarn eller till Ådö. I varje fall tror jag icke, att den skulle bli dyrare vid Ådö, detta emedan tillgången till byggnadsmaterial där är lättare; detta kan nämligen tagas sjövägen ända till byggnadsplatsen.

Nu har emellertid vårt förslag, sedan det inlämnats till civildepartementet, varit ute på remiss till åtskilliga myndigheter, däribland nykterhetskommittén, som avgivit utlåtande. Jag förmodar, att det i kommitténs vidlyftiga utlåtande, som jag icke riktigt förstår mig på, står, att det skulle kosta staten för mycket att uppföra en dylik anstalt. Till slut kommer dock kommittén till det resultat, att det vore nödvändigt att anlägga en dylik anstalt.

Nu har Kungl. Maj:t i proposition nr 155 föreslagit riksdagen att antaga förslag till byggande av en alkoholistanstalt vid Venngarn. Det är ett förslag, som är uppgjort av delvis samma personer, som gjort upp de förut av mig refererade förslagen till alkoholistanstalt därstädes, nämligen häradsbövding Linders och arkitekten Lundegårdh. Härjämte tillkallades ordföranden i den kommitté, jag tillhörde, nämligen stadsläkaren von Post i Gävle. Han har dock reserverat sig mot det utlåtande, som dessa sakkunniga avlämnade, och påvisat, att om anstalten vid Ådö finge byggas enligt samma grunder som den byggnad, vartill förslag nu är upprättat, så kunde man uppföra dem lika billigt. Däri kan man nog också ge honom fullständigt rätt, och det är också min övertygelse.

Nu har ju utskottet för sin del tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition och avstyrkt bifall till min motion. Utskottets väsentligaste skäl för bifall till Kungl. Maj:ts framställning synes, av utskottets utlåtande att döma, huvudsakligen vara följande. För det första föreligger icke något hinder ur bevakningshänseende för anstaltens förläggande till Venngarn. Detta påstående stöder utskottet förnämligast på ett yttrande av kyrkoherde Flensburg, som av oss blivit anmodad avgiva svar på vissa framställda frågor, vilka vi riktat till samtliga enskilda anstalter. Han var den ende, som icke avlämnade sitt svar till oss, utan skickade det direkt till statsutskottet. Först en ganska lång tid efter det han anmodats, skrev han några rader till mig. Anledningen härtill känner jag icke, men det är märkligt för hela denna fragas behandling, att man icke synes ha behandlat den sakligt till slut, utan att det

Ang. en sta-
stens vårdan-
stalt för
alkoholister.

(Forts.)

rent av blivit en intressefråga eller vad jag skall kalla den, att anstalten ovillkorligen skulle förläggas till Vennngarn, emedan de först tillkallade sakkunniga föreslagit detta. Detta framgår också av de många skrivelser, som framkommit i tidningarna från läkare; vi ha ju för övrigt här i kammaren fått oss tilldelade en broschyr av en läkare, som också förordar Vennngarn av för oss rent obegripliga skäl. Jag har icke något personligt intresse av att anstalten blir förlagd till Adö, lika litet som att den blir förlagd till Vennngarn, men jag har ansett det vara av vikt att åtminstone få till kammarens protokoll antecknat, att jag har en annan mening, och jag är fullkomligt övertygad om, att det kommer krav om ett eller annat år på icke obetydliga summor för fullbordande av denna alkoholistanstalt vid Vennngarn.

Ett annat skäl, som av statsutskottet åberopas, är att Vennngarn har större jordareal och för den skull borde vara fördelaktigare för en sådan anstalts förläggande, och vidare, att det vid Vennngarn finnes en hel del byggnader, som kunna för ändamålet användas och varigenom man skulle slippa att uppföra nya byggnader. Det är nog alltsammans riktigt, men dock endast delvis, ty det beror på hur man gör beräkningarna beträffande behovet av de lokaler, som man med nödvändighet måste ha.

Vi ha, herr Ekman i första kammaren och jag i denna, visat i vår motion, att om man hade antagit Adöförslaget, så skulle det, ehuru det för tillfället kan visa sig på papperet dyrare, dock i *verkligheten* — jag betonar det — när anstalten blivit färdig, visa sig, att anstalten icke bleve dyrare än vad Vennngarnsförslaget kommer att bli. Men vi hade planerat denna anstaltsbyggnad vid Adö på ett sätt, som gjorde det möjligt att utvidga den, så att den skulle kunna, om så krävdes inrymma 200 patienter. Det är klart, att det måste tillkomma åtskilliga kostnader, men dessa äro emellertid relativt små. Vi ha på sid. 7 i motionen påvisat, att om anstalten vid Vennngarn utbygges, vilket den har möjlighet till, att omfatta 124 patienter — det är det högsta som kan åstadkommas, såsom byggnaden är planlagd — skulle kostnaderna per patient uppgå till 3.710 kronor, då däremot, om anstalten vid Adö utbyggdes för 200 patienter, denna kostnad skulle uppgå till endast 2,909 kronor.

Men när utskottet nu anser det vara synnerligen fördelaktigt att välja Vennngarnsförslaget bara för den stora jordarealens skull, hade det ju varit intressant, om utskottet verkligen haft kännedom om, huruvida det verkligen är någon fördel att ha så stor jordareal för detta ändamål. Alla äro vi ju av den åsikten, att dessa alkoholister böra ha arbete och sysselsättning ute i fria luften. Men det är inte därmed sagt, att man behöver ha stora väldiga jordarealer att röra sig med, och det av det enkla skälet, att de allra flesta av dessa människor, som komma på alkoholistanstalter, äro från städerna eller med städerna jämförliga platser och i ytterst få fall ha någon kännedom om eller kunskap i jordbruksarbetet. Vi ha också visat, att enligt uppgifter, som varit tillgängliga för

vissa olika år från de enskilda anstalterna, det framgått, att mycket få av samtliga dessa, som varit intagna på de enskilda anstalter, som nu finnas, nämligen 448 patienter, det endast varit ett 40-tal, som sysslat med jordbruk. Det är alldeles tydligt, och det ha vi fått bekräftelse på, då vi besökt dessa enskilda anstalter, att det jordbruksarbete, som dessa patienter utfört, varit av ringa eller intet värde i och för sig. Det har endast bestått däri, att de fått vara med ute och med i arbetet, men av något ekonomiskt värde har deras arbete ej varit, åtminstone ej i avsevärd grad. Detta ha vi också visat från den enda anstalt, som i verkligheten kan tagas till jämförelse härvidlag — vi ha tyvärr inga jämförelser att göra på detta område, ty det är ett alldeles nytt fält, som vi här ha att röra oss på — men om vi taga Svartsjö tvångsarbetsanstalt, kan en jämförelse i någon mån anställas, om ock icke till fullo, då man ju enligt alkoholislagen icke kan bestraffa eller tvinga dessa patienter, som icke vilja arbeta eller som avvika från anstalten, något som ju är fallet med å tvångsarbetsanstalt intagna. Det har visat sig, att Svartsjö i verkligheten kan skötas med samma personal, som nu utgöres av vaktarna. Det kan alltså icke ha något ekonomiskt värde, att man tar en större areal, ty då måste man ha flera vaktare för att vårda dessa och undervisa dem, och därför är det, enligt mitt förmenande, ingen fördel att ha större jordareal, synnerligen då enligt nutidens jordbruk man får i mycket hög grad använda maskiner och ganska komplicerade maskiner. Jag kan vid sådant förhållande ej förstå annat, än att driften blir relativt mycket dyrare, ju större areal och ju större vaktpersonal man måste ha och ju flera vårdare till att sköta dessa. Givetvis måste man då även ha ett större antal dragare, om man har ett mindervärdigt arbetsmaterial. Det visar sig enligt uppgift från Svartsjöanstalten, att den arbetsprodukt, som de å denna anstalt intagna kunna prestera, ungefärligen motsvarar en tredjedel av en vanlig persons arbete. Det är alldeles naturligt, att man då måste hålla ett större antal dragare, om man skulle ha ett arbete utfört, i synnerhet sommartid. Vi utgingo ifrån att man skulle välja en plats, där en jordareal finnes, som vi tyckte kunde anses tillräcklig för att dessa patienter eller alkoholister — vad man nu skall kalla dem — skulle få tillfälle att i fria luften bedriva jordbruksarbete, vilket, enligt vad vi tänkte, i mycket hög grad skulle utgöras av trädgårdsarbete, vid vilket de skulle sysselsättas med grävning och dylika enklare sysslor, vartill icke tarvas särskild kunskap. Man skulle också kunna på det viset använda relativt flera i arbetet, än om de skulle sättas till skörde-maskiner eller sadant.

Jag tror därför, att det förslag, som vi ha framlagt, är väl grundat, och jag tror det varit lyckligt, om statsutskottet hade närmare undersökt det. Resultatet tror jag då hade blivit ett annat. Det är icke möjligt, att man på Venngarn kan åstadkomma nödig skötsel av det stora jordbruket. Jag vet nu visserligen icke alldeles bestämt — det framgår icke tydligt av propositionen

Ang. en statens vårdanstalt för alkoholister.

(Forts.)

Ang. en stans vårdanstalt för alkoholister.

(Forts.)

— huru mycket det varit meningen att använda av denna stora areal, men jag antager av vissa yttranden, att åtminstone 200 hektar varit ifrågasatta att komma till bruk. Egendomen är som bekant mycket större, och det är icke möjligt att bruka den arealen med å anstalten intagna personer, även om dessa komme att utgöra 100, ty det väsentligaste arbetet med jordbruket komme givetvis att få utföras av dessa s. k. vårdare. Vi ha beräknat för den lilla jordarealen vid Adö nästan lika många som för Venn-garn, och jag tror, att vårt förslag härutinnan i verkligheten skulle visa sig vara vad som motsvarar förhållandena.

Nu är det emellertid ingenting att göra åt saken. Utskottet har intagit en fullkomligt avvisande hållning till vår framställning. Jag tror icke en gång man varit på platsen och undersökt förhållandena. Men det kommer utan tvivel att visa sig, liksom det ofta är fallet vid sådana här företag, att vi få efterräkningar. De många hus, som utskottet ansett här vara av så synnerligen stor fördel för Venn-garn och till förmån för förslaget, komma utan tvivel att behöva användas för de särskilda arbetskrafter, som behöva anskaffas, och torde man också få bygga för de ändamål, vartill man nu tänkt sig aptera en del av dessa byggnader. Det kommer nog också att visa sig, att en del andra byggnader komma att nödvändigt kräva ny- eller ombyggnader och förändringar, som komma att taga betydande summor. För närvarande är det icke ens bestämt, var själva platsen för anstaltsbyggnaden skall förläggas. Härför ursäktar sig departementschefen i den kungl. propositionen därmed, att det inte varit tid. För min del tror jag, att det mycket väl varit tid härtill, men kanske det möjligen, om man fått anstalten på den plats, som den slutligen kommer att ligga, kommer att visa sig, att grundförhållandena icke varit så synnerligen lämpliga, och det är ju en ganska viktig sak, synnerligast som en del av dessa källarelokaler skola användas för anstaltens behov som verkstäder och dylikt.

Jag har emellertid, som saken nu ligger, icke någon anledning att yrka avslag på den kungl. propositionen, det skulle icke föranleda till någon åtgärd, men jag har i alla fall velat säga det, att riksdagen kommer att bli besviken på detta förslag, ty det hela kommer icke att kunna utföras för den summa, som här är ifrågasatt. Dessutom komma vi säkerligen att få mycket obehag och många kostnader, som det kommer att draga med sig, att anstalten förlägges på en plats, där allmänna landsvägen går igenom området. Och när jag var därute, så fann jag icke mindre än två druckna personer i landsvägsdikena, och jag har låtit mig berättas, att när civilministern var ute och tog platsen i betraktande, han även påträffat några sådana. Det lär väl ej vara synnerligen lätt att på en sådan plats isolera personer, som dock måste på ett eller annat sätt hållas ifrån sådant elände. Det är ju många, som uppsöka dem, och det är icke lätt för dem att undgå frestelserna. Nu säger visserligen Flentzberg i sitt utlåtande, att det är bra, om de icke alldeles bli utestängda, ty då kunna de

stålsätta sig mot frestelserna. Ja, jag vill ej säga något om detta, men av allt man känner från de enskilda anstalterna, får man en annan uppfattning, och det måste Flentzberg också haft, ty han har sökt överallt i Södermanland att få en lämplig egendom för ändamålet och till slut stannade han för Härnö, »ty där var det bra isolerat». Nu har departementschefen med förtjusning talat om, att det finns en vik, Vennngarnsviken, som skjuter in, och det tycks vara bra, så att de ha sjö runtomkring. Men i varje fall tror jag, att det förslag, som vi framställt för riksdagens prövning, har varit värt en närmare undersökning, ty det är icke på någon punkt, som våra beräkningar blivit vederlagda, och jag tror icke statsutskottet är mäktigt göra det, huru mäktigt utskottet än är.

Jag vill som sagt emellertid icke under nuvarande förhållanden, då det icke står att vinna gehör för någonting, göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 19.

Vid föredragning härpå av statsutskottets utlåtande, nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse å statens järnvägar av viss del av det för fjärde arméfördelningen avsedda övningsfältet vid Järva m. m., begärdes ordet av

Ang. överlåtelse å statens järnvägar av viss del av övningsfältet vid Järva m. m.

Herr Andersson i Rostock, som anförde: Herr talman! Jag skall lova att icke trötta med något långt anförande. Jag har begärt ordet för att visa, att jag har rätt i min uppfattning, vart dessa medel skola gå. Det var ju så, att när det gällde anskaffande av medel till övningsfältet vid Järva, så gjordes vissa anordningar därvidlag, som kanske kunde vara på sin plats vid det tillfället. Men huruvida man nu och för all framtid bör träffa liknande dispositioner, därom tillåter jag mig att hysa vissa tvivel. Det är dock så, att det icke kan vara alldeles behöfligt att, då vi ha en centralfond för sådana här ändamål, anlita andra utvägar, utan då borde också de medel, som tillfälligtvis komme att inflyta från övningsfält och sådant, också gå dit i stället för att medlen nu skola placeras i var sin särskilda fond, såsom här är föreslaget. Det som emellertid huvudsakligen gjorts, att jag här antecknat min reservation, är, att jag icke ansett det vara rätt, att riksdagen oupphörligen beträffande dispositionen av sådana här medel avhänder sig sin rätt till prövning av de frågor angående inköp, som kunna förekomma för sådana här ändamål.

Nu skulle jag kanske våga framställa ett yrkande om bifall i alla fall till min hemställan härvidlag, men då jag vågar hysa den förhoppningen, att åtminstone en del av utskottets ledamöter, oaktat de icke biträtt min reservation, dock ha i huvudsak samma uppfattning som jag, om de ock i olikhet med mig ansett denna

Ang. överlä- summa — i förhållande till vad riksdagen förut givit öppen och
 telse å statens fri fullmakt till Kungl. Maj:t att använda — för liten, har jag,
 järnvägar av herr talman, intet yrkande att göra.
 vissa delar av

övningsfältet
 vid Järva,
 m. m.

(Forts.)

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 20.

Ang. inlösen
 av järnvägen
 Höganäs—
 Mölle.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 65, i anledning av väckta motioner om inlösen för statens räkning av järnvägen Höganäs—Mölle.

I två lika lydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 9, av herrar *Bondeson* och *Paulson* och den andra inom andra kammaren, nr 14, av herr *Jesperson m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen ville besluta om inlösen av järnvägen Höganäs—Mölle samt uppdraga åt järnvägsstyrelsen att träffa avtal därom till ett pris av högst 500,000 kronor och på villkor, som järnvägsstyrelsen kunde förorda, ävensom att övertaga bolagets förpliktelser beträffande ett exproprierat område, avsett för anläggning av ny station i Höganäs och för vinnande av ökat bangårdsutrymme.

Utskottet hemställde, att förberörda motioner icke måtte av riksdagen bifallas.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr Lemke, som anförde: Herr talman! Då den järnväg, om vars inlösen här varit fråga, redan från dess färdigbyggande trafikerats genom statens järnvägars försorg och genom det distrikt av statsbanorna, för vilket jag är chef, har jag kanske bättre än någon här i kammaren varit i tillfälle att sätta mig in i de ekonomiska och trafik-förhållanden, under vilka banans styrelse strävat sig fram.

Jag må också erkänna, att då de föreliggande motionerna väcktes, kände jag sympati för deras syfte. Jag fann det nämligen ganska naturligt, att då bolaget själv icke mäktade med företaget, statens järnvägar skulle övertaga den lilla banbiten, som utgör en direkt fortsättning på statsbanedelen från Åstorp till Höganäs.

Sedan emellertid järnvägsstyrelsens på nådig befallning avgivna utlåtande blev känt, var det ju klart, att frågan, åtminstone för denna gång, skulle falla. Dock kan jag icke underlåta att framhålla, att mot vissa delar av detta utlåtande en del invändningar torde kunna göras. Och jag känner tacksamhet mot statsutskottet, därför att utskottet, om ock med lätt hand, vidgått och framhållit en del av dessa invändningar. Jag skulle vilja tillåta mig att framhålla ännu en, den nämligen, att den trafik-kostnadsberäkning, som angivits för den årliga driften ock som väl torde vara uppgjord enbart med stöd av allmänna statistiska siffror, just därför är nog så hög. Jag tror, att det inte för statsverket varit en så dålig affär att nu övertaga banan, som detta utlåtande från

järnvägsstyrelsen angiver. Men jag vidgår gärna, att det kan bli en ännu bättre affär om något år eller någon tid, ifall den nuvarande ägaren måste sälja till någon annan, och denne sedan nödgas utbjuda banbiten till ett lägre pris, — en tanke, som synes framskjuta mellan raderna i utskottets utlåtande.

*Ang. inlösen
av järnvägen
Höganäs—
Mölle.
(Forts.)*

Slutet på det hela blir i alla fall, att statens järnvägar på ena eller andra sättet få lov att uppehålla trafiken och taga hand om det hela, för så vitt icke här skall för första gången inom landet inträffa det förhållandet, att en svensk under trafik varande järnväg lägges ned.

I detta sammanhang ber jag ock få konstatera, att den naturliga ändpunkten på tvärbanan från Åstorp utgör icke numera Höganäs utan Mölle beläget vid foten av det storartade Kullaberg. Jag vill nämligen bestämt betona, att framdeles liksom hittills den dragande kraften för resandeströmmen sommartid på banan och statens angränsande bandelar icke varit och ej heller blir det mer eller mindre väl beryktade badlivet vid Mölle; utan denna tilldragande kraft, det är den utomordentliga naturskönheten hos detta Kullaberg med dess utsikter, klippformationer, dess fauna och flora, vilket allt numera kommer att omhändertagas, omhuldats och utvecklas i rätt riktning genom det naturskyddskonsortium, som tagit det hela vid Mölle och Kullen om hand. Jag tager för alldeles givet, att trafiken på banan, kommer att ökas och att banan går framåt. Jag tror också, att jag inte blir osann i min spådom, om jag säger att denna fråga fastän den nu faller nog kommer åter till riksdagen och då kanske blir föremål för ett bättre mottagande. Herr talman jag har intet yrkande att göra.

Vidare yttrade:

Herr Jespersen: Herr talman, mina herrar! I anslutning till vad som nyss yttrades av herr Lemke skall jag be att få yttra några ord. Jag skall då först rikta mig emot den motivering som kungl. järnvägsstyrelsen har för sitt avstyrkande. Där säges att styrelsen har vid sitt övervägande av den föreliggande frågan icke förbisett, att därest banan förblir i enskild ägo trafiken å densamma kan komma att ombesörjas på ett mindre tillfredsställande sätt, samt att den nedgång i trafiken, som i följd därav till äventyrs må uppstå, kan komma att i någon mån medföra minskning i trafiken å närliggande delar av statsbanorna, såsom därigenom, att persontrafiken från Danmark komme att till viss del övergå till de på Mölle gående ångbåtarna eller att resandetrafiken till Mölle från Tyskland öfver Sassnitz och Trelleborg komma att delvis söka sig andra vägar.

Det är alldeles säkert, att om det sker, som även antydde av herr Lemke, att banan lägges ned eller om den trafikeras på ett synnerligen otidsenligt sätt nämligen så att det t. ex. endast blir ett tåg i vardera riktningen om dagen, då är det alldeles visst att denna turisttrafik kommer att taga sig andra vägar. Jag är all-

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 54. 6

Ang. inlösen
av järnvägen
Höganäs—
Mölle.
(Forts.)

deles viss på att Det Forenede Dampskibsselskab skulle med största glädje se ett sådant förhållande inträda och skulle nog begagna sig av tillfället att insätta ångare på traderna.

Järnvägsstyrelsen säger, att enligt styrelsens mening torde man dock icke nu behöva beröras av detta förhållande eller ha anledning motse någon minskning av trafiken på statens järnvägar. Det vore väl ändå märkvärdigt. Om trafiken på Kullaberg tager sig andra vägar än järnvägen så kommer väl detta att inverka på statens järnvägar, då man inte reser på dem, därför att sista delen av järnvägen inte är trafikabel. Jag är alldeles viss på att denna minskning blir så pass kännbar, att statens järnvägar mer än väl få ersätta det som man nu räknat ut att järnvägen skulle draga i förlust. Jag är inte heller alldeles säker på att det blir en sådan förlust. Det har också av herr Lemke påvisats, att beräkningarna äro för höga i vissa fall och enligt min mening kommer trafiken och turistströmmen säkerligen att ökas istället för som kungl. järnvägsstyrelsen befarar att den skall minskas till följd av att det inte längre blir modernt att resa till Mölle och Kullaberg. Enligt mitt förmenande kommer trafiken tvärtom att tilltaga, och jag är alldeles viss om att hade inte nu timade händelser gjort avbrott i detta års trafikförhållanden, skulle det blivit ett ansenligt bättre resultat under detta år än det varit under de föregående. Resandeströmmen har under detta år varit mycket större än något föregående år. Alltså menar jag, att staten inte skulle gjort någon dålig affär, om den inköpt denna järnväg utan att det tvärtom skulle varit till enbar nytta.

Det är också påvisat, att det finnes andra förhållanden, som tala för ett inköp, nämligen vattenförhållandena. De äro som bekant mycket dåliga för statens järnvägar vid Höganäs, under det att de däremot äro goda vid Mölle. Det säger järnvägsstyrelsen inte är påvisat. Men det är dock ett faktum och denna fördel bör icke vara utan betydelse för statens järnvägar.

Nu menar järnvägsstyrelsen, att denna järnväg kan komma att säljas för billigare pris och det kan nog vara förhållandet, men jag undrar om det är värdigt svenska staten att resonera på det sättet, nämligen att enskilda personer först skola göra förluster för att staten skall för billigare pris kunna köpa en järnväg, vilken kontrahenten möjligen själv icke kan trafikera. Enligt mitt förmenande vore det rättast, om man nu beslutade, att staten inköper denna järnvägsbit och förenar den med det övriga statsbanenätet.

På grund av vad jag sålunda yttrat, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen och avslag å statsutskottets hemställan.

Med herr Jespersion förenade sig herr *Sommelius*.

Herr Ekman. Herr talman! Jag skall endast i största korthet anhålla att få yrka bifall till statsutskottets hemställan. Som

kammaren behagade finna av den utredning som lämnats av järnvägsstyrelsen kan det företag, som här avses icke bliva för staten räntabelt. Jag skall inte trötta kammaren med en massa siffror eller med ett upprepande av vad i järnvägsstyrelsens utredning förekommer, ty jag är övertygad om att vi i dessa dagar alla ha en känsla av att det är önskvärt, om vi i mesta möjliga mån kunna förkorta debatterna i kammaren. Det är givet, att statsutskottet icke efter den utredning, som lämnats av järnvägsstyrelsen, som visat att företaget icke är ekonomiskt och räntabelt, har kunnat på motionärens utredning gå till inköp av denna järnväg. Statsutskottet har icke varit blint för den möjligheten, att det kravet i framtiden kan komma att ställas på statens järnvägar, att statens järnvägar med hänsyn till betydelsen för angränsande banor får finna sig i att trafikera denna järnväg, men statsutskottet har ansett att detta blir för staten mera fördelaktigt.

*Ang. inlösen
av järnvägen
Höganäs—
Mölle.
(Forts.)*

Jag anhåller att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman framställt propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 21.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 66, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till åstadkommande av direkt genomgångstrafik över Svinesund mellan svenska och norska järnvägar.

*Ang. en direkt
trafik över
Svinesund
mellan svenska
och norska
järnvägar.*

Därvid yttrade:

Herr Hage. Herr talman, mina herrar! Jag skall inte säga många ord i denna sak och jag skall inte heller tillåta mig att yrka bifall till motionen. Den har blivit avstyrkt av ett enhälligt utskott och då föreligger naturligtvis ingen anledning till att yrka bifall.

Men jag kan likväl inte underlåta att säga några ord särskilt med anledning av den handling, som ligger till grund för utskottets avstyrkande d. v. s. det utlåtande som är avgivet av kungl. järnvägsstyrelsen. Kungl. järnvägsstyrelsen har visserligen i sak uttalat sina sympatier för motionen, ja, och på sätt och vis kan man säga att hela järnvägsstyrelsens utlåtande i sak är tillstyrkande. Men så kommer kungl. järnvägsstyrelsen till slut till den uppfattningen, att man bör få ett initiativ från Norge, om det skall göras något i denna fråga. Om *den* saken kan man ha olika meningar. Jag tror för min del, att man hade vunnit mycket på om Sveriges riksdag hade velat göra ett definitivt tillstyrkande uttalande i frågan, och jag tror då, att Norge för sin del funnit anledning understödja saken. Det gäller verkligen här en

Ang. en direkt trafik över Svinesund mellan svenska och norska järnvägar.

(Forts.)

för Sveriges vidkommande synnerligen viktig internationell samtrafiksfråga, som, om den löstes på ett tillfredsställande sätt, tro- ligen skulle säkra genomgångstrafiken mellan Norge och kontinen- ten via västkusten åt Sverige. Nu kan det riskeras för framtiden att Sverige mister den trafiken därigenom att trafiken från konti- nenten eller en del av densamma tager sig helt andra vägar t. ex. sjöledes, över havet från Danmark till Norge.

Det är emellertid särskilt ett uttalande i kungl. järnvägsstyrel- sens utlåtande, som gjort att jag begärt ordet, det uttalande näm- ligen, som återgives på sid. 8, andra stycket i utskottets utlåtande. Där yttras följande:

»Vid bedömande av förevarande fråga bör också beaktas, att vissa enskilda järnvägar skulle genom den omkastning av trafikvägarna, som sammanbindningen skulle medföra, komma att förlora en del av sin trafik. Detta förhållande måste givetvis tillmätas betydelse och föranleda övervägande, innan något avgörande i saken träffas.»

För min del, får jag säga, att jag tycker, att man måste reagera mot ett sådant uttalande som detta. Ty om man gillar denna syn- punkt, så skulle det ju leda till, att, om det finns privatkapital, som är bundet i en järnväg vars inkomster komma att minskas vid en nödvändig transitovägs anläggande, så skulle denna om- ständighet ha rätt att åstadkomma, att trafikförhållandena för ett helt land eller, rättare sagt, för flera länder, icke finge ändras. Hela den trafikerande allmänheten i de länder, som beröras av frågan, skulle alltså därför belastas med ökade utgifter och dess- utom få underkasta sig tidsförlust m. m. för transporten av per- soner och varor. Det blir med ett ord en stor nationalekonomisk förlust endast för att tillfredsställa vissa privata kapitaläga- res intressen. Ett sådant uttalande finner jag för min del synner- ligen betänkligt, och jag har därför velat taga avstånd från det- samma.

Jag vill nu inte göra något yrkande om ändring i motiveringen, ty det tjänar naturligtvis ingenting till, och man kan väl inte ens göra ett sådant yrkande, men jag har dock, som sagt, för min ringa del velat genom detta uttalande i kammaren taga avstånd från det betraktelsesätt, som här kommit till synes.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Herr Lemke: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att, innan klubban faller och kammaren fattar beslut i enlighet med statsutskottets förslag, säga, att man dock måste göra motio- närerna den rättvisan, att det spörsmål de framställt i alla fall berör ett mycket stort allmänt intresse för svensk genomgångs- trafik; och det har kanske inte varit så alldeles olämpligt, att lekmannens uppmärksamhet blivit riktad på detta spörsmål, även om för närvarande ingenting vidare kan åtgöras, än vad som gjorts, från svenskt håll för saken.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 22.

Vidare föredrogs vart för sig:

statsutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av fonden för att underlätta åstadkommandet av bibanor inom vissa delar av riket jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 68, i anledning av väckta motioner om ökning av allmänna järnvägslånefonden; samt

bevillningsutskottets betänkande, nr 19, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å ljus sirap.

Vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt bifölls av kammaren.

§ 23.

Härpå upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 23 och 29 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker ävensom till ändrad lydelse av anm. 1 under rubriken 160 och anm. under rubriken 161 i gällande tulltaxa ävensom en i ämnet väckt motion.

Om ändring i sockerbeskattningsförordningen m. m.

Genom proposition, nr 232 av den 27 juni 1914, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga i propositionen införda förslag till

dels förordning om ändrad lydelse av 1, 23 och 29 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker,

dels ock ändrad lydelse av anm. 1 under rubriken 160, socker, ävensom av anm. under rubriken 161, sirap och melass, i nu gällande tulltaxa.

att gälla från den dag, Kungl. Maj:t bestämde.

I samband med behandlingen av förenämnda proposition hade utskottet till prövning förehåft en av herr *Röing* m. fl. i andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 249, däri hemställt, att riksdagen måtte besluta, att rubriken 161 i tulltaxan erhöle följande lydelse:

161. — — — — —

Anm. Sockerlösningar, sirap, sirapsblandningar och melass, vilka i torrsubstansen hålla mindre än 70 procent direkt polariserat socker, ej till honung hänförliga, icke färglösa, med en askhalt överstigande 1,3 procent av torrsubstansens vikt samt en halt av dextror + dextrin överstigande 20 procent av torrsubstansens vikt, tullbehandlas såsom stärkelsesirap.

Till ledning vid tullbehandlingen skall avlämnas en av tillverkaren på tro och heder afgiven försäkran, att askhalten överstiger 1,3 procent av torrsubstansens vikt samt att den genom direkt polarisation bestämda sockerhalten i torrsubstansen understiger 70 procent

Om ändring i
sockerbeskatt-
ningsförord-
ningen m. m.

(Forts.)

ävensom att halten av dextros + dextrin i torrsubstansen ej överstiger 20 procent. Företes ej dylik försäkran, drabbe kostnaden för behövlig undersökning importören.

Motionärernas förslag till lydelse av ifrågavarande *Anm.* skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag endast däri, att den för rätt till tullbehandling såsom sirap medgivna maximihalten av dextros + dextrin, vilken av motionären föreslagits till 20 procent av torrsubstansens vikt, i Kungl. Maj:ts förslag upptagits till 15 procent av samma vikt.

Utskottets hemställan innefattade bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet med en mindre ändring beträffande avfattningen av 29 § mom. 1 i sockerbeskattningsförordningen.

Uti en vid betänkandet avgiven reservation hade herrar *K. G. Karlsson, Edlund, Palmstierna, Röing, Sandler, Rune, Karlsson* i Fjäl, *K. A. Nilsson* och *Holmström*, yrkat bifall till herr Röings motion.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Röing: Herr talman, mina herrar! Nio ledamöter av bevillningsutskottet hava vid detta betänkande avgivit en reservation, som går ut på att den stärkelsehalt, som sirap skall tillåtas innehålla för att få tullbehandlas såsom sirap, bör höjas från 15 till 20 %. Orsaken till att reservanterna ha velat sätta gränsen så högt har varit omtanken för de sirapskonsumenter, som bo i de delar av vårt land, där sirapen måste tagas hem på hösten och magasineras till fram på försommaren. Som lagringen i dessa trakter ofta sker under sådana klimatiska förhållanden, d. v. s. under sådan köld, att sirapen lätt kristalliserar, hava vi velat att sirap skall få importeras med en så pass hög glykohalt som 20 %, på det att denna olägenhet icke skall inträffa.

Jag ber, herr talman, att med hänvisning till den motivering, som är förebragt, helt kort få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Karlsson* i Fjäl.

Herr Jespersion: Herr talman, mina herrar! Jag skall in-skränka mig till att med hänvisning till den motivering som fram-lagts yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav pro-
positioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall
till berörda hemställan med den ändring, som föreslagits i den av
herr *K. G. Karlsson* m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reser-
vationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfal-
lit med övertvägande ja för den senare propositionen. Då votering
emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så ly-
dande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställen i utskottets förevarande betänkande nr 20, med den ändring som föreslagits i den av herr K. G. Karlsson m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen, röstar

Om ändring i sockerbeskattningsförordningen m. m.

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställen oförändrad.

Omröstningen utföll med 106 ja mot 65 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställen med den ändring, som föreslagits i den av herr K. G. Karlsson m. fl. avgivna reservationen.

§ 24.

Herr *Hildebrand* avlämnade en motion, nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 254—256 med förslag till förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket m. m.

Denna motion bordlades på begäran.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,20 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.
